

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE

ÅRSSKRIFT 2020

Åttionionde årgången

INNEHÅLL

PETER JOHANSSON

Halvord Lydell

Privatläraren, föreningsmanniskan och naturälskaren 3

LARS-GÖRAN BENGTSSON

Restads Idrottsklubb..... 21

PELLE RÄF

Västgöta-Dals regementes vapensång..... 27

PER HEDQUIST

Fyrar i Vänersborgsviken och vid Vänersnäs 33

J-O GUSTAFSON

Tennisklubben fyller 100 år 41

CHRISTER ZETTERBERG

Kooperationen i Vänersborg och dess historia 49

PETER JOHANSSON

”Stackars Svante”

Svante Smitt – den straffdömde torparsonen som
blev zoologisk forskarassistent i sydvästra Afrika..... 61

KARL BERNLING

Introduktion till artikeln

”Gatunamnen i Vänersborg av Ingvar Fredriksson” 74

INGWAR FREDRIKSSON

Gatunamnen i Vänersborg 75

VSG:s årsskriftsnämnds fotnoter till Ingvar

Fredrikssons artikel ”Gatunamnen i Vänersborg” 98

Årskrönika..... 103

Minnesrunor..... 110

Medlemsförteckning 121

Styrelseberättelse 141

Årsbokslut..... 143

Gillet styrelse och funktionärer 144

Medlemsinformation..... 145

Gillemästerskap i Golf..... 148

Annonser 149

Halvord Lydell

Privatläraren, föreningsmänniskan och naturälskaren

Av
Peter Johansson

I april 1919 insomnade efter en tids sjukdom en av Vänersborgs Söners Gilles mer färgstarka grundare – privatläraren Halvord Lydell. Han hade givit mycket av sitt liv för födelsestaden, dess föreningsliv och dess ungdom. För vänersborgarna var han en välkänd profil och den hittills ende, vid sidan av landshövding Eric Sparre, som förärats en byst i stadens offentliga rum. För merparten av dagens vänersborgare vilka skyndar förbi bysten av den mustaschprydda mannen i Plantaget klingar namnet Halvord Lydell dock fullkomligt obekant.

Familjebakgrund och uppväxt

Halvord Lydell föddes på landeriet Johannesberg, strax söder om centrala Vänersborg, den 26 november 1867. Hans far, Gustaf Lydell, titulerades inspektor och brukade en tid lantbruket på Johannesberg. Modern Maria, även kallad Maja, Halvardsdotter, hade rötter i Värmland och äktenskapet med Gustaf Lydell var hennes andra.

Halvord Lydell i K&A Vikners fotoateljé på Kyrkogatan år 1910 – en vid tiden välkänd profil i Vänersborg med en personlighet som knappast lämnade någon oberörd. (Vänersborgs Söners Gilles arkiv)

Maria Halvardsdotter föddes på gården Södra Ed i Kila socken i Värmland 1832. Hennes föräldrar, Halvard Persson och Cajsa Ersdotter, var lantbrukare och flyttade under Marias uppväxt från Södra Ed till Norra Ed och slutligen till Lilla Kleven. Det var från denne Halvard, född i Tveta socken i Värmland 1784, som Halvord Lydell fick sitt tilltalsnamn. Efter faderns död 1846 splittrades familjen och syskonen flyttade efter hand ut för att ta tjänst. Maria flyttade till trakterna av Säffle där hon fick plats som piga på gården Norra Nolby. Efter tre år valde hon att flytta söder ut, till Dalsland, där hon blev piga på Stommen i Erikstad.

Efter endast ett år i Erikstad erbjöds hon tjänst som hushållerska i Vänersborg hos kommissionslantmätaren Olof Sandblom vilken varit änkeman sedan dryga tjugo år. Redan året därpå, 1855, gifte sig Olof Sandblom med den 34 år yngre Maria. Kort tid efter äktenskapet föddes dottern Anette (kallad ”Nanny”) och fem år senare dottern Victoria. Däremellan hade Maria fött sonen Victor och dottern Fredrika vilka båda dog späda. År 1862 avled Olof Sandblom i tarmbräck och Maja blev änka endast 30 år gammal.

På Hede gård, strax söder om Vänersborg, bodde sedan 1860 inspektorn Gustaf Lydell och 1865 blev han Maria Halvardsdotters andre make. Gustaf hade rötter i Skaraborg och var född i Ullervad 1831 som

son till lantbrukarparet Lars Andersson och Maria Pettersdotter på Nolgården Rörsås. År 1855 flyttade han till Rackeby för tjänst som dräng. Tre år senare avancerade han till rättare på Fröslunda gård i Sunnersbergs socken. Med den nya tjänsten bytte Gustaf nu också namn från Larsson till Lydell, förmodligen som markering av en höjd social position. Det var här på Fröslunda han kom att stanna tills flyttlasset gick mot Vänersborg fem år senare.

Gustaf Lydell (1831-1905), Halvord Lydells far. Vid tiden för Halvords födelse brukade Gustaf med hustrun Maria landeriet Johannesberg söder om centrala Vänersborg. Foto: Olle Presto. (Vänersborgs Söners Gilles arkiv)

Gustaf Lydell och Maria Halvardsdotter kom att få sex barn där Halvord var nummer två i syskonskaran. Med Marias två barn från första äktenskapet var det Lydellska hemmet således mycket barnrikt med åtta syskon.

När Halvord var 21 år gammal flyttade familjen till Vänersnäs där fadern för några år blev förvaltare på Vänersnäs egendom. Redan 1891 gick flyttlasset mot Skaraborg och Fullösa socken där Gustaf blev handlare på Tyskagården. Redan året därpå, 1892, valde Halvord att återvända till födelsestaden.

Föräldrarna skulle komma att fortsätta sitt något kringflackande liv till Ledsjö 1893 där Gustav blev handlare i Rudbecksdal. Tre år senare slog man sig ned i Långaryd i Småland. År 1900 avled Maria i en hjärtåkomma och i oktober 1905 gick Gustav bort i lunginflammation under besök i Vänersborg, där både han och hustrun begravdes på Strandkyrkogården.

Privatläraren och föreningsmänniskan

Halvord Lydell var 25 år gammal då han återvände till Vänersborg 1892. Han bosatte sig på Edsgatan 22 och kom från nu att försörja sig som privatlärare. Lydell hade visserligen läst på Vänersborgs läroverk åren 1879 – 1887 men aldrig fortsatt till studentexamen eller högre studier. Därför kunde han inte ta tjänst i lärarkollegiet utan fick istället bistå studerande med privata extralektioner.

Lydell tycktes ha haft en alldeles särskild pedagogisk förmåga. Med stort engagemang tog han sig an uppgiften som lärare med en blandning av humor, disciplin och allvar – allt därtill grundat i en synnerligen djup kunskap inom en bredd av ämnen. Många elever vittnade om att man tack vare Lydell kunde klara sina tentamina och studentexamen då han på något sätt lyckades ”slå in” kunskapen på ett vis läroverkets lärare inte förmådde. Många var de elever han räddade från kvarsittning eller kuggning. Betydelsen av hans insatser kan belysas av att någon kallade ”Lydells akademi” för ”en formidabel studentfabrik”. Man menade att hans pedagogiska framgångar berodde på förmågan att få eleverna att förstå vikten av koncentration och verkligen fokusera på det väsentliga i en text och sortera bort det sekundära.

En av de studenter som tog lektioner för Lydell var Birger Sjöbergs äld-

re bror Gösta Sjöberg. Senare i livet skulle Gösta Sjöberg med entusiasm beskriva kretsen kring Lydell som ”Vänersborgs Universitet”. När eleverna kom upp i hans ungarlägenhet kunde de ena dagen se hur han spikat upp ett stort stycke kartong på väggen. På kartongen hade han målat ett antal trädstammar för att illustrera måleriets principer när det gällde återgivande av belysningseffekter. Nästa dag kunde Lydell med lika stor inlevelse på sitt piano illustrera och förklara innehållet i Don Giovanni-ouvertyren. Inte sällan kunde han läsa upp stycken ur samtida kulturdebatter och för eleverna förklara olika kombattanters ståndpunkter. På detta sätt involverades eleverna även i de tankar och åsiktsströmningar vilka låg i tiden. För ungdomarna öppnades här friska fläktar från en debattvärld de knappast kunde finna på läroverket.

Favoritämnen för Lydell var matematik och astronomi. Gösta Sjöberg mindes särskilt en lektion i det senare ämnet då han tog ut eleverna mitt på det kullerstensbelagda torget. Där bredde han ut sin rock och lade sig på rygg. När han sedan också fått eleverna att lägga sig började han peka ut stjärnhimlen över dem. En undrande polis kom fram för att se vad det var för märkligt sällskap som låg på torget i mörkret men då han såg att det bara var Lydell med elever lät han det hela bero. Det var nog i situationer som dessa som Lydells omtalade och mångfacetterade relation till sina elever kom i dagen – kamratens, faderns och den stränge lärarens.

En av Lydells goda vänner och del i ”Vänersborgs Universitet” var bokhandlarsonen Nils Bergius. Eleverna kunde häpna inför de lärda och minst sagt livliga diskussioner de båda hade. Det tycks här framskymta att en betydande del av undervisningen skedde just i någon form av samtal och debatt mellan Lydell, Bergius och eleverna. Frågan om varför Lydell själv aldrig tog någon högre examen förblir obesvarad. Kanske kan han ha haft någon form av ”tentamensskräck” eller så var det som Gösta Sjöberg trodde, att han under studietiden hamnat i någon konflikt med lärare.

Om Gösta Sjöbergs yngre bror, den blivande skalden Birger, även han var del i ”Lydells akademi” är oklart. Dock vet vi att Birgers närmaste vän Bertel Hallberg var det. I brev till Birger nämnde Hallberg vid några tillfällen Lydell, som till exempel i februari 1906 då Hallberg beklagade sig över några personer; ”Galna människor brukar ju annars vara trevliga att vara tillsammans med, Lydell är ju rent av angenäm”.

I brev längre fram på våren samma år skrev Hallberg om livet i Vänersborg och att "Här är mer än vanligt trist". Dock utgjorde kvällarna ett undantag då man kunde gå till Lydell. Varför det kanske var extra trevligt framkommer när Hallberg fortsatte; "... det blir ju alltid supning eller 'påblåsning', som den nu kallas här, var kväll man träffar 'den gälne privatlärarn', som han kallar sig själv." Även Birger Sjöberg kommenterade 1906 Lydell, i ett brev till Hallberg, "med så många fler världsomskakande idéer i sitt röda huvud". Att Lydell var omtyckt av sina elever framgår tydligt, även om de såg honom som just något "galen", ett epitet han ju också gav sig själv. Kanske var det just detta att Lydell gick utanför småstadens gränser, var sig själv och gränslös som fångade beundran.

För Lydell räckte det dock inte med de bokliga studierna. Han var starkt övertygad om att de teoretiska studierna måste varvas med kroppslig träning. Här såg han idrottsliga övningar som en nödvändighet för att dana karaktär och fostran hos den uppväxande ungdomen. Därför blev han också en uppskattad idrottsledare och engagerad i flera av de vid tiden grundade idrottsföreningarna, bland andra Vänersborgs Idrottsförening - VIF och Vandrareföreningen. Här skall dock särskilt framhållas Segelsällskapet och senare Roddklubben där han tillhörde de ledande och drivande krafterna. Han var av den bestämda uppfattningen att gymnastiken låg till grund för all övrig idrottslig utövning varför den skulle idkas av alla idrottare. Även skyttets betydelsefulla roll i idrottssammanhang framhölls. Genom sitt breda idrottsliga engagemang och genom sin roll som idrottsledare var han personligen att tacka för stora delar av de tidiga framgångarna för Vänersborgs organiserade idrottsrö-

Halvord Lydell år 1893. Han är 26 år gammal och har året innan återflyttat till Vänersborg för att här påbörja sin långa och uppskattade karriär som privatlärare, naturvårdare, idrottsledare och föreningsmänniska. Foto K&A Vikner. (Vänersborgs Söners Gilles arkiv)

relse. Dock skall han inte själv i så stor utsträckning deltagit i idrotterna utan mer haft rollen som inspiratör, initiativtagare och någon form av tränare. De tal han höll till de idrottande ungdomarna beskrevs om ”elektriserande”.

Inom det pedagogiska området hade Lydell, vid sidan av privatlärarsysslan, även formella uppdrag. Dels tjänstgjorde han som lärare vid Tekniska aftonskolan och dels satt han som ledamot i Folkskolestyrelsen. Här framhöll han särskilt att undervisningen även skulle syfta till att fostra och dana eleverna i god moral, sedlighet och dygd. En väg till detta var att undervisningen inte skulle vara endast teoretisk utan även ”väckande” och praktisk. Det senare framhölls särskilt i hans arbete vid Tekniska skolan. Här kan vi se hur Lydell anammade den vid tiden så ofta förespråkade betydelsen av slöjdämnet i skolan, ett praktiskt ämne vilket även skulle stimulera den teoretiska kunskapsinhämtningen. Kopplat till sin roll i Folkskolestyrelsen hade Lydell dessutom invalts i den byggnadskommitté som ansvarade för den 1917 uppförda nya folkskolebyggnaden vid Norra Skolan.

Lydells föreningsengagemang sträckte sig också utanför det rent idrottsliga området då han även var medlem i styrelsen för Folkbiblioteket, Dalaborgsparkens styrelse, en amatörfotografförening samt i stadens Fabriks- och Hantverksförening. Särskilt betydelsefullt var hans engagemang i Fabriks- och Hantverksföreningen där han var medlem från dess start och satt på posten som sekreterare under tio år. Många i denna förening vittnade om att det var just Lydell man hade att tacka för att föreningen nått de framgångar man gjort då han haft en förmåga att också väcka och entusiasmera andra. Detta gällde inte minst i samband med arrangerande av utställningar och särskilda ”borgarfäster”.

Grundare av Gillet

Ett särskilt stort engagemang lade Halvord Lydell i Vänersborgs Söners Gille, detta inte minst beroende på att han också var en av dess grundare. Lydell var nämligen en av de vänersborgspojkar som ”av en ren händelse” hade samlats på Stadshotellet 27 december 1904, en mörk tisdagskväll med uselt väder. Stämningen bland vännerna var så god att en av dem, stadskassören Ferdinand Hallberg, yttrade de avgörande orden, ”Tänk om vi vänersborgspojkar kunde träffas var jul.” Orden gjordes till handling och Hallberg, tillsammans med direktören Edwin Anderson, kamreraren Hjalmar Lindedal och Halvord Lydell

gavs uppdraget att till kommande julhelg ha utarbetat stadgar till en förening. Då dessa stadgar ett år senare accepterades och stadfästes kunde Vänersborgs Söners Gille bildas julen 1905.

Lydell kunde senare berätta att Lindedal och Anderson genast fastnade för Hallbergs idé medan flera av de andra vännerna, däribland Lydell själv, kände sig tveksam till bildande av Gillet. Något som bidrog till att begränsa Lydells entusiasm var Lindedals idé om att inom ramen för Gillet bygga ett ålderdomshem. Kanske tyckte Lydell detta projekt var för omfattande. Han kom dock på andra tankar och valdes till Gillets förste sekreterare och ses i dag som en av dess fyra grundare, även om han själv ville se Hallberg, Lindedal och Anderson som de egentliga grundarna.

Lydell kom under sina dryga 13 år på sekreterarposten, genom sin färgstarka personlighet, sätta prägel på Gillet. Som den person han var tog han sig med stor entusiasm även an sitt uppdrag som Gillebroder. Med noggrannhet förde han protokoll vid stämmor och styrelsemöten. Mest uppmärksamhet fick nog ändå hans årliga framträdande på Högtidsstämman i december då han läste årskrönikan. Med en blandning av humor och allvar kåserade han här om det gångna årets händelser såväl inom Gillet som i staden, landet och världen – allt ur ett vänersborgsperspektiv. Med dessa sina krönikor grundlade Lydell en bestående tradition då årskrönikan ännu är en höjdpunkt som avslutar varje Högtidsstämma.

En av hans hjärtefrågor var Gillets roll i värnandet av Vänersborgs historia. När Gillet genom en donation från Sparbanken lyckades förvärva Johan Peter Molins skulptur Bältespännarna 1914 menade Lydell att man istället borde satsat medlen på en byst av drottning Kristina, stadens grundare. När väl Bältespännarna en tid senare kom på plats i Plantaget kunde Lydell dock inte annat än medge att det hela blev ganska smakfullt.

I december 1918, inte långt före sin bortgång, insände Lydell förslag till såväl Vänersborgs Söners Gille som till Fabriks- och Hantverksföreningen rörande en större Hantverk-, Slöjd- och Industriutställning. Lydell, som var sekreterare i båda föreningarna, menade att Fabriks- och Hantverksföreningen skulle ta ansvar för slöjd, hantverk och industri medan Gillet skulle stå för en lokalhistorisk utställning inom

den övriga utställningen. Tanken var att denna utställning skulle lyfta traktens näringar och industri efter de svåra kristiderna under och efter Första Världskriget. Om man även kopplade det till något historiskt jubileum kunde det stärka frågan ytterligare. Lydell menade att Gustav II Adolf år 1620 utfärdat privilegier för Vänersborgs moderstad Brätte och att man då kunde fira 300-årsjubileum med en utställning år 1920. Nu fick Brätte i själva verket sina privilegier redan på 1580-talet och de utökade privilegier Gustav II Adolf gav utfärdades 1619 – men vad gjorde det. Själv fick Lydell aldrig uppleva sin idé förverkligad men den togs emot mycket positivt av de båda föreningarna vilka även knöt Vänersborgs museum och Västergötlands Fornminnesförening till projektet. Den 10 juli 1920 kunde så utställningen öppna i Norra skolans lokaler och den blev en succé som gav ett ekonomiskt överskott till de arrangerande föreningarna. Till utställningen, som höll öppet till 1 augusti, hade man sålt cirka 10 000 biljetter, till dess nöjesfält 25 000 biljetter och till en dansbana där Tändsticksfabrikens musikkår spelade såldes inte mindre än 31 700 biljetter. Till biograf där bland annat en film om Vänersborg visades såldes 4 000 biljetter. Allt detta i en stad med då 8 800 invånare.

Ett annat förslag Lydell inlämnade, vid samma tid som det rörande utställningen, vann dock inte samma gehör. Han hade noterat hur flera Gillebröder skrivit in sina söner i föreningen. För att stimulera fler ungdomar att gå in i Gillet och även bli mer aktiva förordade Lydell bildandet av en särskild ungdomsförening inom Gillet. Denna förening, menade Lydell, skulle kunna arrangera utflykter, teatertablåer eller olika idrottsliga övningar. Styrelsen och senare stämman kunde dock inte se att någon skulle hinna med att ta på sig ansvaret att leda en sådan förening. Därtill trodde man inte att det skulle gå att skapa intresse hos ungdomen för saken då de flesta redan var engagerade i flera föreningar och lade sin tid där.

Personen Lydell

Som redan framkommit var Halvord Lydell en stark personlighet som lade all sin själ och energi i de projekt han gav sig in i. Sin kärlek för kultur hade han troligen inspirerats till av sin mor Maria som hade ett stort litteratur- och kulturintresse. Redan i slutet av 1870-talet fick den då unge Halvord vid flera tillfällen följa med henne på teaterföreställningar, vilket gjorde intryck. Själv mindes han resorna då han som barn åkte från Johannesberg in till Vänersborg där han satt i vagnen iförd

halmhatt och med ett långt lockigt blont hår fladdrande i vinden. Även hans intresse för naturen väcktes i barndomen då han ofta på egen hand tog promenader från föräldrahemmet för att upptäcka stränderna och området kring den närbelägna sjön Vassbotten.

Utöver de idrottsliga och kulturella intressen som nämnts vurmade Lydell starkt för naturen och friluftslivet. Inom detta område lade han ett synnerligen stort arbete med Dalbobergens förskönande där han engagerade sig i såväl röjningar som trädplanteringar. Under Lydells uppväxt hade bergen främst varit bevuxna med ljung och buskar men genom olika insatser för trädplanteringar från 1870-talet och framåt fick området den karaktär det har än i dag. För Lydells del var det främst inom Dalaborgsparken och i området från parken fram till Djupedalsbäcken som han lade sin energi. ”Med obeveklig stränghet håller han [Lydell] efter alla slags skadegörare, vare sig det gäller folk, som bryter kvistar, blad och blommor, eller insekter, som vilja föröda träden”, skrev lokaltidningen. Hans vilja var att naturen så långt det var möjligt skulle växa och forma sig själv. De enda ingreppen han ville tillåta var anläggande av promenadstråk och några utsiktsplatser.

I Dalbobergen uppförde han också en egen sommarstuga, vilken han kallade Skogshyddan, med magnifik utsikt över staden och Vänern. När stugan uppfördes är något oklart men året 1898 har nämnts. År

Halvord Lydells sommarstuga Skogshyddan, naturskönt belägen i Dalbobergen. Stugan skänktes av Lydell till Vänersborgs stad för att den skulle tjäna som sommarcafé, vilket den gör än i dag. Foto: K & A Vikner, cirka 1907. (Vänersborgs museum)

1904 gjordes tillbyggnader och vid samma tid skänkte Lydell stugan till staden för att man där skulle kunna anlägga ett naturskönt beläget sommarkafé. Två år senare gjordes ytterligare tillbyggnader för servering och än i dag, efter långt över hundra år, kan vänersborgare och tillresta sommartid njuta av kaffe och våffla på Skogshyddan.

Lydell var heller inte en man som höll inne med vad han tyckte i olika frågor. När lokaltidningen till hans 50-årsdag presenterade jubilaren i en artikel skrev man bland annat; ”På det konstnärliga området äger hr L. en betydande begåvning, som odlats och utvecklats genom omfattande studier. Här liksom i allt annat har han dock sin egen bestämda smak, som dock icke alltid sammanfaller med andras, ty han är i mycket mannen som gör och säger ungefär vad han vill och han besitter en ej obetydlig originalitet, men ej av det tråkiga utan av det roande slaget. Han tycker om det starka i såväl färger som ord och sparar icke på kraftuttrycken, när han kritiserar eller kämpar för något.”

I den minnesruna som tidningen tecknade kort efter hans bortgång är bilden av Lydells person samstämmig; ”Han var en utpräglad personlighet, en öppen, klar karaktär, som måste väcka intresse och ådraga sig uppmärksamhet för sin orubbliga självständighet, omutliga rätträdighet, betydande begåvning, initiativrikedom och originalitet. Han var mannen för sig själv som gick sin väg rakt fram, även om han blev ensam, och som aldrig dagtingade med sin övertygelse, vid vars förfäktande han icke skrädde orden. När han ville föra fram något, tog han ofta till i stora mått och slog över, så att hans yttrande och förslag kunde förefalla nog så fantastiska men målet var dock alltid idealiskt. Småaktighet och kompromissande förstod sig Lydell icke på.”

Merparten av Lydells kraftfulla uttalanden blev aldrig satta på pränt och är i dag glömda men som exempel kan tjäna den kommentar han gav en nyinflyttad person vilken endast bott tre veckor i Vänersborg; ”Då är Ni väl invald i stadsfullmäktige.” Då den tilltalade nekade till detta fortsatte Lydell; ”Å, om ytterligare tre veckor blir Ni det. Träna då. Myggsilning kan Ni, men kamelslukning. Börja att sluka småmöss, dock inte sådana som vi ympade in Ratin på under råttkriget i våras, ty då kunde Ni få ont i magen.” Stadsfullmäktige hade Lydell inte mycket för och flera av dess beslut kritiserade han med skarp tunga. Några han inte heller hade mycket till övers för var stadens societet vilka han menade inte gjorde annat än att festa och vara sig själv nog. När

Västgöta Regemente flyttade till Vänersborg 1916 hoppades han bland officerarna finna bättre kvaliteter så att staden kunde få en societet som på gamle landshövding Eric Sparres tid då societeten ägnade sig åt väl-görenhetstillställningar och kulturella evenemang på god nivå.

Det fanns även en utövande kulturell ådra hos Lydell. Vid något till-fälle klagade han över att han inte hann måla akvarell, vilket tyder på att han hade en konstnärlig ambition. En lyrisk talang skymtade då han tillsammans med musikdirektören Elis Ullman skapade sångspelet ”Vänerns Drottning” vilket var en hyllning till Vänersborg och som framfördes första gången vid den så kallade ”Borgarfästen” 1908. Vid flera tillfällen, bland annat vid Gillets Högtidsstämman 1912, sjöngs spelets huvudnummer unisont. Till Ullmans toner skrev Lydell, som en del i skådespelet, texten till hyllningssången ”Vänerdrottningen”;

”Hell Dig sköna Vänerdrottning,
hell Dig, hell er stolta berg!
Hell Din sång vid böljors brottnings
bortom uddars blåa färg!
Om än uti fjärran länder
minns jag Dig min barndoms stad:
minnes gröna Vänerstränder,
vindens sus i barr och blad.
Hell Dig, sköna Vänerdrottning!
Tag den hälsning Dig jag kvad.”

Att Lydell var en verkligen uppskattad person märks av de hyllningar som mötte honom på 50-årsdagen i november 1917. Redan på förmid-dagen uppvaktades han av en lång rad företrädare för alla de fören-ingar där han var engagerad. En mängd telegram strömmade in och hans hem var inom några timmar överfullt med blomsterarrangemang. På kvällen bjöd Fabriks- och Hantverksföreningen sin sekreterare till Stadshotellet på supé där även Vänersborgs Kvartettsångare uppvak-tade jubilaren med sång. Med anledning av 50-årsdagen överlämnade Lydell själv en gåva på 50 kronor till Gillet.

Sin popularitet till trots så var det kanske på grund av sitt idealistis-ka men kompromisslösa sätt som Halvord Lydell förblev ensam, en ungtkarl, livet ut. Under de senare åren bodde han i det så kallade Bur-manska, senare kallat det Lundinska, landshövdingehuset där han hade

en hörnlägenhet mot Östergatan och Kungsgatan. Han bodde där tillsammans med sin tolv år äldre halvsyster Anette "Nanny" Sandblom vilken hushållade för sin bror. I hushållet ingick även den omtyckta huskatten Cissi. Det var också i denna lägenhet han höll lektioner för sina privatelever.

Under sitt sista år i livet drabbades Lydell av diabetes och mycket snart började denna, med följsjukdomar, att märkbart påverka hans hälsa. Den 10 juni 1918 agerade han för sista gången sekreterare vid ett styrelsemöte i Gillet. Att han redan då var märkt av sjukdomen vittnar en märkbart förändrad handstil i protokollet. Vid Gillets Högtidsstämma i december blev han visserligen omvald till styrelsen och sekreterarposten även om man anade att han kanske aldrig i praktiken skulle komma att kunna axla förtroendet.

Sjukdomen skapade nu ekonomiska problem för Lydell. Då han inte orkade ge privatlektioner uteblev inkomsterna och hans situation blev allt mer prekär. Detta kom till Gillebrödernas kännedom varför man på stämman den 26 mars 1919 beslöt att gå ut med en teckningslista för ekonomiskt bidrag till honom. Styrelsen menade att det i staden knappt fanns "någon, som så varmt och livligt intresserat sig för Vänersborg, för dess nutid och forntid som hr Halvord Lydell." Man framhöll vidare hans stora engagemang i olika föreningar och hans säreget goda pedagogiska stöd till sina privatelever. Man fortsatte; "Då nu hr Lydell genom en långvarig och svår sjukdom fått sin ekonomi förstörd, vänder sig styrelsen för Vänersborgs Söners Gille härmed till hans många vänner inom samhället och till hans många f.d. elever, nära och fjärran, med en uppmaning att genom bidrag söka att förnärvarande ekonomiskt säkerställa hans existens." Som grundplåt lade Gillet 200 kronor ur egen kassa.

Teckningslistan vann gehör och stöd från flera håll strömmade in. Dock skulle Lydell inte hinna nyttja någon större del av den hjälp hans vänner nu räckte honom. Sedan hans diabetes orsakat svåra leverkomplikationer stod hans liv inte att rädda och han avled den 14 april 1919, endast 51 år gammal.

Minnet av Lydell

Halvord Lydells betydelse och popularitet märktes inte minst av de många hedersbetygelser som ägnades hans minne efter dödsfallet. Be-

gravningen skedde på Annandag påsk och Gillet hade uppmanat sina medlemmar att samlas vid Lydells hem klockan 14 för att följa kistan på den sista färden. Som gravplats hade valts föräldrarnas grav på Strandkyrkogården och där nedlade Gillet en krans som var prydd med vita band varpå man låtit texta; "Från Vänersborgs Söners Gille – Din gärning och ditt minne skola leva." Under sin livstid hade Lydell uttryckt att han på grund av sin kärlek till naturen inte önskade att några blommor skulle "skövlas eller offras på hans bår". Därför lät Gillet istället be sina medlemmar att lämna en gåva i Lydells minne till Gillets fond för byggande av ett ålderdomshem.

Halvord Lydells begravningståg lämnar Vänersborgs kyrka på väg mot graven på Strandkyrkogården Annandag påsk 1919. Stora skaror av människor kantade gatorna. Foto: Okänd. (Vänersborgs museum)

Lydells begravning artade sig till något som närmast kunde kallas en officiell "stadsbegravning". På många platser i staden flaggades på halv stång, stora mängder människor kantade gatorna och lång var den procession vilken följde kistan från kyrkan till graven på Strandkyrkogården. Representanter för en rad föreningar paraderade med kransar och även om Lydell undanbett sig blommor nedlades också sådana i mängd. Dock pryddes, enligt hans önskemål, kistan endast av en krans bunden av tallkvistar. När kistan skulle sänkas i graven höll en rad

representanter för de föreningar Lydell varit aktiv i tal om hans stora betydelse.

En dryg vecka före sin bortgång, den 6 april, hade Lydell skrivit testamente där han önskade att all hans egendom, såväl fast som lös, skulle tillfalla hans syster Nanny. Bouppteckningen vittnar om ett hem som inte var överdådigt. Värdefullast var ett fickur i guld med tillhörande kedja och boksamlingen. Det upprop om ekonomiskt stöd för Lydell under sjukdomstiden hade inbringat inte mindre än 3 243 kronor. Det var en ansevärd summa som i dagens värde motsvarar närmare 60 000 kronor i varor och tjänster men om man ser till värdet i lön för industriarbetare uppgår värdet till över 500 000 kronor. När begravningskostnader och annat var betalda användes återstoden av medlen till en synnerligen imponerande gravvård och därutöver insattes medel på fonden för ålderdomshemmet.

Utöver de vackra minnesorden och gravvården önskade man ytterligare hugfästa minnet av Lydells livsgärning. I mars 1920 inkom till Vänersborgs Söners Gille ett förslag från Fabriks- och Hantverksföreningen om att resa en byst eller stenplatta med Lydells porträtt i relief. Gillet anslöt sig till denna tanke på villkor att man skulle beställa en byst i naturlig storlek och att den skulle resas på den plats Lydell älskade mest – i Dalbobergen. Till projektet slöt sig även Dalaborgs-

Halvord Lydells gravvård på Strandkyrkogården. Initiativet till denna vård togs av Vänersborgs Söners Gille som i samverkan med "Föreningar, Elever och Vänner" lät resa den. I samma grav vilar även Halvord Lydells föräldrar Gustaf och Maria. Foto: Marianne Brattberg 2019.

styrelsen, Vänersborgs Roddklubb och Vänersborgs Idrottsförening. Stenhuggarfirmen Johansson & Co hade lämnat ett kostnadsförslag på 1 000 kronor för arbetet. På Dalaborgsparken anordnades en större sommarfestlighet under två dagar i juli och dess överskott på nära 2 000 kronor skulle mer än väl täcka kostnaderna för en byst av Lydell. De samverkande föreningarna lade därtill 90 kronor var i garantisumma. Det blev stenhuggaren Gustav Adolf Johansson i Vänersborg som kom att hugga bysten av Lydell efter modell gjord av arkitekten Artur Brattberg i Uddevalla. Johansson var känd som en mycket skicklig stenhuggare med närmast konstnärlig färdighet vad gällde att skapa porträtt i relief eller byst.

Täckelset har just fallit från Halvord Lydells byst i Dalbobergen söndagen den 5 juli 1921. Vänersborgare av alla åldrar hade samlats för att hedra minnet av en uppskattad medborgare. Foto: Okänd. (Vänersborgs museum)

Bysten av Lydell invigdes under stor högtidlighet inför ”våldiga människoskaror” söndagen den 5 juli 1921 och den kom att placeras invid sommarcaféet Skogshyddan i de Dalboberg där han funnit så mycket njutning av naturen och lagt ansenligt arbete på denna naturs vård och skydd. Tändsticksfabrikens musikkår var på plats och spelade fosterländska stycken till vilka kvartettsångare stämde in. Invigningstalare var Lydells vän och Gillebroder Hjalmar Lindedal, vilken framhöll Lydells många kvaliteter och hans synnerligen stora popularitet bland vänersborgarna. Lindedal menade att man skulle se resandet av Ly-

dells byst som ett tecken på det nya demokratiska samhälle som nu höll på att formas. Det var inte längre endast kungar och militärer som hedrades med offentliga statyer – nej, nu kunde de som ”verka för allt ädelt och stort” ges denna hedersbetygelse. På plats fanns även Lydells syskon med familjer och deras tack framfördes av svågern, redaktör Gustaf Blom, gift med system Inez. Bysten kom senare att flyttas inom området. Dock utsattes den för skadegörelse varför Vänersborgs kommun 1987 gav bysten en ny hedrande plats i Plantaget, mitt för den tidigare Stadshotellbyggnaden som Lydell så många gånger gästade – inte minst i samband med Gillets stämmor.

Halvord Lydells byst på sin nya placering i Plantaget. Foto: Marianne Brattberg 2019.

Värt att notera är att Halvord Lydell, vid sidan av landshövding Eric Sparre, är den ende person över vilken det i Vänersborg rests en offentlig byst. Att han därtill ”endast” var privatperson och inte representerade något ämbete gör det hela än mer sällsynt. Föga kunde Halvord Lydell ana då han besviket konstaterade att man aldrig reste den av honom så hett önskade bysten över drottning Kristina i Plantaget - att det senare skulle bli han själv som skulle stå där huggen i granit.

Till minnet av sin vän och styrelsekollega i Vänersborgs Söners Gille tecknade sparbankskamreraren Hjalmar Lindedal följande minnesord över Halvord Lydell några dagar efter dennes bortgång;

Livsproblemet ej du löste
under vandringen på jorden,
huru än du ivrigt öste
vetande ur tryckta orden.

Nu på andra sidan graven
kanske skall Allfader låta
giva dig den rätta klaven
till att lösa livets gåta.

Oss, som kvar på jorden vandra,
nu du givit så som minne,
att du framför alla andra
stod här med ditt ljusa sinne.

O, hur kärt var ej det gamla,
som här fanns från gångna tider,
detta, som du ville samla
fram i dagen, sent om sider.

Dock för detta ej du glömde
denna stora ungdomsskara,
åt vars liv så varmt du drömde
kunna dåd och kraft bevara.

Främst och städse till naturen
låg dock hågen alla tider,
där din själ, på vingar buren,
flydde dagens id och strider.

Där, uti naturens sköte,
du det original var bliven
som oss sedan gick till möte
som av helig patos driven.

Blommornas och trädens rike
var för dig den fria kyrka,
där du såg dig gudars like
och du vann din kraft och styrka.

Nu vårt tack för vad du giva
fick av tankar, som du väckte!
Genom dem ditt namn förbliva
skall från släkte och till släkte.

Källor

Birger Sjöberg-sällskapets årsbok 1978, *Päta till Staak. Birger Sjöbergs brev till Bertel Hallberg 1900-1927 utgivna och kommenterade av Lars Helge Tunving*. Lund 1978.

Birger Sjöberg-sällskapets årsbok 1982, *Staak till Päta. Bertel Hallbergs brev till Birger Sjöberg 1900-1907*. Stockholm 1982.

Blyme, Lars, *Bild- och stenhuggaren Gustav Adolf Johansson. Stenhuggeri - ett konsthantverk*. Ingår i: Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 2006. Vänersborg 2006.

Carlsson, Enar o. Hedquist, Per, *Offentlig konst i Vänersborg*. Vänersborg – utan år.

Lindedal, Hjalmar, *Vänersborgs historia och Vänersborgs-historier*. Vänersborg 1927.

Lydell, Halvord, Årskrönikor 1906-1917. Publicerade i Vänersborgs Söners Gilles årsskrifter 1962-1968.

Nordén, Elov, *Kvartsseklets krönika*. Ingår i; Vänersborgs Söners Gille Minnesskrift 1905-1930. Vänersborg 1930.

Redogörelse för Jubileumsutställningen för Hantverk, Slöjd och Industri i Vänersborg den 10 juli – 1 augusti 1920. Vänersborg 1923.

Sjöberg, Gösta, *Brormin och hundra andra. Impressioner – Episoder – Porträtt 80-tal till 30-tal*. Stockholm 1967.

Elfsborgs Läns Annonsblad, årgångarna 1917, 1919, 1920 samt 1921.

Fotografier ur Vänersborgs Söners Gilles och Vänersborgs museums arkiv.

Kyrkoböcker

By, Erikstad, Forshem, Händene, Kila, Ledsjö, Långaryd, Sunnersberg, Tveta, Ullervad, Vassända, Vänersborg, Vänersnäs

*Peter Johansson. Född i Vänersborg 1963.
Chef för Kulturlagret och Vänersborgs museum.
1:e älderman i Vänersborgs Söners Gille.*

Restads Idrottsklubb

Av

Lars-Göran Bengtsson

Restads Idrottsklubb (RIK) bildades den 15 februari 1910.

Om man betänker de förhållanden som rådde vid denna tidpunkt, bl a dåtida arbetsgivares syn på förenings- och bildningsverksamhet bland de anställda, är det glädjande att en idrottsklubb kunde komma till stånd och att arbetsledare aktivt engagerade sig i densamma. Dåvarande "Vänersborgs Hospital & Asyl" stod färdigt att tas i bruk år 1906, vilket innebär att idrottsklubben startades endast fyra år efter att sjukhuset öppnade. Från denna tid finns tyvärr inga protokoll bevarade, men genom efterforskning i Elfsborgs läns Annonsblads (ELA) arkiv har en notis om föreningens första möte letats fram:

"En ny förening bildades den 15/2 å Vänersborgs Hospital & Asyl bland därvarande personal. Föreningen, som genast fick ett 30-tal medlemmar, skall tills vidare vara fristående. Vid bildandet skänkte sysloman Högberg föreningen en segelbåt, värd ca 300 kr".

*** 1910-talet**

De första stapplande stegen hade nu tagits inom en verksamhet som, i likhet med de flesta föreningar, skulle komma att präglas av upp- och nedgående perioder. De olika aktiviteter som förekom fick utövas under mycket provisoriska förhållande, man ägnade sig i huvudsak åt fotboll och olika löpgrenar. Som en liten parentes kan nämnas att ett stafettlag från RIK sporrade dåvarande Vänersborgske löparkungen Bror Fock, inför olympiaden 1912, detta på en 1 000 metersbana inom sjukhusets område.

*** 1920-talet**

Under detta årtionde började klubben ha tävlingsutbyte med närliggande orter, då speciellt i fotboll. Mot slutet av årtiondet var verksamheten

inom klubben av mindre omfattning. Man hade dock lyckats anlägga en provisorisk fotbollsplan strax söder om Brinkebergkullens sluss.

*** 1930-talet**

Det var först under detta årtionde som verksamheten inom klubben tog verklig fart. År 1934 var ett uppmärksammat år i klubbens historia, då stod nämligen, efter många timmars ideellt arbete, den nuvarande idrottsplatsen klar att tas i bruk. Under detta årtionde bildades också Källshagens Gymnastik och Idrottsförening (KGoIF) och härmed startade ett flitigt utbyte inom olika idrottsgrenar. År 1939 hade RIK sitt första utbyte med någon förening utanför Vänersborgsgränsen, kosan ställdes då till Jönköping och Ryhovs MK där man tävlade i fotboll och friidrott.

*Fotbollslag från 1934 på dåvarande fotbollsplanen som var belägen på "Sibirien".
Sjukvårdens lag i randiga tröjor.*

Stående från vänster: Oskar Hjelm, Anton Wilhelmsson, Sture Andersson, Karl-Erik Larsson.

Mitten: Nils Nilsson, Gustav Olsson, Sven Boman.

Knästående: Knut Berg, Torsten Johansson, Birger Pettersson.

*** 1940-talet**

Under denna period stabiliserades verksamheten alltmer och man började ägna sig åt allt fler idrottsgrenar. I början av årtiondet, då andra

världskriget rasade, fick flertalet av klubbens funktionärer finna sig i att bli inkallade i Kronans tjänst. Under dessa förhållanden fick den yngre generationen rycka in och se till att verksamheten kunde fungera.

*** 1950-talet**

Detta var ett viktigt årtionde i RIK:s historia. År 1953 bildades Statens Sjukhuspersonals Idrottsförbund, vid ett möte den 7-8 november i Jönköping, sedermera Svenska Sjukhuspersonalens Idrottsförbund och nuvarande Svenska Sjukvårdsanställdas Idrottsförbund (alla med förkortningen SSIF). Klubbens dåvarande ordförande, Erik Edenö, var en av initiativtagarna till bildandet av SSIF och han blev även förbundets förste ordförande. Friidrott var den gren som under 1950-talet gav de mest framskjutande placeringarna. Det skördades även framgångar i bordtennis. Detsamma kom att gälla fotboll samt terräng- och orienteringslöpning. Fotbolls- och handbollslag företog resor även utanför landets gränser och hade utbyte med såväl danska som norska kollegor.

*** 1960-talet**

En milstolpe i klubbens historia var firandet av 50-årsjubileet, vilket celebrerades i sjukhusets festsal under värdiga former. Tillkomsten av gymnastiksal vid sjukhuset var en välkommen förmån för klubbmedlemmarna. Fotboll och framför allt bordtennis dominerade under detta årtionde, såväl inom Vänersborgskorpens serier som på riksplanet nådde klubben framskjutna placeringar.

*** 1970-talet**

Decenniet fick en verklig celeber inledning i och med firandet av klubbens 60-års jubileum på Vårdshuset på Dal i Mellerud, vilket blev extra festligt då det avhölls i samband med SSIF:s stämma som var förlagd till Vänersborg. RIK utsågs till "Årets företag" inom såväl Vänersborgskorpen som SSIF. År 1977 tilldelades RIK Rikskorpen och tidningen Arbetets "Guldcorp", som mottogs av Lars-Göran Bengtsson på konserthuset i Helsingborg. En utmärkelse som erövrades i kamp med 10 000 andra korpklubbar inom landet och är verkligen en raritet att yvas över. Klubben förhyrde under åren 1974-1978 en klubbstuga på Hunneberg, vilket gav tillfälle till rekreation, avkoppling och motionsaktiviteter. Tyvärr medförde förhyrningen en allt för stor ekonomisk belastning för klubben.

Styrelsen vid 60-årsjubileumet.

Stående från vänster: Lars-Göran Bengtsson, Dick Andersson, Lennart Jonsson, Stig Wallin.

Sittande: Roland Larsson, Olof Lantz, Sune Johansson.

*** 1980-talet**

Iordningställandet av Idrottsplatsen vid Östra Klinikerna avslutades lagom till klubbens 70-års jubileum och invigningen skedde under våren 1981. I början av 80-talet skedde stora förändringar inom sjukvården och detta medförde bl a att Landstingets Idrottsförening (LIF) bildades, vilket blev en paraplyorganisation för RIK, KGoIF, Lasarettets IF i Trollhättan och Fänglands (sedermera Borgens IK). Korpklubbarna svarade för den lokala verksamheten på hemmaplan medans LIF var huvudansvarig för deltagande i de nationella arrangemangen respektive Nordiska utbyten.

För RIK präglades första hälften av 80-talet av massor av framgångar inom de olika idrottsaktiviteterna. Dock kan man glädjande konstatera att fotbollen under åren varit klubbens "paradgren". År 1984, den 10-12 augusti, svarade LIF för arrangemanget "Nordiska Sjukhusspelen" i Vänersborg och Trollhättan, med ca 1 200 deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Medlemmar från RIK dominerade bland LIF:s deltagare.

*** 1990-talet**

När Näl öppnade startades det också en ny klubb där, IK Näl, och eftersom många från tidigare RIK flyttade till Näl skedde en sammanslagning till IK Näl/RIK. Denna sammanslagning varade tills i slutet av 1990-talet då IK Näl bildade en egen förening och RIK blev en vilande klubb. Verksamheten har sedan dess legat nere och de tidigare medlemmarna har då representerat IK Näl samt i vissa fall Borgens IK.

*** 2000-talet**

När det drog ihop sig till klubbens 100-års jubileum den 15 februari 2010, exakt 100 år efter det att klubben bildades, fann flera tidigare eldsjälar i klubben det viktigt att fira detta vilket skedde, med drygt 150 deltagare i Festsalen på Restad Gård. Detta tack vare ekonomiskt bistånd av Landstingets Personalklubb Nordvästra Götaland (LPK tidigare LIF) och IK Näl.

*** Övrigt**

Sjukhusidrotten i Sverige, SSIF bildades 1953, hade sin höjdpunkt under 1980-1990-talet då förbundet hade över 100 st medlemsföreningar runt om i landet. Detta har därefter minskat varje år och vid inledningen av 2018 fanns endast ca 8 st medlemsföreningar. Detta innebär att förbundet, vid sitt "Förbunds möte" den 17 november i Stockholm beslöt att pensionera (65 år) förbundet i och med 2018-års utgång.

Den Nordiska verksamheten, som bedrivs av Samarbetsorganisationen De Nordiske Hospitals Lege (DNHL), lever dock vidare och anställda inom vårdsektorn i Sverige är fortfarande välkomna att delta. Senaste arrangemanget som genomfördes var de 25:e "Nordiske Hospitals Lege" 2020 i Stavanger, Norge.

Sammanställt från Restads IK:s verksamhetsberättelser av Lars-Göran Bengtsson (f d sekreterare i såväl RIK, SSIF som DNHL)

Under 2019 avvecklades de sista verksamheterna på Edsgatan 24 inför den förestående rivningen. Här inrymdes på 1960-talet varuhuset EPAs livsmedelsavdelning. På senare år hade bl a begravningsbyrån Fonus sina lokaler här. Augusti 2019. Foto: Karl Bernling.

Edsgatan 24, baksidan. Augusti 2019. Foto: Karl Bernling.

Västgöta-Dals regementes vapensång

Av

Pelle Räf

I Mariestads Weckoblad 14/7 1849 finner man en tämligen omständlig redogörelse för vapenövningarna på Axevalla hed under storlägret där veckan innan. Bland annat får vi veta vilka krigiska moment som bevitnats av kung Oskar I, kronprins Karl (XV) och prins Gustaf, ”Sångarprinsen”. Men tidningsreportern överraskar även med en lång välkommaterad period av lokalt musikhistoriskt intresse:

”Af de serskilde regimenternas musik-korpsar har man haft tillfälle höra, utom fältnusik, äfwen annan wacker harmonimusik, under hwilken många frapperades af en fältsång, komponerad af Löjtnant Löwegren, som utfördes inom Westgötha-Dahls läger, i quartett af en stor chör ur befälet och manskapet ackompanjerad af Regimentsmusiken.”

Förvånade läsare frågar förmodligen: Framfördes sången verkligen fyrstämmigt av en kör bestående av alla slags befäl och manskap, alltifrån stabsofficerare till indelta soldater? Vi lämnar frågan därhän tills vidare och identifierar "Löjtnant Lövegren" med hjälp av Arvid Norens (1859-1919) regementshistorik.

Där ägnas dåvarande löjtnanten, sedermera kaptenen *Ludvig Leonard Lövegren* (1817-1894) en hel sida tack vare tvåfaldiga karriärer. Boktryckarson från Göteborg röjde han som barn musikaliska anlag erinrande om Mozarts extrema brådmognad: "Sålunda kunde han redan vid 7 å 8 års ålder efter att en gång ha hört en opera efter gehör spela den samma på piano, och vid 14 års ålder uppträdde han med stor framgång på en konsert."

Fadern dog när Lövegren var 15 år gammal, men vid sidan av sin musikutbildning lyckades han komma in på den militära banan, med tiden understödd av den musikintresserade generalen och greven *Carl Gustaf Löwenhielm* (1790-1858) på Lång i Värmland. Kulmen på Lövegrens musikaliska karriär torde ha varit en tvåårig konsertresa i USA.

Lövegren är emellertid inte kompositör till det aktuella musikstycket, som har den exakta titeln "Vapensång vid Kongl. Westgötha Dahls Regemente" och trycktes 1849. Upphovsmännens rätta namn framhålls redan 25/7 1849 i Den Första Wermlands-Tidningen, som i sitt reportage från lägret på Axevalla hed skriver om sången, att den är "komponerad, icke såsom Mariestads Weckoblad uppgifver, af Löjtnant Lövegren, utan af Direktör Bergqvist, med ord af Fahnjunkare Barkstedt".

Noreen kan sägas bekräfta kompositörens namn i sin biografi över Västgöta-Dals regementes musikdirektör *Oskar Henrik Bergqvist* (1812-1895): "erhöll af kon. Oskar I en penningebelöning ss. bevis på H: Maj:ts nådiga välbehag öfver en komponerad vapensång." Kanske skedde detta redan i Axvall juli 1849, utan att tidningsmurvlarna snapade upp eller ansåg det värt nämna?

Vapensångens kompositör *Oscar Henrik Bergqvist*, vars far och farfar var organister, var musikdirektör samt syssloman vid Vänersborgs lasarett där han tjänstgjorde till 84 års ålder. Han verkade även under ett antal år som sånglärare vid Vänersborgs läroverk. På porträttbilden bär

Oscar Henrik Bergqvist (Foto: Claes Edvard Kjellin Vänersborg år 1868)

Bergqvist dekorationer från ordenssällskapet Vänersborgs Par Bricole.

Östgöten Bergqvist var framförallt organist i Vänersborgs stadskyrka från 1834 och till sin död. Som kompositör gjorde han sig känd provinsialt inom den dåtida lättare genren med t ex dansmusik såsom "Gustafsbergs- eller Brunnssdricknings-galopp". Han gav dessutom ut ett häfte "Qvartetter för sopran, alt, tenor och bas", varav tre nummer uppges vara komponerade av honom själv. Häftet innehåller också gluntskalden m m Gunnar Wennerbergs pompöst fosterländska "Hur länge skall i Norden den döda frid bestå?", vars melodi överlevt bland manssångare tack

vare eller om så föredras på grund av snapsvisetravesteringen "Hur länge skall på borden den lilla halvan stå?"

Att västgötadalingarnas fanjunkare *Zacharias Ludvig Barkstedt* (1810-1877) var den som knåpat ihop orden till deras kampsång verifieras av *Margareta Barkstedt* (1891-1987) i hennes artikel om anförvanten i denna årsskrift 1957: "Följande år [1849] erhöill han av konung Oscar I tvenne dukater i guld för texten till en 'Vapensång' för regementet." Både Barkstedt som fältnusikant och Bergqvist som musikedirektör (även Lövegren som löjtnant) uppgavs som närvarande, då regementet mönstrades på dess dåvarande

Zacharias Ludvig Barkstedt (Foto: Olle Presto Vänersborg omkring 1870)

övningsplats Nygårdsängen utanför Vänersborg 20/6 1849, d v s någon dag innan man bör ha begett sig av på de dryga åtta milen österut till "He'a".

Stockholmaren Barkstedt tjänstgjorde vid Västgöta-Dals regementes musikkår åren 1838 till 1865, varav under regementets kommandering till Fyn sommaren 1848 som musikdirektör. Bosatt i Vänersborg antogs han 1865 till hamnfogde i staden, men var därutöver en flitig medarbetare i Tidning för Wenersborgs Stad och Län. Som tillfällighetspoet fick han enstaka dikter publicerade. Hans "Maj-sång för skol-ungdom", Vänersborg 1854, måste betecknas som säregen. Ty den skall exekveras till "accompagnement af jägarhorn", ett instrument på vilket man vanligtvis endast kan åstadkomma naturtoner.

Vapensångens textförfattare Barkstedt kom inflyttande från Stockholm till Vänersborg där han blev musiker, hautboist, vid Västgöta-Dals regemente. Då han lämnat regementet 1865 tillträdde han, som nämnts, tjänst som hamnfogde. Barkstedt var en vid tiden välkänd tillfällighetsdiktare och musiker i Vänersborg. Hans stora inspirationskälla var Carl Micael Bellman och han kallades "Vänersborgs Bellman".

Därmed tillbaka till den bergqvist-barkstedtska vapensången, varav författaren av denna artikel tacksamt fått en kopia från Musik- och teaterbiblioteket i Stockholm. Sången är i denna tryckta version skriven för initialt tre- och sedan fyrstämmig manskör med pianoackompanjemang. "Befäl" sjunger de första åtta takernas två tenorstämmor och en basstämma, tre stämmor som sedan ställer frågor som besvaras av "Soldater" i en andra basstämma o s v. Det kan därmed anses säkerställt att hela Västgöta-Dals regemente framförde detta musikstycke på Axevalla hed sommaren 1849, ackompanjerat av sin orkester. Men gärna hade vi velat vara med vid ett eventuellt urval av de bästa sångarna och framförallt på repetitionerna under ledning av direktör Bergqvist!

Vi lämnar Barkstedts floskelfyllda text åt sitt stendöda fosterländska öde, men undrar om man fortsatte att sjunga sången i regementet eller annorstädes, och i så fall hur länge? Den förekommer inte i den omfångsrika "Soldatens sångbok", som gavs ut i en första upplaga 1893 av generalmajoren Henric Gyllenram (1842-1918) och folkhögskolerektorn Teodor Holmberg (1853-1935). Ej heller nämns den av Ann-Marie Nilsson i hennes bidrag om musik på Axevalla hed i festskriften till Olle Edström 2005.

Sökningar på orden "vapensång" och "fältsång" 1845-1900 i Kungliga Bibliotekets synnerligen omfattande databas Digitaliserade svenska dagstidningar ger inte ett enda relevant svar om Västgöta-Dals regementes fullträff (= "hit" å svengelska) och dess senare öde, undantagandes att den trycktes 1849 och utannonserades för 16 sk bko i ett flertal tidningar, t ex Norrlandsposten 28/8 1849.

Däremot får man som jämförelse veta att i första häftet av "Sånger för Mansröster, Svenska Arméen tillägnade" [1846] av Jöns Peter Cronhamn (1803-1875), finns en "Fältsång" (Aftonbladet 18/7 1846). Av perifert intresse och som parallell till Västgöta-Dals och Barkstedts kommendering till Fyn 1848 kan nämnas, att musikfanjunkaren vid det östgötska Andra grenadjärregementet, Jakob Axel Zerl (1802-1849), "bekant genom sin raska marsch-sång", på hemväg från Danmark författade en soldatvisa, som bl a innehåller raden "Vi fingo ej mot Tysken slåss" (Post- och Inrikes Tidningar 13/9 1848).

Vidare har framkommit, att den aktuella sången inte debuterade offentligt på Axevalla hed andra veckan i juli 1849. Ty enligt en annons i Tidning för Wenersborgs Stad och Län 29/5 1849 skulle "Kongl. Westgötha-Dahls Reg:tes Musik-Corps, under anförande af dess Directeur" ge en konsert i Vänersborgs kyrka 3/6. På programmet stod bl a regementets vapensång, "orden af BARKSTEDT, musiken af BERGQVIST". Konserten skulle ges till förmån för dem som drabbats av stadsbranden i Lidköping någon vecka tidigare.

I lokaltidningens nästa nummer får vi veta att välgörenhetskonserten besökts av omkring 220 personer och resulterat i en nettobehållning om 193:36 rdr. Men framförallt överraskar reportern med en visserligen lokalpatriotisk men innehållsrik recension av själva konserten, mer än värd att delvis återge ordagrant men med moderniserad stavning för att inte trötta tvåtusentalets läsare:

"Alla musiknummer utfördes med smak och en precision, som bär ett ojävigt vittnesbörd om den förmåga och det nit herr direktör Bergqvist nedlagt vid övningarna med Västgöta-Dals Kungl reg:s musikkår. Av sångnumren förekom oss regementets Vapensång synnerligen lyckad. Musiken härtill, komponerad av hr B., företer en friskhet och ett liv, som ovillkorligen anslår även den för musik mindre känslige. Den utfördes av sångare bland officerskåren och civila samt underofficerare och soldater. Orden, författade av hr fanjunkare Z L Barkstedt, vill vi, i

övertygelse att därigenom bereda våra läsare ett nöje, här återge.”
Därefter följer hela texten. Den inleds med befälens apostrofering
”Soldater!”, följt av den för våra nutida öron obsoleta verbformen
”samloms”.

Slutligen får vi anledning flytta sångens premiär etc inte bara någon
månad utan ett helt år bakåt i tiden:

”Denna wapensång afsjöngs på Fyen sistledet års sommar och wann
der ett allmänt bifall samt belönades af H. M. Konungen med fyra du-
kater till kompositören och två till författaren af orden.”

När kung Oskar I belönade upphovsmännen återstår den envetret för-
vetne forskaren att fastställa. Trots sångens enligt tidningsredaktörens
”friskhet och liv” tycks den alltså inte ha ljudit senare under 1800-ta-
let, i varje fall inte verifierbart utanför Västgöta-Dals regementes ka-
serner och kampementsplatser.

Källor (utöver i texten citerade tidningsnotiser):

Barkstedt, M, *En tillfällighetspoet i Vänersborg i mitten av 1800-talet*.

– Ingår i: Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 26 (1957) s 3-16.

GMR 582 (Västgöta-Dals regemente 1849) via ArkivDigital.

Nilsson, A-M, *Blåsoktettmusik till och från Axevalla hed under indel-
ningsverkets slutfas*. – Ingår i: Frispel. Festskrift till Olle Edström,
Gbg 2005 s 112-33.

Noreen, A, *Anteckningar om Kungl Hallands regemente (f d Västgöta-
dals) åren 1625-1910*, Sthlm 1911 s 518 f & 729 f.

Räf, P-O, *Organister och orglar i Skara stift t o m 1857*, Skara 2002 s
79-82.

Svenskt porträttgalleri, XVI Tidningsmän, Sthlm 1897 s 11.

Artikelförfattare
Pelle Räf

Fyrar i Vänersborgsviken och vid Vänersnäs

Av
Per Hedquist

Bastungen

Latitud 58°24 N. Longitud 12°19 E.

Sedan fyren på Grönviksudde tillkommit och linjefyrar uppsatts har Bastungen, en av Vänerns äldsta fyrar, efter nära 128 års tjänst nedlagts. Den finns dock alltså kvar som ett minne från en gångens tid men fyller idag en helt annan uppgift som raststuga vid det av framtidne byggnadschefen Algot Nylén skapade och omtyckta promenadstråket från "Kronblomsstubben" till Ursand. Genom Nyléns förtjänst ställdes den nedlagda fyren till friluftslivets förfogande. Bland frodig lövskog och grovstammiga tallar står det före detta fyrbostadshuset i den backiga sluttningen mot viken. Byggnaden har delvis blivit starkt förändrad under 1900-talets senare del. Om dess äldre ursprung vittnar numera framför allt östra delen vars källarvåning är byggd i grovhuggen fint fogad gråsten och har järnluckor för fönstren. Källarvåningen är spartanskt inredd och kan liksom själva fyrhuset hyras för festliga arrangemang.

De många grunden utanför inseglingen till Vänersborg utgjorde under äldre tider en ständig skräck för sjöfarande. År 1807 uppfördes därför en fyr utanför hamnen vid Dalbobergen, benämnd Bastungen, den näst äldsta på Väneren genom tiderna efter Skoghalls fyr som uppfördes 1804. Bastungens nedlagda fyr bestod av ett gråmålat sedermera vitt och idag gult hus med lanternin på taket och var som ovan nämnts den andra på Väneren. År 1821 rapporterade lotsuppsyningsmannen att skeppare klagat över att fyren ej lyste under hösttiden. Rättegång anställdes mot fyrkarlarna, vilka förklarade att de enligt sin instruktion ej var skyldiga att hålla den lysande, då vinden icke var gynnsam för fartyg att anlöpa hamnen. Direktionen fann denna förklaring egendomlig i det att fyrkarlarna efter eget gottfinnande skulle bemanna fyren. Man beslöt därför att fyrningen skulle pågå från den 1 september till seglationens slut.

*Bastungens gamla fyrhus med tredje vågbrytaren i förgrunden. November 2019.
Foto: Karl Bernling.*

1834 ändrades denna bestämmelse så att fyren skulle lysa året runt med undantag för januari, februari och mars månad utan hänsyn till vindriktningen. Redan 1829 hade magistraten utlyst auktion på fyrningen till den lägstbjudande på fyra års tid. Lägsta anbudet gavs av hökerihandlaren Magnus Jansson, med vilken kontrakt slöts. Detta innebar att fyren skulle hållas lysande hela natten för 300 riksdaler samt till midnatt för 200 riksdaler. Redan 1826 lovade handelsman Waern från Göteborg att anskaffa en ”rewerterlykta” att uppsättas på Vänersborgs bro. Året efter omnämndes att denna lykta varit till stor nytta. 1839 nedtogs dock lyktan på Dalbobron såsom varande obehövlig.

1833 ankom en skrivelse undertecknad av ”många sjöfarande” angående sjömärkena vid inseglingen till Vänersborg. Det gällde prickarna vid de fruktade Bastungsgrunden, nästan osynliga från sjön samt även de norr därom liggande ”Dynglassgrunden”, som ordentligt borde utmärkas. 1837 beslutades att en svart tunna med vita bottnar samt 6 famnar kätting med lekare och draggar skulle utläggas vid den yttersta pricken där inseglingen börjar. Samma år meddelade lotschefen att vid Örn och Höljeviken utanför Vänersborg skulle nya styrtavlor uppsättas i stället för de gamla, vilka angav inloppet till de nödhamnar som var

nödvändiga för sjöfarande, som under mörker och storm inte vågade sig in till Vänersborgs hamn. På 1860-talet var Anders Olsson fyrvaktare. Samma år föreslog lotsuppsyningsmannen att en klockboj skulle utläggas i stället för den gamla tunnan vid Bastungsgrunden. Direktionen beslöt dock att en mindre fyr skulle byggas som ledfyr till den förutvarande. En klockboj var olämplig då frost inträffade. År 1870 övertog Carl Andersson fyrvaktartjänsten och 1873 blev Bastungens fyrhus färdigt. I samband därmed byggdes ett nytt torn på den gamla fyren. Samma år tillträdde fyrvaktare Magnus Holmgren tjänsten som år 1900 skrev på ett nytt femårskontrakt och fick årslönen höjd från 200 till 300 kr. Från 1910 innehades tjänsten av sonen Georg Holmgren fram till 1935.

År 1935 meddelades att spegelapparaten och fotogenbelysningen borttagits, då fyrplatsen numera var obehövlig. Ledfyren hade nedtagits och den gamla fyren sålts till Vänersborgs stad för 4 060 kronor. Ledfyrens stengrund finns kvar än idag och utgör den oktagonformade grillplatsen som ligger ca 100 meter söder ut från den gamla fyrbyggnaden vid sidan av Dalbostigen.

Lanterninen med spegeln och de färgade glasen som en gång satt på Bastungens fyr finns i dag på fyrtornet på Stora Klubben vid Aspholmsleden längre upp i Vänern.

De äldsta fyrarna drevs av rovolja, alternativt fotogen, gas och numera el.

Grönviksudde fyr

Läge 58 24 N. 12 19 E. Karktär:Iso WRG 4S.(gamla fyren)

Nära Grönviks båthamn står fyren ca 450 meter nordost om farleden mot Vänersborg. Fyren tillkom 1928. Grönviksudde hade ett stort värde som välbevarat mindre järntorn av AGA-typ från 1920-talet. Tyvärr ombyggd 2006 så AGA-karaktern är försvunnen. I närheten finns en gjuten grund från en radiofyr som fanns här från 1938 fram till 1950-talets slut. En radiofyr har en radiosändare som sänder ut signaler för att användas som navigeringshjälpmedel. Radiofyrar fanns för både sjöfart och flyg. Numera används satellitnavigering.

*Grönviks gamla och nya fyr, till vänster på hösten 1986 och till höger på våren 2019.
Foto: Karl Bernling.*

Normansgrundets fyr

Läge 58 25 N. 12 19 E. Karaktär: FI WRG 3S.

Känd från Concordia-tragedin den 23 oktober 1921. Det 10,5 meter höga tornet av betong och plåt som är röd- och vitmålat samt har bälte i svart tillkom 1973. Undervattensgrundet var mellan 1916 och 1973 markerat med en gasdriven lys- och klockboj. År 1986 blev kassunfyren en anöringsfyr i sten och betong, den enda Vänerfyren som försågs med el från eget vindkraftverk.

Stefanskullen

Läge 58 30, 013 N. 12 41, 497 E. Karaktär: FI WRG 3S

Undervattensgrundet Stefanskullen ligger på västgötasidan av Vänersborgsviken, strax nordost om Vänersnäs. Grundet lär ha fått sitt namn efter en skeppare som rände på det en gång under 1700-talet. 1963 byggdes en liten kassunfyr med ett 7 meter högt torn, målat i vitt med

svart bälte. År 1995 ersattes gasen med solpanel/batteridrift. Fyren står mycket öppet för väder och vind, omgiven av uppstickande grund och är svår att komma nära.

Västra Sten

Läge 58 28 N. 12 26 E. Karaktär : Q WRG

Fyrplatsen är inte gammal men Sikkhalls stora spannmålsmagasin från 1874, längre in i Sikkhallsviken, minner om att leden har betydligt äldre anor. Väster om Gälleudde, vid inloppet till viken anlades den lilla ledfyren 1960 på den ena av Stensholmarna. Helt intakt sedan 1960 är den enkla fyranläggningen, en liten vit plåtkur på järnstativ. Gasdriften är fortfarande i behåll. Fyren blev nedsläckt tills vidare 1997 men den är inte nedlagd.

Bastunggrundet

Läge 58 23 N. 12 19 E.

Från 1951 till 1961 markerade en AGA-lysboj undervattensgrundet ute i Vänersborgsviken. År 1961 byggdes en kassunfyr. Efter släckning och nedläggning av fyren 1989 återstår endast det fasadbelysta cirka 6 meter höga vita tornet av betong. I Sjöfartsverkets regi tjänstgör detta numera som sjömärke. Det är betecknat som fasadbelyst kummel, vilket är ett sjömärke, traditionellt i form av ett vitmålat stenröse (saknar fyrkaraktär).

Dalbobron

Läge 58 23 N. 12 18 E. Karaktärer: OC GR 4S.

Redan tidigt på 1800-talet fanns enkla fyrlyktor i Vänersborgs hamn. Huvudfyren var dock Bastungen belägen lite längre ut i viken. Fyrplatsen vid Dalbobron vid kanalinloppet i Vänern härstammar från 1925 men gjordes om i och med att nuvarande bro byggdes 1962. Två par ensfyrar, röda och gröna, markerar rännans sidor från bron upp mot Dalbolandets nedre fyrar. Av de mycket små enkla fyrarna står de nedre på järnstativ vid hamnen i nordost och de övre i vattnet uppe vid bron. Fyrplatsen tillhör Sjöfartsverket. Ensfyr är en ledfyr som är placerade parvis utefter en enslinje i en farled.

Dalboblons östra fyrar. Oktober 2019. Foto: Karl Bernling.

Dalbolandet

Läge 58 23 N. 12 18 E. Karaktärer ISO G2S ISO R2S.

På den skogskantade klippkusten anlades 1972-73 fyra små fyrar, som vardera består av stolpe med strålkastare och trätavla. Ensyrarna leder in mot Vänersborg och markerar rännans västra respektive östra kanter. Fyrplatsen tillhör Sjöfartsverket.

Såtenäs

Läge 58 23 N. 12 18 E.

Vid Brandsfjorden på västgötasidan sydost om Vänersborg ligger Såtenäs. Hamnen har haft fyra små enkla fyrar, inrättade 1950. Platsen ligger inom F7:s flottiljtområde.

Gälleudde fyr

Läge 58 29 N. 12 28 E. Karaktär: LFI (2) W 12S. 2+(2) +2 (6).

Sedan 1864 har ljuset från angringsfyren Gälleudde lyst över Vänersborgsviken. Ännu på 1940- talet fanns inte landsväg ut till fastlandsfyren som ligger mycket öppet på spetsen av udden, där sjö och vind

bryter in mot klipporna. Det fristående fyrtornet, som är 15,5 meter högt, stod klart 1905, med öppet järnfackverk samt järntrappa upp till en tidstypisk fyraltan och lanternin. Det ståtliga fyrtornet är ett av fyra välbevarade stora järntorn vid Vänern. Mistsignaleringen blev nedlagd på 1970-talet. Mistklockan från 1905 hänger sedan länge i Åmåls hamn. Gälleuddes förste fyrvaktare hette Anders Jansson. Gällenas udde, som ibland lyfter sig som en hägring över horisonten när man ser den från Vänersborg, tros ha fått sitt namn av sitt utsatta läge. Här tjuiter storm och vågor och vår äldre svenska har ett ord ”gälle”, som betyder skrikande (jfr. Galltjut).

Ensfyr vid Dalbostigen. April 2019. Foto: Karl Bernling.

Källor:

Holmgren, Doris, Telefonintervju 2002, dotter till Georg Holmgren, Bastungens siste fyrvaktare.

Holmström, Erik, Vänerns fyrrar - lysande kulturhistoria. 2000, 2016 samarbetsprojekt mellan Vänermuseet, Länsstyrelsen i Västra Götalands län,

Länsstyrelsen i Värmlands län, samt Vänerns seglationsstyrelse

Stort tack till Karl Bernling som varit behjälplig med bildmaterialet.

*Per Hedquist. Född i Göteborg 1943.
Ledamot av årsskriftsnämnden i
Vänersborgs Söners Gille*

Tennisklubben fyller 100 år

Av

J-O Gustafson

I början av förra seklet introduceras tennissporten i Sverige. Den största pionjären är självaste kungen, jojomen Gustav V himself. I Vänersborg inspirerar detta en liten prominent grupp elever vid Vänersborgs läroverk. De spelar i gymnastikssalen, men dessvärre brinner denna ned 1917. Tre år senare kommer tennisen på allvar till staden. Då bildas också Vänersborgs Tennisklubb (VTK). Initiativtagare är framför allt skohandlaren Harry Pettersson, en handlingens man, som snabbt entusiasmerar politikern A.B. Westerberg till att bli klubbens förste ordförande. I den första styrelsen ingår också kemikalihandlaren Goedecke, pappershandlaren Pelle Jansson och köpmannen Gustav Hegardt och som klubbmästare och den egentlige stiftaren av klubben, skohandlaren Harry Pettersson.

Att starta en tennisklubb i Vänersborg kan tyckas vara ett hopplöst företag. Här i staden finns nämligen bara en endaste tennisbana - och den är privatägd. Ägare är doktor Lundblad på lasarettet, som inte verkar överdrivet intresserad av tennis. Istället är det mest hans fru som använder banan i samband med sina societetsträffar. Jojo.

Efter diverse turer anlägger tennisklubben så småningom en riktig tennisbana utmed Edsgatan, vid Dövstumskolan. En gräsbanan dessutom, minsann. Kan londonborna i Wimbledon stoltsera med sina otaliga gräsbanor skall väl vi i "Lilla Paris" åtminstone kunna ha en? Inträdesavgiften är 5 kronor och årsavgiften hela 10 kronor. Någon champagne och jordgubbar serveras dock inte här, men dyrt är det likaväl. Det måste det vara. Man vill ju inte ha in kreti och pleti i klubben. Målsättningen är glasklar: Det skall vara fint att spela tennis.

Redan 1926 arrangerar tennisklubben det första distriktsmästerskapet. Vinnare eller andra detaljer har dock inte stått att finna. År 1934 får Tennisklubben förtroendet att bjuda in till DM för Västergötland och Vänersborg får då en seger i mixed genom Sigrid Bender och Bertil Hansson. På 30-talet hör Bertil Hansson, Fritz (Kalle) Hallberg, Gösta

Tennisspelare från 1920- och 1930-talen. Ester Björklund längst till vänster och tennisklubbens stiftare - Harry Pettersson - trea från vänster.

Nordström, Stina Levan och Stig Cedergren till distriktets elit, liksom Jan Dellner, Gunnar Kirudd och Sven-Olof Sjöstedt gör på 40-talet.

Till Vänersvallen flyttar man 1943, där klubben arrenderar två banor av Vänersborgs stad. Det året får man också överta ansvaret och själva sköta skötsel och underhåll. Fyra år senare anläggs den tredje banan och det är dessa tre som finns kvar än idag. Utanför banan är det ännu ingen större bebyggelse, rena vildmarken faktiskt. Vid banorna finns ett staket, ett lågt sådant. Bollarna som hamnar utanför staketet har också en benägenhet att försvinna. Så kan vi inte ha det, säger man i tennisklubben. Därför dresseras en hund(!) att leta rätt på bollarna. En genial lösning, som fungerar ... ja, i alla fall då och då.

Fram till i början av 1960-talet är tennisen i stort sett enbart en utomhussport i Vänersborg. Visserligen har några enstaka medlemmar möjlighet att spela i Källshagens gymnastiksal men det är inte förrän idrottshuset invigs 1964, som föreningen kan bedriva någon större aktivitet under inomhussäsongen. Ändå är det bara en endaste bana – som de även är tvungna att dela med alla andra idrottsklubbar i staden. Dessutom är det många privatpersoner i staden, som vill spela tennis - även på vintern. För den nye Janne Lundqvist vill vi ju bli allihop.

Stora arrangemang

År 1965 rivstartar VTK i sin nysatsning då Jack Kramers proffscirkus kommer till Vänersborg. Onekligen ett modigt initiativ av en tennisklubb – med en endaste bana. Här handlar det om världens åtta – och enda – proffsspelare i en riktig turnering. Fyra av dessa, världens största tennisambassadörer, kommer nu till staden. Det är kvartetten Frank Sedgman, Ken Rosewall, Louise Ayala och den hjulbente publikfavoriten Pancho Segura. De spelar två singlar och en dubbel i Idrottshusets då nästan nya A-hall. Det här är riktigt, riktigt stort.

Jättekul, javisst, men en tennisklubb värd namnet vill naturligtvis också ha flera stora tävlingar på agendan. År 1971 får man chansen i form av en landskamp, visserligen bara mot Norge, men ändå. Sedan dröjer det ända till 1976 innan Svenska Tennisförbundet hör av sig. De erbjuder en Kings-Cup-match mot Ungern, som ger ett överskott på hela tjugo tusen kronor. Darrande av nervositet räknar man pengarna. Så mycket pengar har klubben aldrig tidigare haft. Alla i styrelsen är eniga om att detta skall bli grundplåten till en efterlängtat, egen tennishall. Lagom till klubbens 60-årsjubileum 1980 står så den nya hallen klar. Efter en ny tillbyggnad 1991 har klubben slutligen fått allt vad man önskade sig. Dessutom kommer man 1989 in i Guinness rekordbok. Jojomen, då arrangerar man nämligen världens längsta stjärngossetåg(!). Vad mer kan man önska sig? Livet leker.

Vänersborgs allra största tennisarrangemang låter vänta sig till år 1999. Då arrangerar man nämligen, tillsammans med Trollhättan, det finaste av allt - Davis Cup. Matcherna skall gå i Trollhättan mot kapten Miroslav Mecirs från Slovakien. Många ondgör sig över att Svenska Tennisförbundet placerat matchen just här. Men arrangemangen blir perfekta, där vänersborgssonen Ulf Adolfsson styr och ställer med sina hundratals funktionärer. Själva matchen går dock inte lika bra. Slovakien med Karol Kucera och Hrbaty slår nämligen svenskarna med Thomas Enqvist, Tomas Johansson och dubbelparet Jonas Björkman och Niklas Kult. Inte så kul, men att få vara med och arrangera Davis Cup - tennisens största lagmästerskap – är naturligtvis en fjäder i hatten för vilken stad i världen som helst.

Lokala tenniscelibriteter

Vänersborgs Tennisklubbs meriter har under åren pendlat mellan division två och fyra, med några kortare besök i både femman och ettan. Många bra och framskjutna placeringar har det också blivit, mest dock för juniorer och veteraner. Åren 1973 och 1974 kvalificerar sig exempelvis Mikael Andersson till spel i riksfinalen av Kalle Anka Cup i Båstad. År 1976 är han framme i final i JSM både inne och ute. Tre år senare åker han till USA för studier och tennis, där han 1984 vinner Mississippimästerskapen. Det är stort. Andra framstående tennisspelare under dessa år är bland annat Fredrik Utgren, Maria Karlsson, Mona Zätestam, Ann Olsson, Daniel Klemetz och Åsa Lidén.

Veterantrion Gösta Berlitz, Bertil Eriksson och Lennart Sandström har alla representerat klubben ända upp i Allsvenska veteranseriens division 1. Riktigt framgångsrik i veteransammanhang blir den förre bandylegendaren Elving Molin. Efter att, i IK Liras, Storegårdens BK eller Vänersborgs idrottsförenings färger, tidigare ha snurrat upp motståndarna rejält på bandyplan, sadlar han på senare år om till just tennis. I början på 1990-talet tillhör han till och med eliten bland Sveriges tennisveteraner.

År 1992 blir Sven-Åke Forsberg elitdomare och verkar exempelvis i Swedish Open under femton års tid. Som domare skall "Foppa", som han kallas, hålla ordning på alla världsstjärnors olika utbrott. Det gör han bra. Värre är det dock med det egna humöret i de lokala tennismötena. Jag vet, det är nämligen jag som är hans träningskompis. I sanningens namn skall väl sägas att även mitt eget humör inte alltid är det bästa. Hursomhelst, några lugna och tysta möten är det definitivt inte fråga om här.

Catharina och Niklas

Vänersborgs två största tennisprofiler genom åren heter Catharina Martvall och Niklas Utgren. Båda har kämpat sig till SM-segrar för juniorer och vunnit både silver och guld i Lag-EM. Om Catharina är den stora bollbegåvningen, så är Niklas den ihärdige träningsprodukten. Båda är under hela sin karriär väldigt målinriktade och seriösa, även om Catharinas karriär blir i kortaste laget. Från 1976 till 1979 är hon med i SM-tävlingarna och går till minst semifinal varje år - både inomhus och ute. År 1978 ger hon tennisklubben sin första SM-seger,

då hon vinner J-SM för 14-åringar i Vetlanda. Året efter är hon dessutom med och vinner lag-EM för 16-åringar i Schweiz. Dessvärre skadar hon sig tidigt, därför blir det heller ingen seniortennis för hennes del, tråkigt nog. Hennes samtida är dock helt eniga: Hon hade kunnat gå precis hur långt som helst!

Niklas Utgren uppmärksammas första gången då han 1983 spelar sig fram till final i 14-årsklassen i både singel och dubbel vid J-SM i Malmö. Året efter blir det guld. Han är även med och vinner både guld och silver i lag-EM. Framgångarna är många, men frågan är om inte de lokala matcherna i Mariestad är de som kittlar Niklas och framför allt hans familj allra mest. Publiken kokar på läktarna men mest kokar det mellan familjerna. Att se Niklas och Tomas Högsteds pappor ”in action” är en stor livsupplevelse. Det är som att se dubbla kopior av en uppretad John McEnroe.

1986 blir Niklas stora år som junior. Det är också året då han går till semifinal i Franska juniormästerskapen på Roland Garros – och blir rankad femma i världen. Vid hemkomsten passar Vänersborgs Tennisklubb på att gratulera sin store spelare. Bland gratulanterna är Niklas gamle tränare Jan-Gunnar Lidén, som tidigare rest runt mycket i Europa med svenska elitjuniorer – en man som man inte kan gå förbi, då man pratar om tennis i Vänersborg.

År 1985 går vänersborgaren Niklas Utgren helt överraskande till semifinal i Franska mästerskapen på Roland Garros för juniorer. Han förlorade den matchen mot fransmannen Stephane Grenier men semifinal i världens största turnering på grus är verkligen inte fy skam.

Framgångssagan fortsätter för Niklas. År 1987 vinner han SALK Open efter vinst mot världsspelaren Magnus Larsson (världstia 1995). I Italienska juniormästerskapen i Milano ställs han så i kvartsfinalen mot mannen med världens hårdaste serve, Goran Ivanisevic. Tennisspelaren

som 2001 vinner Wimbledons singelklass. Denna gång har han dock inget att hämta mot Vänersborgs stolthet. I semifinalen är det en minst lika ärorik motståndare, Jim Courier, som 1992 kommer att rankas som världens bästa tennisspelare. Efter tre hårda set får dock Niklas ge sig. På hösten byter Niklas klubbadress till KLTK. Den internationella karriären ligger öppen för Niklas. Riktigt så blir det dock inte. Visserligen vinner han tillsammans med Per Henricsson bland annat dubbelklassen i Båstad Open 1989, men sedan börjar skadorna komma. Det intensiva matchandet har gjort sitt och en lovande karriär får ett alltför tidigt slut. Vänersborgs bästa tennisspelare – genom alla tider – är han likväl.

Lennart Sandström

Om Catharina Martvall och Niklas Utgren är stadens bästa tennisspelare genom tiderna, så är nog ändå Lennart Sandström ännu mer känd i tenniskretsar. I Vänersborg arbetar han i många år som advokat. En uppskattad sådan. Hela tiden drömmer han dock om att bli domare. Till slut blir han också det – internationell tennisdomare alltså. Lennart sitter bland annat som huvuddomare i matchen mot Tjeckoslovakien 1975, då Sverige vinner finalen i Davis Cup - världens förnämsta lagmästerskap. Han är även huvuddomare i världssemifinalen mot USA i Skandinavien 1978. (Numera får en svensk inte vara huvudmatchdomare då Sverige spelar.) Lennart är inte bara mångårig ordförande i klubben, han har dessutom varit ordförande för hela det svenska domarskrået. I slutet av nittitalet får jag förmånen att arbeta tillsammans med Lennart i det nybildade regionpartiet Sjukvårdspartiet, han som ordförande och jag som partisekreterare. Här får jag också en del spännande tennishistorier till livs.

År 1972 dömer Lennart Sandström WCT-finalen i Göteborg mellan John Newcombe och Roy Emerson med en linjedomarbesättning som nästan uteslutande består av VTK-are. Fyra år tidigare utses Lennart och Jan-Gunnar Lidén till huvuddomare respektive linjedomare vid Davis Cup-matchen mellan Sverige och Rhodesia i Båstad. Det blir en minst sagt dramatisk upplevelse. Ja, faktum är att detta kommer att bli den mest våldsamma konfrontationen mellan den svenska polisen och demonstranter under hela 1960-talet.

Hundratals grupper runt om hela Sverige förordar bojkott mot den hatade apartheidpolitiken och att handgripligen stoppa matchen. De börjar med att ockupera tennisbanan. Polisen svarar med att få fram sina

batonger och slår rakt in i högen av demonstranter. Dessa sätter sig ner. När poliserna går till nytt angrepp mot de sittande kastas de första äggen. Polisen svarar med att sätta igång brandsprutan. Plötsligt upphör vattenbeskjutningen. En av de demonstranterna har sprungit fram och skurit av slangen. En ny slang plockas fram – och tårgas. Demonstranterna tvingas nu tillbaka, men från ett annat håll har man lyckats hålla olja över planen och hackat sönder delar av banan. Demonstrationerna gör att matchen får flyttas till ”hemlig ort”, som senare visade sig vara i Bandol på Franska Rivieran. Lennart och Jan-Gunnar kan skakade ta sig hem till Vänersborg igen.

I mitten av 1970-talet arrangerar Vänersborgs Tennisklubb (VTK) tillsammans med Svenska Tennisförbundet den stora tennisturneringen Kings Cup i Vänersborg. Något år tidigare har Sverige vunnit Davis Cup och den stora, mycket värdefulla, Davis Cup-pokalen. Lennart Sandström kommer på idén att man skall visa upp pokalen under Kings Cup-dagarna. Han tar kontakt med Svenska Tennisförbundet och får löfte om att få låna pokalen. Kravet är att pokalen under nätterna skall förvaras i ett bankvalv och att transporten skall utföras av ett vaktbolag som ansvarar för att pokalen kommer tillbaka till Stockholm i oskadat skick.

Man kommer överens med det valda vaktbolaget att man skall mötas utanför Riksbankshuset i Vänersborg en viss dag klockan 16.00. Lennart och övriga berörda finns på plats. Ingen pokal kommer klockan 16.00, men vid 17-tiden ringer vaktbolaget från Mariestad och berättar att ”en liten malör” har inträffat. Man har vid en fikapaus på en vägkrog lämnat pansarbilen låst och nu kan man inte komma in i bilen. Vad göra? Lennart, som ju också är brottmålsadvokat, erinrar sig då att han försvarat en kassaskåppsprängare och att denne sitter intagen på fängelset i just Mariestad. Lennart ringer fängelsedirektören och frågar lättsamt: ”Du har en intagen, som är bra på att öppna svåra kassaskåp, kan vi låna honom några timmar?” Helt överraskande får NN ett par timmars permission och öppnar den svårforcerade dörren. Davis-Cup-pokalen kan fortsätta färdens. Lennart lovar personalen vid vaktbolaget att inte berätta händelsen för någon de närmaste tio åren. Ett löfte som Lennart naturligtvis håller. Är man både advokat och tennisdomare håller man självklart också ord.

Ett vansinnigt äventyr föregår visningen av Davis Cup-pokalen, som äger rum i Handelsbanken i Vänersborg. Där en rutinerad kassaskåppsprängare(!) "hyrs" in. På bilden syns några ur tennis-klubbens styrelse framför pokalen. Fr.v: Lennart Sandström ordf, Kjell Hansson, Claes Strömberg, Per Gunnarsson, Evert Gustavsson, Lennart Johansson samt Olof Callstam. Foto: Stig Hjelm.

J-O Gustafson

Kooperationen i Vänersborg och dess historia

Av
Christer Zetterberg

Målet med uppsatsen är att spegla den historiska bakgrunden till konsumentkooperationens framväxt som idé och lokalt i Vänersborg under förra seklet. Vidare att beskriva bakgrunden till hur stadens lilla margarinfabrik tidigt kom att få en avgörande betydelse, kanske för överlevnaden för Kooperativa Förbundet KF. Slutligen att beskriva Kooperationens totala försvinnande från staden och återkomsten nu i tjugoförsta århundradet.

Kooperation är det latinska ordet för samarbete. Organiserandet av daglig handel startade som en storslagen idé när det gällde att lösa människors gemensamma behov och drömmar. I grunden fanns strömningar om gemensamt ägande i bland annat tidiga kristna samhällen, men även socialistiska jämlikhetstankar och liberala frihetsideal utgjorde historiska grundvalar. De kooperativa företagen skapades som andelsföreningar, där delägarna på samma gång var både ägare och kunder. Vanligast är konsumentkooperationer inom detaljhandeln, där föreningarna från början hade som främsta mål att göra mellanhandsvinster, monopol och karteller överflödiga och därigenom söka pressa priserna. Andra vägande motiv var att komma från den utbredda misstron mot handlarna för osnygga affärer, misstankar om undanhållande av varor vid nödår, riskerna att hamna i en evig penningsskuld på grund av kreditköp eller genom att tvingas sätta hem och gård i pant för erhållande av samhällets stöd.

Första kooperativa handelsföretaget i Sverige startades 1850 i Uppsala. Då förbudet mot handel på landsbygden hävdes 1864 kom det första stora genombrottet. Inte mindre än 180 föreningar kom snabbt igång, för att vid det kommande sekelskiftet ha vuxit till närmare 2000. Dock blev de flesta inte långlivade. Brist på kunskaper om att driva företag, försäljning på kredit och till nettopriser knäckte snart förening-

arna. Det fanns heller ingen gemensam organisation att söka stöd och kunskaper hos. Något som heller inte fick underskattas var samhällets misstänksamma inställning till Kooperation, vilket många tolkade synonymt med socialism eller bildandet av nya kollektiva organisationer. Sverige under 1800-talet var i huvudsak ett renodlat kapitalistiskt samhälle. Till följd av industrialiseringen och urbaniseringen hamnade många människor i miserabla förhållanden. Samhället kunde inte lindra nöden. I den verkligheten var det många som satte sin tro till Kooperationen. De sista åren på 1890-talet började ledande politiker och opinionsbildare i landet att agitera för en sådan utveckling. En kongress 1899 beslöt bilda det politiskt och religiöst obundna Kooperativa Förbundet. Utländsk litteratur spreds och studiebesök genomfördes hos utländska kooperatörer och kunskaperna därifrån kom att tas tillvara. Nu startade en ny era inom konsumentkooperationen. De främsta förgrundsgestalterna var flanellevävarna i staden Rochdale, England, "De Redliga Pionjäreernas förening". Dessa antog regler för verksamheten i vilka de viktigaste var fritt medlemskap för alla, lika rösträtt, en medlem en röst oberoende av kapitalinnehav, överskottet tillhör medlemmarna och ges som återbäring, ingen försäljning på kredit och medel skulle årligen anslås för upplysningsändamål. Det skulle visa sig att regelverket var genialt. Medlemsavgiften skulle tillföra ett kapital, från var och en liten summa vilken alla hade råd med och sedan utge återbäring på gjorda inköp. Återbäringen, några procent, kunde antingen användas för delbetalning av insatsen, låta stå kvar som sparpeng i föreningen eller användas för nya varuinköp. Alla alternativ positiva för föreningens kapitalbildning och detta löste också knuten till föreningens ekonomiska utveckling. Dessa regler kom att utgöra grundpelarna för de flesta konsumentorganisationer i världen.

Även i Vänersborg väcktes intresset för att bilda en Kooperativ Handelsförening. Våren 1909 visade utlagda listor att 150 personer förhandstecknade sig för medlemskap. En interimsstyrelse bildades med Erik Hellström som ordförande, J Nyman, K A Gillberg, Karl Hägg och A F Ström som ledamöter. Den samma år utbrutna "Storstrejken" fördröjde kallelse till ett första möte, men den 10 oktober bildades handelsföreningen. Första styrelsen utgjordes av ordföranden Nikanor Engblom, K A Gillberg, August Jakobsson, Oskar Bäcklund och Alfred Sterner. Det var 36 personer som antecknade sig för medlemskap. Genast tillsattes en kommitté för att finna en lämplig lokal att hyra och i

mars året därpå beslöts att hyra lokal i så kallade Lindénska huset på Vallgatan 17 för 350 kronor. Ett varulager som tillhörde handlanden A Hallonkvist övertogs mot att denne fick anställning som föreståndare med start i april. Nu kunde första butiken öppna.

Springpojkar utanför första butiken Vallgatan 17 år 1933. Åke Hedberg, Enar Ferm, Henry Eliasson, Stig Schöndell, Erik Lindén, Karl-Erik Johansson, Helge Pettersson, åttonde pojken okänd. Kunden är Wilhelm Hedberg och flickan Bibi Lundell. Cyklarna från KAV, Knut Anderssons Verkstad, Hamngatan 6.

Redan 1909 tvingades Kooperativa Förbundet in på produktionens område, när KF som försvarsåtgärd förvärvade Margarinfabriken i Vänersborg. Denna fabrik hade 1890 fått länsstyrelsens tillstånd att tillverka margarin. Året innan hade riksdagen förbjudit tillverkning av margarin. Syftet var att skydda smörtillverkningen och mejerihanteringen, men beslutet verkställdes inte på grund av kungens veto. Lokaliseringen för-lades till Holmgrenska verkstaden vid Edsgatan. Blivande föreståndaren disponenten C August Jansson fick uppdraget att ordna allt. År 1892 flyttades tillverkningen till större, ombyggda lokaler vid Gasverksgatan efter A J Petersson nedlagda garveri. I september 1896 uppges att tillverkningen upphörde. I lokaltidningen januari 1897 görs en resumé över näringslivet i staden och där redovisades ”att åtgärder lär vara vidtagna för att åter få den nedlagda margarinfabriken igångsatt till fromma för stadens arbetarklass”. Lite ”syrligt” avslutas texten med att nedläggningen var följden av ett ”otillfredsställande föreståndarskap.”

Bakgrunden till förvärvet 1909 var följande. I januari detta år vägrade svenska margarinkartellen leverera margarin till KF och till föreningarna. Alla margarintillverkare i landet utom två var förenade i kartellen. Blockaden var allvarlig och kunde få långtgående konsekvenser för Kooperationen. Dessutom sökte handlarna få bankerna att vägra kreditgivning till KF och föreningarna. I det läget, med ett eget kapital på 60 000 kronor och skulder på 420 000 kr, samt med hotet om kreditspärr hängande över sig, skulle KF tvingas köpa en egen margarinfabrik. Lösningen blev att lägga upp ett "folklån", vilket utgavs i reverser på mindre belopp att inlösas efter 10 år med ränta. Denna tidiga form av "crowdfunding" möjliggjorde att KF kunde bryta margarinkartellen. Fabriken i Vänersborg avvecklades 1916 och ersattes 1921 med större, modernare i Norrköping. Orsaken till nedläggningen var att all margarinproduktion i landet upphörde åren 1916-18 på grund av stoppad råvaruinförsel. Sedan 1910 var margarin en helt vegetabilisk produkt tillverkade av utländska nötter, oljor och frön. Enligt KF-direktören Albin Johanssons ord några år senare hade Vänersborgsfabriken gjort stor nytta, men var i längden inte tillräcklig.

Margarinblockaden var en tankeställare för KF som inte ville hamna i samma sits igen. Förbundet förstod att det måste starta egen produktion och tillverkning av varor inom de flesta områden. Konsumenterna skulle få bättre priser och oförfalskade varor. Nu startade en veritabel rusch med uppköp av fabriker. Sextio år senare var KF Skandinaviens största företagskonglomerat.

Nu kunde Vänersborgs Kooperativa Handelsförening starta sin nära hundraåriga resa. Från en blygsam start 1910 med 200 medlemmar, en varuförsäljning på 24 866 kronor, nettovinst på 355 kronor och ett andelskapital på 1 424 kronor, var det ändå en lyckad start. Redan två år senare hade varuförsäljningen ökat med 16 000 kronor, andelskapitalet mer än fördubblats och nettovinsten slutat på 1 719 kronor. Medlemmarna utgjordes till största delen av arbetare och "tjänstemän av lägre grad". Som ny ordförande hade A F Ramkvist ersatt O V Lindberg.

Vi hoppar nu vidare i tiden till 1930. Då fanns fyra butiker öppnade; Vallgatan, Kyrkogatan, Blåsut och Mariedal. I Blåsut hade Vänersborgs Kooperativa handelsförening kallat till ett möte i Logen Viljan den 6 februari 1927 för att efterhöra intresset för en kooperativ affär.

Det blev stor uppslutning och en majoritet stödde förslaget. Med hjälp av många frivilliga medlemmar kunde man redan 10 oktober samma år annonsera att man i "hygieniska" lokaler öppnade speceri- och mjölkbutiker. Året därpå tillkom Mariedalsbutiken, med som det synes exakt samma ritningsunderlag. Denna byggnad revs 1958 och ersattes med en ny butik.

År 1926 öppnades en ny butik i Nygatan 21, vilken dock två år senare flyttades till det nybyggda Folkets Hus på Kyrkogatan. Den sammanlagda omsättningen år 1930 blev 289.000 kronor. En relativt liten årlig omsättningsökning under 18 år, drygt 13 000 kronor. Antalet medlemmar var år 1935 751.

Utvecklingen fortsatte och år 1936 öppnades en ny butik på Edsgatan 26, vilken två år senare kompletteras med en huvudbutik i nya lokaler på Sundsgatan 18. Föreningens omland vidgades och år 1940 övertogs Tövens Handelsaffär och Diverse i Frändefors. Affären lades ner 1950 när Kooperationen i stället började köra omkring med en varubuss på landsbygden. Varubussen rönt stor uppskattning hos alla utom kommunalnämnden i Frändefors, vilken klagade över att bussen parkerade på olämpligt sätt i samhället och bjöd på illegal konkurrens för ortens handlare. Bussen fick tjänstgöra till 1962 då en ny buss av snabbköpstyp inköptes, vilken i sin tur avvecklades 1966 och såldes till Konsum Halmstad. Under krigsåret 1942 beslöt föreningen att söka tillgodose behovet av fisk till hushållen och inköpte fiskaffären på Sundsgatan. Butiken fick ett bra mottagande och omsättningen var i nivå med en central speceributik. År 1946 överläts dock butiken till ny privat ägare. Nu hade föreningen för första gången överskridit 1 miljon i omsättning. Ett annat gammalt önskemål kunde förverkligas då föreningen 1944 förvärvade Grand Konditori och Lunchrum på Kungsgatan 13. Det var nu möjligt att erbjuda en verklig folkrestaurang med god och billig mat samt brödförsäljning från eget bageri. År 1948 tillträdde den i staden ledande socialdemokratiska politikern Karl Ericson som ordförande för föreningen, vilken post han kom att inneha till 1961. Samtidigt ändrades firmanamnet till Föreningen Konsum, Vänersborg.

Stadens utbyggnad med nya folkrika bostadsområden fortsatte och servicen i dessa delar skulle tillgodoses. I konkurrens med andra handlare fortsatte Konsum med nya butiker. År 1949 hade föreningen 14 butiker och under 1950- talet nådde Kooperationen troligen sitt maximum.

Öppnandet av nya Konsumrestaurangen mot Kungsgatan juni 1944. Uteservering mot Plantaget.

Trycket från kommunen och bostadsexploaterer att få butiker till de nya bostadsområdena minskade emellertid inte. Föreningen började nu diskutera hur den skulle bemästra de växande kostnaderna för lokaler och personal. Flera butiker redovisade heller inte långsiktigt tillfredsställande överskott. Endast konditoriet, restaurangen och varubussen gick riktigt bra. Någon form av centralisering var av nöden och denna färdriktning påbörjades under 1950- talet med en omstrukturering av butikerna. Flera lades ner och andra fick nya lägen eller förändrades till det nya konceptet med självplock, snabbköp. Första butik med denna nyhet år 1950 var butiken vid Sandelhielmsgatan.

Men drömmen om en stor modern, centralt belägen varuhall växte sig allt starkare. Centrumfrågan sökte sin lösning men inga fastighetsägare var benägna att sälja. I december 1961 öppnade sig dock en möjlighet att förvärva ytterligare en central del av kvarteret Näckrosen, tomt 10, i gräns med restaurangen och drömmen tycktes nu kunna förverkligas i denna för föreningen så vitala fråga.

Öppningen av Snabbköpet i Mariedal 30 oktober 1952. Styrelseordföranden Karl Ericson hälsar första kunden fru Sara Karlsson välkommen.

Vänersborgsföreningen bedömde att det inför det utbyggnadsprogram som förestod var nödvändigt med ekonomiskt stöd i någon form. Föreningens affärsverksamhet hade sedan 1958 varit utarrenderad till Svenska Hushållningsföreningen, SHF, en inom KF sedan 1923 verkande central stödorganisation för föreningar. Vänersborg fick genom anslutningen den möjlighet de behövde för att finansiera ett stort nybygge. Vid årsskiftet 1962/63 var tiden inne för att söka bygglov för en Domushall och den 28 maj 1964 kunde öppnandet ske. Varuhuschef blev Gunnar Asplund från Hudiksvall, vilken 1967 ersattes av Kurt Sundbäck. Domusvaruhuset byggde på amerikanska idéer med erbjudande av både livsmedel och specialvaror. Domus, hem på latin, skulle vara det enhetliga namnet på alla centrala varuhus. Detta stora varuhus påverkade påtagligt stadsmiljön, men väckte i Vänersborg inte någon nämnvärd allmän opinion. Etableringen sågs snarare som en moderni-

sering av centrum. Problemet, som snabbt visade sig, var att det saknades parkeringar i direkt anslutning. Etableringen fick en lyckad start och föreningens totala omsättning ökade starkt de kommande åren. Något nytt bageri följde inte med vid nybygget utan brödet togs från Trollhättan och KFs bageri i Göteborg.

75-års Jubileum i Folkets Park maj 1984. Trogna anställda eller förtroendevalda fick antingen medalj eller cykel. Svea Blomén och Maj Tengelin, Blåsut.

I Vargön hade redan 1919 startats en konsumtionsförening. Ungefär samtidigt med Domusbygget önskade denna fusioneras med Vänersborg och detta skedde 1964. Det ledde till att en ny Konsumhall byggdes i Vargön, vilken kom att ersätta tre andra äldre butiker.

Från att ha haft en mycket god ekonomi i föreningen började de nationella hoten mot landets ekonomi torna upp sig. Året 1977 hade för första gången, sedan krigsslutet, BNP minskat jämfört med föregåen-

de år. Statens budgetunderskott ökade vilket resulterade i stor upplåning utomlands, för föreningen ett kärvt läge men den kämpade på. En samtidig mindre lyckad satsning med en ny butik, Tornet, drog ner lönsamheten. Trots allt vidhöll man sitt signum, återbäringen, nu nere på 1%. De första åren på 1980-talet präglades av återhållsamhet och kostnadsjakt. För hushållen en standardsänkning och lägre köpkraft. Styrelsen uttalade att en alltför stor utflyttning av handel sker från Vänersborgs centrum, vilket kan komma att negativt påverka centrumets marknadsandelar. Styrelsen valde dock att stanna kvar trots ökande parkeringsproblem.

Inom förbundet förstod man att det skulle komma att ta lång tid att lösa problemen. Efter en kort period av återhämtning inträdde åter en bistrare tidsperiod med minskad omsättning, vilket bland annat visade sig genom att de tre största föreningarna i landet alla visade förluster under 1989. Konkurrensförhållandena ändras, både lokalt i Vänersborgs centrum och från de externa köpcentrumen som nu öppnades. Styrelsen beslutade om motåtgärder genom upprustning av butikerna Tornet, Mariedal och Blåsut, samt om- och utbyggnad av Domus med ny entré mot Sundsgatan. Den senare satsningen gick tvärt emot den övriga trenden i landet där antalet Domusvaruhus minskade. Föreningen hade satsat stort, omkring 8,5 miljoner kronor, vilket man dock ansåg vara avgörande för överlevnad på lång sikt. Inriktningen förstärktes med en ändrad profilering av innehålllet, med ett mer begränsat sortiment och bättre anpassat till lokala förhållanden. Det ombyggda Domus City återinvigdes våren 1989. Konkurrensen utifrån fortsatte de kommande åren och föreningen räknade med en minskad omsättning med 10-15%. Trots detta tog styrelsen ett principbeslut om att garantera fortsatt drift av föreningens fem enheter för en tid av minst tre år. En stor händelse vid denna tid, vilken främst syftade till att lösa de akuta problemen var försäljningen av fastigheterna i kvarteret Näckrosen till BPA Fastigheter. Alla långsiktiga skulder kunde därigenom regleras. Driftsresultatet visade emellertid en fortsatt markant nedgång. Den symbolladdade återbäringen upphörde. Trots alla åtgärder fortsatte problemen med ökad konkurrens från en fortsatt utbyggnad på Överbys och från 1991 även öppnandet av handelsområdet Torp i Uddevalla. Volymerna minskade och föreningen redovisade negativa driftsresultat. Man måste upplösa bundna tillgångar, vilket inte bedömdes uthålligt mer än något år innan en likvidation framstod som oundviklig. För att trygga framtiden för medlemmar, butiker och anställda beslutade nu

styrelsen att från 1992 fusionera sig med Konsum Bohuslän Älvsborg. Detta skulle innebära rationaliseringsvinster, utbildningar, marknadsföring, fastighetsförvaltning, finansiell planering och ekonomisk styrka. Redan första året stängdes dock Servusbutikerna vid Lyckan och Blåsut. Kvar var Coop Nära Tornet och Vargön. Försäljningssiffrorna sjönk redan året därpå med drygt 40%.

Inte sedan 1930-talet hade svensk detaljhandel upplevt ett så svagt år som 1993. Den negativa utvecklingen i distriktet hade fortsatt och arbetslösheten i området låg på 17-18% och dessa förhållanden skapade oro och osäkerhet för framtiden. Även detta större distrikt hade ställts inför krav på strukturåtgärder och de senaste åren hade ett 25-tal butiker avvecklats. I detta klimat hamnade gamla Konsum Vänersborg där de skulle matchas mot bland andra dels två Obs! Stormarknader och dels stora konkurrerande operatörer i Trollhättan och Uddevalla. Med en sammanlagd omsättning 1995 på 45,6 miljoner, jämfört med 88 miljoner fyra år tidigare, framstod framtiden allt annat än ljus. Inte överraskande kom så beslutet om stängning och avveckling av Domus. I Vänersborg fanns endast butiken Coop Nära Tornet kvar ännu några år, men efter att ha stått tom och delvis vandaliserad kom byggnaden år 2002 att hyras av regionen som arkiv. Coop Vargön höll ut ytterligare några år men stängdes för gott 23 december 2011. Fram till dags dato har andra verksamheter flyttat in i gamla Domus, men vissa lokaler står tomma.

Mycket tidigt formulerade KF sin idé att Kooperationen ”icke är en vanlig krämarrörelse, utan ett ekonomiskt system vars främsta mål måste vara en lyckligare mänsklighet”. Kanske lyckades man med detta under en lång följd av år. Man skapade inte enbart en ren detaljhandel utan där fanns en vidare social tanke. Ett led i detta tänkande kan ses i att medlemskap medförde en olycksfallsförsäkring för förskolebarn, tillgång till husmodersgymnastik, KFs provkök, studiecirklar och brevskola tillsammans med andra förbund, satsningar i tredje världen, utgivning av god litteratur från eget bokförlag med mera. Men redan på 1970-talet började hela KF-koncernen krackelera. De egna föreningarna kunde inte svälja all egentillverkning och avyttring av produkterna på en nationell marknad mötte stark konkurrens från såväl inhemska som utländska företag, många från lågprisländer. KF började sälja eller lägga ner industrier runt om i landet. Välkända egna företag försvann, Kvarnen Tre Kronor var först ut 1990, sedan följde andra, Wårby Bryggeri, Luma, Gislaved, Cirkelkaffe, Gustavsbergs

porslinsfabrik med flera. Sist ut var kvarnen Tre Lejon i Göteborg som lades ner 2001. Men KF köpte även nya företag. År 1992 förvärvades B&W och Nordstedts förlag 1997. Därpå följde exempelvis postorderföretaget Josefssons, Akademibokhandeln, Stor&Liten, KappAhl och City Stormarknad.

Vänersborg ingår idag i Coop Västs område, med omkring 70 butiker, en halv miljon medlemmar och 2018 en nettoomsättning på 5,3 miljarder kronor. Deras nuvarande strategi är att vara nummer 1 på den lokala marknaden och med en vision om att bli den självklara destinationen för familjens veckohandel och vara den goda kraften i svensk daglighandel. Kanske ett tydligt avsteg från de ursprungliga idéerna och mer inriktat mot att förmedla varor, bestämma prisnivåerna och upprätthålla konkurrensen mot det privata ägandet.

När detta skrivs har Konsum efter 110 år gjort en nystart i Vänersborg. Juli 2019 övertog Coop danska Nettos svenska marknad och den 1 november 2019 etablerades Coop Nära i en tidigare Nettobutik. Enligt lokaltidningen ringlade sig kön lång utanför inför öppnandet. Framtiden får utvisa vilka bevekelsegrunder som legat till grund för detta stora intresse.

Referenser

Konsum Vänersborgs årsredovisningar 1909- 1991
Konsumentföreningen Bohuslän Älvsborg 1990-1995
Kooperativa Förbundets hemsida
Näringslivshistoria Wikipedia
Vänersborgs Söners Gille. Olika årsskrifter

Christer Zetterberg, Gilleskrivare sedan 2003

På våren 2020 revs den under 1960-talets första år uppförda byggnaden på Edsgatan 24 i kvarteret Misteln. April 2020. Foto: Karl Bernling.

Ett sexvåningars bostadshus med entréer från gatan samt ett tvåvåningshus på bakgården kommer under 2020-21 att uppföras på Edsgatan 24. Juni 2020. Foto: Karl Bernling.

”Stackars Svante”

Svante Smitt – den straffdömde torparsonen som blev zoologisk forskarassistent i sydvästra Afrika

Av

Peter Johansson

Familjebakgrund och åren i Vänersborg

Charles John Andersson (1827-1867), uppväxt i Vänersborg, var en pionjär inom zoologisk och geografisk forskning i sydvästra Afrika under 1850-60-talen. Andersson föddes i Norra Råda i Värmland som son till korpralsdottern Brita Cajsa Andersdotter (1804 - 1892) och den berymade björnjägaren och zoologen Llewellyn Lloyd (1792-1876). När Lloyd 1831 flyttade till trakterna av Vänersborg tog han med sig sin son och det var i dessa marker kring Vänerns sydspets och längs Göta älvs stränder Anderssons intresse för zoologi kom att väckas.

Lloyd var som en upptäcktsresande i vänerlandskapen för den brittiska publiken. I flera omfattande och rikt illustrerade böcker beskrev han den svenska faunan, naturen, folket, landets historia och sina egna jaktäventyr. Efter att först ha publicerats i Lloyds hemland England kom böckerna även i svensk översättning. Det var inte bara intresset för zoologi och jakt som Lloyd överförde på sin son utan även lockelsen att upptäcka en för forskaren själv ny natur. Detta intresse drev Andersson till södra Afrika där han under 1850-60-talen genomförde flera expeditioner inom vad som i dag utgörs av Namibia och norra Botswana. Precis som sin far berättade han om sina forskningar och erfarenheter i reseskildringar vilka publicerades i flera länder. Till museer och universitet skänkte han omfattande naturaliesamlingar, främst bestående av fåglar. Under sina sista år av zoologisk forskning skulle Andersson få hjälp av en assistent som kom från ett högst oväntat håll – barndomskamraten Svante Smitt från Vänersborg.

Svante Smitt föddes i ett fattigt hem den 12 augusti 1816 på torpet Brohagen under Önafors gård, ett par kilometer öster om centrala Vä-

nersborg. Torpet hade fått sitt namn av dess läge just söder om västra brofästet vid den så kallade Nyebro som här spände över Göta älv. Den lilla mark som hörde till torpet bestod mest av bergknallar med små jordplättar emellan. På en karta från 1770 anges att torpet inte ens kunde ge bete för en ko. Svantes far var torparen Anders Smitt, född i ett torp på gården Sandbäck i Naglums socken 1775. Modern, Anna Andersdotter, tillhörde en smedssläkt och var född på Kållerö bruk i Väne Ryrs socken 1785. Som faddrar för Svante vid dopet stod bruksbokhållarna på Önafors, herrarna Wigelius och Strand samt morbrodern Olof Edström.

Vid denna tid var det många som hade sin näring på Önafors och den bruksverksamhet som fanns på platsen. Det var direktören vid Trollhätte kanalverk, Peter Bagge på Nygård, som år 1783 inköpt den så kallade Önan, senare kallad Önafors, från Onsjö säteri. Vid Önafors hade Bagge låtit uppföra en herrgårdsbyggnad samt anlagt ett bruk för järnsmide med spik- och kniphammare. När gården år 1804 såldes till landssekreterare Eric Norström fanns det två mjölkvarnar, en såg, två kniphammare, tre spikhammare samt smedja på platsen. Kniphammaren användes främst för smide av ämnesjärn i form av stänger.

Svante Smitts födelsehem Brohagen enligt utsnitt från karta upprättad i september 1770. I kartans beskrivning anges att Brohagen är ett mycket magert torp med små åkerrem-sor, kålgård och lyckor mellan bergkullar. Torpet bedömdes knappt kunna föda en ko utan att extra foder inköptes.

Anders Smitt hade troligen kommit till Brohagen genom sitt första gifte år 1802 med den drygt 20 år äldre änkan Anna Larsdotter, född 1753. Anna hade barn från tidigare äktenskap men förhållandet med Anders Smitt blev barnlöst. Efter Annas död 1814 bodde Anders Smitt kvar på Brohagen och gifte om sig redan året därpå. Den nya hustrun var den tidigare nämnda Anna Andersdotter från Kållerö bruk. Innan hon flyttade ut till Brohagen hade hon tjänat piga hos ett par familjer i Vänersborg, bland annat i rådmannen Erik Gustaf Hafwenströms hem i hörnet av Residens- och Kungsgatan.

Makarnas första barn blev sonen Svante. Därefter följde fyra döttrar; Inga Britta 1818, Anna Stina 1820, Kerstin 1823 samt Carolina 1828. I september 1833 insjuknade Anna i "nervfeber", vilket var dåtidens benämning på tyfoidfeber. Sjukdomen, som är mycket plågsam, orsakas av en bakterie och ger hög feber med kräkningar och diarréer. Komplikationerna var svåra och Anna avled. För andra gången blev Anders Smitt änkeman.

Platsen för torpet Brohagen är i dag förändrad till oigenkännlighet genom breddning av älvfåran samt bygge av ställverk, strax norr om Vargöns kraftstation. (Foto: Micael Eriksson)

Anders Smitt och barnen valde att bo kvar på Önafors ägor men lämnade torpet Brohagen och flyttade till ett boställe kallat Grinden. Döttrarna började flytta ut för att ta tjänst på olika gårdar och år 1835 flyttade Inga Britta till herrgården Rånnum tvärs över Göta älv från Önafors sett. Av allt att döma hade nu även Svante skapat kontakter på samma gård. År 1831 hade Lloyd flyttat till Rånnum där han hyrde den stora manbyggnaden av major Carl von Quanten. Förmodligen var det kort efter Lloyds ankomst som Svante gick i någon form av tjänst hos den redan vid denna tid beryktade björnjägaren. Några år senare benämndes Svante med titeln ”tjänstgossen” och det är kanske just som sådan vi skall se honom hos Lloyd.

Det vi framförallt vet om Svantes göranden under åren i Lloyds tjänst är förknippat med den brottsliga verksamhet han då började att ägna sig åt. År 1836 hade Lloyd lämnat Rånnum och flyttat in på herrgården Önafors, under samma gård som då Svante och hans far med hemmavarande döttrar var skrivna. När Lloyd två år senare, 1838, flyttade till gården Gäddebäck, ett par kilometer söderut vid Göta älv, följde Svante med. Ett år senare flyttade även Svantes syster Inga Britta in i Lloyds hushåll. Det är från denna tid vi för första gången finner Svante i rättegångshandlingarna. Det var i juli 1838 som Svante tillsammans med Andreas Persson, troligen även han boende hos Lloyd, greps och sattes in på Väne häradshäkte för stöld. Svante och hans kumpan Andreas hade åtagit sig att ro en gårdfarihandlare, vid namn P Pettersson från Borås, över älven från färjestället vid Onsjö till Gäddebäck. När man kommit över till Gäddebäck stal de en säck innehållande diverse kläder från gårdfarihandlaren. I säcken fanns även en hel del papper och noteringsböcker. Dessa intresserade inte Svante som gömde dem i en lövhög. Handlingarna tog han dock senare fram och återlämnade till Pettersson.

När Svante och Andreas ställdes inför rätta i augusti framgår det av rättegångshandlingarna att han de senaste sju åren bott hos Lloyd och varit i dennes tjänst. Det stämmer i så fall med året 1831 då Lloyd kom till Rånnum. Förmodligen hade Svante vistats hos Lloyd även om han fortfor att vara skriven hos föräldrarna. Torpet Brohagen låg ju dessutom mycket nära Rånnum. De båda tjuvarna dömdes till 20 dagar på vatten och bröd då de inte hade några medel för att betala böter. Därtill dömdes de till kyrkoplikt i Västra Tunhems kyrka vilket var en form av offentlig bikt och erkännande av brottet för att man därefter åter kunde

upptagas i församlingen. Vad som fick Svante att begå brottet är oklart och rätten noterade att han aldrig tidigare varit dömd. Dock skulle detta inte bli sista gången.

Några av Svantes tilltag dessa år gjordes i direkt samverkan med Lloyd. I syfte att inplantera tjäder i England samlade Lloyd in levande tjädrar vilka han höll i stora hägn. För dessa behövde han hugga granris och grantoppar. Av friherrinnan Charlotta Haij på Onsjö hade han fått tillstånd att samla ris på säteriets mark. Löftet visade sig dock Lloyd missbruka, något som blev uppenbart när man en dag upptäckte Svante då han kom körande med 17 hela träd som fällts. Lloyd förringade tilltaget och menade att de fällda trädens värde var försumbart men om något skadestånd fick betalas till Onsjö är inte känt.

Vid ett annat tillfälle sägs det att Lloyd skulle ha tjuvjagat på marker tillhöriga en klockare vid namn Per Larsson. När denne Larsson vid senare tillfälle anklagade Lloyd för tjuvjakten skall Svante, tillsammans med Lloyd, ha misshandlat Per Larsson för att ha sprungit med skvaller på bygden.

År 1840 flyttade Svante från Gäddebäck till Olofsgården under Rånnum där han bodde en kortare tid. I november detta år var Svante åter i klammeri med rättvisan då han dömdes för slagsmål samt gatu- och marknadsfribrott i Vänersborg. För andra gången dömdes han nu till fängelse på vatten och bröd, denna gång i 24 dagar på Kronohäktet i Vänersborg.

Eventuellt kan Svante ha flyttat tillbaka till Gäddebäck något år senare men i så fall, efter en kort tid, åter lämnat gården när Lloyd omkring 1842 flyttade till landeriet Fredrikslund omedelbart öster om centrala Vänersborg. Var Svante därefter bodde är oklart. Däremot dyker han ännu en gång upp i domböckerna. Det är i april 1842 som han åter sätts in på Kronohäktet i Vänersborg, denna gång som ”försvarslös” vilket i detta fall bör likställas med lösdriveri. Man antecknade nu även en beskrivning av Svantes utseende där han uppgavs ha ett fylligt ansikte, blå ögon och brunt hår. Längden angavs vara omkring 180 centimeter. Efter att ha frigivits tog det inte många veckor förrän han på nytt fängslades av samma orsak. När han slutligen frigavs i juni månad uppgav han att han då fått anställning för ett år framåt, dock oklart var. Detta är också de sista uppgifter vi har om Svante i Sverige. Var han fått arbete eller vart han flyttade framgår inte.

Svantes far Anders Smitt bodde kvar under Önafors men hade lämnat bostället Grinden för att flytta till ett av gårdens ”hus” där han anges vara backstugusittare. År 1836 gifte han om sig med änkan Maja Edström (1784-1864), också hon från smedsläkten Edström vid Kållerö bruk. De båda levde under knappa förhållanden och noterades i kyrkoboken som ”utfattiga”. Anders hälsa var heller inte den bästa och han angavs vara ”bräcklig”. I mars 1846 avled han, 70 år gammal, i sviterna av en förkylning.

Svantes år i Damaraland

Från det att Svante Smitt släppts ur Kronohäktet i Vänersborg tar det 22 år innan han, år 1864, åter dyker upp i historiska källor och då på en mycket oväntad plats – Damaraland i sydvästra Afrika, nuvarande Namibia.

Under de år Lloyds son Charles John Andersson bodde med sin far på gårdarna Rånnum, Önafors, Gäddebäck och Fredrikslund hade han lärt känna den färgstarke Svante. Trots den något äldre Svantes tvivelaktiga uppförande tycktes han ha uppskattats av Andersson som en trogen och arbetsam assistent till honom själv och fadern Lloyd. Uppgifter tyder på att Andersson och Svante också skulle ha mötts då Andersson återbesökte Vänersborg och Sverige åren 1855-56. Den vänskap som uppstått under Anderssons ungdomsår skulle långt senare visa sig få en omtumlande och avgörande betydelse för Svantes vägval i livet.

År 1850 hade Andersson lämnat Europa för att tillsammans med den brittiske upptäcktsresanden Francis Galton företa en forskningsresa till södra Afrika. När Galton efter ett drygt år återvände valde Andersson att stanna kvar. Han genomförde flera egna expeditioner, skrev reseskildringar vilka publicerades i såväl England som Sverige och blev en av sin samtids kända upptäcktsresande i Afrika. År 1860 hade han gift sig och samtidigt etablerat en handelsstation i Otjimbingue i vad som i dag är centrala Namibia men då benämndes Damaraland. Andersson, som handlade med elfenben och kreatur, hade även involverat sig i politiska konflikter mellan lokala folkgrupper och samlat en egen armé på drygt 3000 man.

Det är just vid denna politiskt mycket spända tid som Svante oväntat dyker upp i Anderssons dagboksanteckningar. Den 28 maj 1864 no-

terade Andersson; *"Stackars Svante mår verkligen sämre än någonsin och jag har sänt honom till staden [Kapstaden] och han ser inget annat alternativ. Stackars man! Hur jag känner för honom och hur jag saknar honom."* När Andersson skrev dessa rader var han på väg genom Namiböknens från kusten och hamnen vid Walvis Bay till sin handelsstation Otjimbingue. Kort tid dessförinnan hade han satt sin hustru Sarah (1832-1917) och barnen, treårige Llewellyn och ettåriga Annie, på segelfartyget Flower of Yarrow mot Kapstaden. Det politiska läget i landet hade blivit allt mer spänt och krig var snart att vänta. Därför hade Andersson tyckt det vara bäst att familjen fördes i säkerhet. Troligen var också Svante med på samma fartyg. Vad Svante led av för sjukdom är inte helt klart men av allt att döma rörde det sig om svårartad reumatisk värk.

Det var hit till den ödsliga hamnen vid Walvis Bay som Svante Smitt kom tillsammans med Charles John Andersson på ett segelfartyg från Kapstaden. Atlantens vågor möter här Namiböknens sanddyner, en öken Svante skulle få korsa ett flertal gånger under sina år i denna del av världen. (Målning av Thomas Baines 1861)

När och hur Svante kom till Andersson i södra Afrika är oklart. En gissning är att han tagit tjänst som sjöman på något fartyg och arbetat sig ner från Europa till Kapstaden. Att bekosta en passagerarbiljett hade varit långt över Svantes ekonomiska nivå. Man får också hålla för troligt att Lloyd hade sitt finger med i spelet när det gällde kontakterna med Andersson och arrangemangen kring resan. När Andersson för första gången nämnde Svante står det klart att han varit på plats en tid. Det finns en längre lucka i Anderssons dagboksskrivande mellan november 1862 och maj 1864. Gissningsvis är det under denna tid Svante kommer till Afrika. Hade han kommit under en tid Andersson förde dagbok hade Svantes ankomst med säkerhet noterats. Senast Andersson varit i Kapstaden var 1862 och det är inte omöjligt att Svante följde med då Andersson med familj vid jultid detta år lämnade staden för Damaraland.

När Svante kom svårt sjuk på Flower of Yarrow till Kapstaden hade en vän till Andersson, handlaren Charles Smith, hjälpt honom till sjukhus. Nästa besked om Svante kom i september då Sarah skrev från Kapstaden att Svante skrivits ut från sjukhuset men att detta inte betydde att han var frisk. Andersson var oroad och betvivlade om Svante någonsin skulle återfå sin hälsa. Dock var han inte i sämre kondition än att han i slutet av oktober kunde följa med Sarah och barnen på ett fartyg som skulle ta dem tillbaka till Walvis Bay och Damaraland. De anlände någon av de sista dagarna i oktober och reste genast med oxvagn genom Namiböknen för att nå Andersson som vistades på handelsstationen i Otjimbingue. Inte heller Andersson var i bästa kondition då han några månader tidigare blivit illa skottskadad i ett ben i samband med ett större fältslag. Skadan läkte visserligen men det tog tid, smärtorna var svåra och Andersson skulle för resten av sitt liv ha svårt att gå utan käpp.

På samma fartyg som Anderssons familj och Svante kommit med fanns också en mängd brev till Andersson. Ett av brevet var från hans sväger George Aichison som kunde berätta att Svantes hälsa bättrats betydligt den sista tiden men framförallt berömde George Svantes goda uppförande. Detta var något som glädde Andersson särskilt då han var väl medveten om Svantes tidigare leverne i Sverige. Kanske hade Afrika givit honom de utmaningar han behövde samtidigt som sjukdomen lade hinder för ett allt för vilt liv.

Tyvärr dröjde det bara några veckor efter det att Svante kommit till Otjimbingue som han åter fick ett svårt reumatiskt anfall. Det enda som tidigare givit honom lindring var pottaska men läkaren i Kapstaden hade sagt att han inte längre behövde behandlas med detta varför han inget medfört på resan. Andersson var nu allvarligt oroad att man skulle behöva ta hand om två krymplingar, han själv och Svante.

Den reumatiska attacken gick till allas glädje över efter kort tid. Svante blev nu den handikappade Anderssons förlängda arm när det gällde att göra zoologiska studier och insamling av fåglar i Otjimbingues omgivningar. Med tanke på dess läge nära Swakopfloden var området relativt rikt på fågel. Närmast dagligen var Svante ute i markerna och förde hem rika samlingar. Förutom fåglar berikade han också samlingarna med insekter och reptiler. Anderssons arbetsuppgifter bestod i att artbestämma de insamlade djuren och att konservera dem så att de inte skulle skadas av röta eller skadeinsekter.

Svante stannade i Otjimbingue till april 1865 då han valde att följa Andersson och hans familj åter till Kapstaden. Svante mårde sämre igen och utöver den reumatiska värken hade det nu tillstött dysenteri. Resan genom Namiböknens blev en plåga för honom. När Andersson såg sin tärde och utmärklade vän hade han svårt att förstå att det var samme man han mindes från Sverige som *"en gigant i styrka och hälsa"*. Sjöresan till Kapstaden bjöd ingen lindring då maten var usel och hela sällskapet led av svår sjösjuka. Dock tycks Svantes hälsa, förvånande nog, ha bättrats så pass på vägen att han vid ankomsten till Kapstaden kunde gå till Sarahs bror George Aichison och meddela att hans syster med familj var tillbaka och välbehållna.

Det går nu ett år innan vi åter finner några uppgifter om Svantes öden. Det var april 1866 och Svante var på resa i de norra delarna av nuvarande Namibia i sällskap med handlaren William Palgrave, en annan handlare vid namn Kerry samt en handfull män från hererofolket, vilka var Anderssons allierade. Svante hade fått i uppdrag av Andersson att följa Palgrave för att kunna göra nya zoologiska studier och insamling av fåglar i landets norra delar. Andersson behövde nämligen material till ett större bokverk över Damaralandets fågelvärld som han hade under arbete. Svante hade åkt upp från Kapstaden utan Andersson. Det var först senare, i maj, som Andersson lämnade staden i sällskap med

bland andra vänersborgaren Axel Eriksson för att påbörja en längre expedition. Att Svante nu samlade fågel utan att Andersson fanns med måste betyda att han också lärt konserveringsteknik då materialet i annat fall garanterat hade kommit att förstöras.

Det var nu den 28 april och Palgrave, Svante och deras övriga sällskap hade slagit läger vid några källor som hette Namutoni, i östra delen av dagens vidsträckta nationalpark Etosha. Vid åttatiden på morgonen satte sig männen för att äta frukost då Palgrave fick syn på ett 20-tal män ur folkgruppen oorlam-namas, det folk Andersson gått i krig emot. Snart visade det sig att dessa oorlam-namas hade närmare ett par hundra män från andra folkgrupper i sällskap. Palgrave kände igen några av oorlam-namamännen och visste att dessa tidigare deltagit i ett anfall mot européer.

Trots att man var vida underlägsna i antal tvekade inte Palgrave om att öppna eld mot oorlam-namas. På Palgrades och Svantes sida var man bara fyra män med väl fungerande skjutvapen, ett par andra hade bristfälliga vapen och övriga var inte till någon som helst hjälp då de sprungit och gömt sig i ren skräck. Efter en stunds eldgivning grep oorlam-namas till flykten efter det att sex av deras män dödats. Palgrades och Svantes män avgick med segern och man kunde även ta ett byte omfattande sex ridoxar, två hästar och två gevär som de flyende oorlam-namamännen lämnat kvar.

Segern hade dock sitt pris, Svante och tre hereros hade skadats i striden. Svantes skada var dock på intet sätt oroande då det bara rörde sig om en mindre skråma som slagit en flisa ur höftbenet. Man valde därför att fortsätta mot norr för att några dagsresor senare komma fram till Ondonga, den större bosättning där Shikongo, kungen av Ovamboland, hade sitt residens. Här hade också Andersson något år tidigare låtit irländaren Joseph Grendon bygga ett hus för sin räkning. Andersson hade tänkt att ha detta som utgångspunkt för framtida handel i området. Svante, som fått tillbaka sin reumatiska värk, inkvarterades i Anderssons hus. Tillståndet försämrades ytterligare efter några dagar då stelkramp tillstötte och hans liv stod inte att rädda. Den 20 juni 1866, kort före sin 50-årsdag, avled Svante. Han blev den förste svensk som begravdes i denna del av Afrika men fler skulle snart följa honom.

Fältläger i Ovamboland vid Charles John Anderssons expedition 1851. Bredvid tältet ser man expeditionens rid- och packoxar som bar såväl expeditionsmedlemmarna som deras utrustning. Så här kan vi tänka oss att det läger såg ut som Svante Smitt och Wilhelm Palgrave hade vid Namutoni där den för Svante dödliga skottväxlingen skedde i april 1866.

I början av februari 1867 nådde Andersson fram till Ondonga och kunde då förmodligen även få besöka Svantes grav, en gravplats som i dag inte längre är känd. Andersson sörjde sin vän Svante mycket och kunde notera att han, sina ungdomsförsyndelser till trots, varit en trogen vän till såväl Lloyd som till Andersson själv. Lloyd hade han följt på björn- och vargjakter i de svenska skogarna och i Afrika hade han varit en värdefull hjälp för Andersson i de zoologiska forskningarna. Man kan också gissa att Svantes sällskap haft stor känslomässig betydelse för Andersson under åren i Afrika. Han hade i Svante inte bara en vän att tala svenska med utan också någon med vilken han kunde dela ungdomsminnen från Vänersborg.

I maj 1867 nåddes hemstaden Vänersborg av budet om Svantes död och lokaltidningen skrev;

"Att Svante Smidt, den trogne följeslagaren till den verldsbekante afrikanske naturforskaren Karl Johan Andersson, af hvilken han djupt saknas, nyligen afdled i Damaraland, södra Afrika, i följd av blesyrer efter en batalj med infödingarne, varder härmed den aflidnes släktingar och vänner tillkännagifvet."

Svante hade genom de senare årens insatser i södra Afrika bättrat på sitt anseende till den grad att lokaltidningen på detta sätt meddelade den tidigare straffängens Svantes beklagliga bortgång.

Efter en tid i Ondonga fortsatte Andersson och Eriksson på en expedition där Andersson tänkt att korsa Cunenefloden för att ta sig vidare in i Angola och där öppna en handelsväg mot kusten. Under expeditionen försämrades Anderssons hälsa betänkligt och han avled, efter en lång tid i magplågor, i juli 1867 utan att ha kunnat korsa Cunene. Ännu en svensk fick sin grav i södra Afrikas jord. Anderssons grav finns i dag i södra Angola någon mil norr om gränsen till Namibia.

Ett särskilt tack till Gillebrodern Micael Eriksson för foto och information om kartmaterial.

Källor

Andersson, Charles John, *Notes of Travel in South Africa*. London 1875.

Galton, Francis, *Narrative of an explorer in tropical South Africa being an account of a visit in Damaraland in 1851*. London 1891.

Lau, Brigitte (red.), *Charles John Andersson. Trade and politics in Central Namibia 1860-1864. Charles John Andersson papers vol. 2*. Windhoek 1989.

Källvik, Conny, *I björnjägare Lloyds fotspår. Sanning och sägen*. Uddevalla 1993.

Tidning för Wenersborgs Stad och Län 7 maj 1867.

Arkiv

Lantmäteriets historiska kartor

Kyrkoböcker för socknarna;

Naglum

Väne Ryr

Västra Tunhem

*Peter Johansson. Född i Vänersborg 1963.
Chef för Kulturlagret och Vänersborgs museum.
1:e ålderman i Vänersborgs Söners Gille.*

Introduktion till artikeln

”Gatunamnen i Vänersborg

Av Ingwar Fredriksson”

Följande artikel publicerades ursprungligen i Ortnamnssällskapet i Uppsala årsskrift 1978. Vi har efter förfrågan fått tillåtelse av Ortnamnssällskapet i Uppsala att återpublicera denna mycket intressanta artikel. Vid tiden för författandet och den ursprungliga publiceringen arbetade Ingwar Fredriksson som lektor vid Gymnasieskolan i Vänersborg och undervisade i ämnena svenska och historia. Ingwar Fredriksson gick ur tiden i december 1989.

Ortnamnssällskapet i Uppsala grundades 1936 och ”...har som syfte att främja studiet av ortnamn... ..och att genom föredrag och skrifter sprida forskningsresultatet i dessa ämnen i så vida kretsar som möjligt”. Sällskapets första årsskrift gavs ut 1936.

Avskriften av Ingwar Fredrikssons artikel följer ytterst noggrant originalet, men på förfrågan har Ortnamnssällskapet i Uppsala givit oss tillåtelse att stryka originalets sista stycke, ”Summary”, en kortfattad sammanfattning på engelska.

I originaltexten är fotnoterna markerade med en upphöjd siffra enl. följande: ² och efterföljande kommentar återfinnes vid sidfoten, och så är det förstås också i avskriften.

Vid arbetet med avskriften har jag dock på 3 ställen velat göra egna kommentarer och har då markerat dessa fotnoter med en upphöjd siffra enl. följande: ^{VSG2})

De sistnämnda kommentarerna återfinnes dock inte i sidfoten utan först efter artikeln.

*Karl Bernling
Ledamot i
Vänersborgs Söners Gilles
årsskriftsnämnd*

Gatunamnen i Vänersborg

Av

Ingwar Fredriksson

Staden Vänersborgs föregångare är Brätte, en handelsplats i Vassända socken i Väne härad vid sjön Vassbottens sydspets, ett par kilometer söder om nuvarande Vänersborgs centrum. Båtar som lastats med järn och trä i Vänerhamnarna nådde här sin sydligaste punkt, och omlastning till landtransport måste ske, eftersom Göta älv före slussarnas tid inte var segelbar förrän nedanför Lilla Edet. Men inte bara kommersiella utan också strategiska skäl synes ha varit av betydelse för Brättes uppkomst och fortbestånd.

Namnet Brätte möter tidigast 1578. 1582 kallas platsen stad, men de äldsta privilegierna är från 1619. Även om Brätte som handelsplats var rätt betydande, var befolkningen liten: 1638 uppges 256 personer över 12 år ha bott här. Många hade sin utkomst av den s k edskörseln, d v s landtransporten av framför allt värmlandsjärn förbi fallen i Trollhättan.

Staden låg emellertid oskyddat, eftersom riksgränsen gick nära. Detta jämte den alltmer märkbara uppgrundningen av Vassbotten gjorde, att myndigheterna beslutade att flytta staden, vilket ägde rum i början på 1640-talet. Vänersborg – som staden kom att heta – förlades till gården Huvudnäs' ägor. Privilegierna är daterade den 1 februari 1644.

Liksom för Brätte var vattenförbindelserna av vital betydelse för den nya staden. En kanal mellan Vassbotten och Göta älv planerades av Karl IX redan i början av 1600-talet, men den blev färdig för trafik först på 1770-talet. Kanalen heter Karls grav. Slussar finns vid Brinkebergskulle.

På grund av sitt strategiskt viktiga läge befästes Vänersborg, men försvarsanläggningarna synes ha varit bristfälliga och fick förfalla efter 1676. Rester av vallarna finns nu kvar där fångvårdsanstalten ligger, alldeles intill järnvägsstationen.

Redan 1644 härjades staden under Hannibalsfejden, och 1676 kom nästa katastrof, då Vänersborg intogs, plundrades och brändes av Gylденlöve. Många bränder har härjat; 1834 års brand utplånade nästan hela staden, och bebyggelsen förnyades i mycket stor utsträckning.

1689 blev Vänersborg residensstad för Älvsborgs län och har sedan dess behållit sin prägel av tjänstemannastad. Förutom länsstyrelsen finns sedan länge i staden landstingets förvaltning, lasarett, flera vård-

hem, åtskilliga skolor o s v. Man får dock inte glömma, att transiteringen av järn och trä under långa tider utgjorde grunden för stadens utveckling. Vid senaste sekelskifte blomstrade också en hel del industrier, t ex tändsticksfabriken och A. F. Carlssons skofabrik. Dessa är nu nedlagda liksom de tre välkända tegelbruken Tenggrenstorp, Nabensberg och Fridhem. Största industrin nu är Telis verkstäder.

Folkmängden anses ha varit ca 500 personer omkring 1670, ca 800 1718. 1770 bodde 1.346 personer i staden, 1830 2.390, 1900 6.395, 1940 9.144 och 31.12.1973 21.276.

Det ursprungliga stadsområdet har naturligtvis vidgats betydligt åt flera håll. Den största inkorporeringen ägde rum 1945, då framförallt stora delar av Vassända-Naglums socken införlivades med staden. Det gällde områden i väster och söder, bl a nuvarande stadsdelen Blåsut, väster om Vassbotten. Härigenom sexdubblades arealen, och befolkningen steg från drygt 9.000 till nära 14.000.

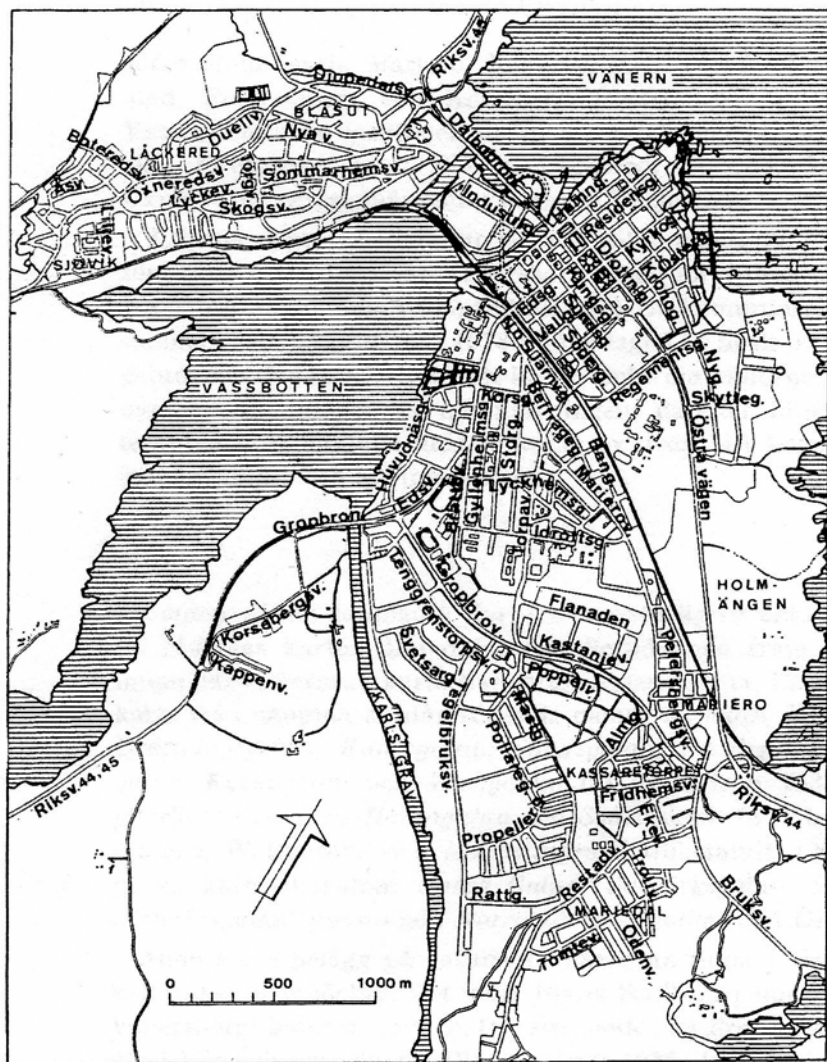
1974 sammanlades kommunerna Brålanda, Frändefors, Vänersborg och Västra Tunhem. Den nya kommunens namn blev Vänersborg.

Stadsplanen lades från början ut regelbundet i enlighet med tidens idéer. Gyldenlöve noterar 1676, att gatorna ”ere lige och brede.” I centrala staden har det ursprungliga gatunätet bibehållits nästan oförändrat. De nyare områdenas planlösningar är, som i de flesta städer, ofta ganska oregelbundna.

Förutom den äldsta, centrala staden, som kan sägas vara begränsad av Gamla hamnkanalen, Vänern, Östergatan och järnvägen, finns följande stadsdelar: i norr Skräcklan, i öster och söder Holmängen, Mariero, Kassaretorget, Torpa, Mariedal, Restad, Fredriksberg och Korseberg, i väster och sydväst Lilla Vassbotten, som egentligen är en ö i sundet mellan Vänern och sjön Vassbotten, samt Blåsut, Läckered, Bothered, Sjövik och Öxnered, de fem sistnämnda väster om Vassbotten.

I denna uppsats behandlar jag alla gatunamn inom det område som fram t o m 1973 var Vänersborg. Även försvunna namn som jag påträffat och namn som tillkommit t o m kommunfullmäktige-sammanträdet den 30 maj 1978 är medtagna.¹ I bruk nu är ca 225 gatunamn. Jag inleder med ett kort avsnitt om källorna, de äldsta namnen och gången av namngivningen; därefter följer en förteckning över namnen med tolkning av dem. Sist kommer sammanfattningar och kommentarer.

¹ I denna undersökning har jag inte kunnat redogöra för alla de diskussioner inom och mellan de kommunala organen, när det gällt gatunamngivning. Det normala har dock varit, att namnen antagits utan någon diskussion i fullmäktige.

Kartan visar den del av Vänersborg som behandlas i uppsatsen utom två mindre områden: Öxnered i väster och Restad i söder. Underlaget till kartan finns på stadsingenjörskontoret som lämnat sitt tillstånd till publicering.

Stadens äldsta gatunamn finner man naturligtvis enklast genom att rådfråga kartor. Det dröjer emellertid ända fram till 1787, innan någon bevarad karta har gatunamnen utsatta. På Lindskogs karta från nämnda år står följande namn: *Nygatan, Kronogatan, Drottningegatan, Kongsgatan, Sundsgatan, Residensgatan, Edsgatan, Kyrkogatan och Wallgatan*. En karta från 1834 upptar ytterligare namnen *Hamngatan* och *Södergatan*. 1868 har *Gröna Gången, Wattugränd* och *Magasinsgränd* tillkommit. 1907 möter på en karta dessutom *Norra Gatan, Gasvärks-gatan, Ånggatan, Järnvägs-gatan* (nuvarande *Norra Järnvägs-gatan*) och *Östergatan*.

Ännu äldre belägg på gatunamn kan man finna i vissa andra källor, t ex domböcker. Det visar Bertel Hallberg i uppsatsen Om Vänersborgs kvarter, torg, gator och tomter i äldre tid, vilken ingår i Vänersborgs söners gilles årsskrift 1935. Jag har inte systematiskt gått igenom äldre källor. Här angivna tidigaste belägg är alltså inte definitiva vad gäller de äldsta namnen, d v s sådana som inte fastställts av fullmäktigeför-samlingarna.

De flesta gatunamnen har getts av fullmäktige, och protokollen ger exakta upplysningar om när så skedde.² En ständigt arbetande gatunamnsberedning fanns från 1949. Dessförinnan utsågs ibland tillfälliga kommittéer, när namn skulle ges. Sedan 1974 föreslår byggnadsnämnden gatunamn efter hörande av kulturnämnden. Av de kommunala handlingarna kan man finna, att fastighetsägareföreningar och enskilda kommit med förslag till gatunamn. I inte så få fall har kommunens beslutande organ tagit hänsyn till önskemålen.

Beträffande vissa inkorporerade områden har gatunamnen givetvis getts av fullmäktige i Vassända-Naglums kommun.

Årtalet efter ett gatunamn avser i det följande tidpunkten för fullmäktiges beslut, såvida inte annan källa anges.³

² Ibland har gatornas namn använts, innan de officiellt fastställts. Det framgår t ex av Vassända-Naglums fullmäktigeprotokoll den 25 oktober 1940 och av Vänersborgs stadsfullmäktiges handlingar 1960, tryck nr 152. Jfr också under *Industrigatan*. Ätminstone en gång har byggnadsnämnden fått fullmäktiges uppdrag att ge namn åt gator (stadsfullmäktiges protokoll den 13 maj 1930).

³ Den första gata som stadsfullmäktige namngav var – såvitt jag kunnat finna – *Skräcklegatan*. Det var 1914. Tre år senare namnsatte fullmäktige *Regementsgatan* efter särskild motion, sedan Kungl Västgöta regemente etablerat sig i staden året innan.

I detta avsnitt tar jag upp alla gatunamn, även sådana som alltså nu inte är i bruk, och tolkar dem. Direkta citat är gatunamnsberedningens motiveringar för namngivning. Genom intervjuer med tjänstemän på stadsingenjörskontoret och med många andra har jag kunnat tolka namn, när de skrivna källorna inte lämnar någon upplysning om namngivningsgrund.

Uppteckningar av ortnamn i Vänersborg och dess omgivningar gjordes i slutet av 1920-talet och även senare av Lars Madsén och Lars Magnus Svennungsson. Dessa uppteckningar, som finns på kommunkansliet och i Ortnamnsarkivet i Uppsala, har varit mig till hjälp.

Mina uppslagsformer är de som förekommer i fullmäktigebesluten, då sådana finns, i övrigt de som används nu.

Adolf Andersohnsgatan 1929 – handlanden, stadsfullmäktigeledamoten och stadens store donator Johan Adolf Andersohn (1820-87).

A. F. Carlssons gata 1949, 1956, 1957 – tidigast namn på nuvarande *Borgmästaregatan*; därefter ersatte den namnet *Torpagatan* på den gata som passerade A. F. Carlssons skofabrik, grundad av *Anders Fredrik Carlsson* (1835-1907).

Algatan 1929 – gruppnamn.⁴

Almgatan 1967 – gruppnamn.

Amneredsvägen 1978 – gården *Amnered*.

Ankaregatan 1967 – gruppnamn. Gatan ej utlagd.

Apelvägen 1970 – gruppnamn.

Apoteksgränd 1967 – kort gågata förbi apoteket.

Aspgatan 1929 – gruppnamn.

Axel Roos' gata 1949 – *Axel Erik Roos* af Hjelmsäter, livdrabant hos Karl XII, generallöjtnant, landshövding i Älvsborgs län 1740-49.

Backevägen 1949 – själva gatan har ingen backe, men den ligger förhållandevis högt, i en backe. Gatunamnsberedningen antyder dock, att det är fråga om gruppnamngivning i området. Jfr *Klippvägen*, *Kullevägen*, *Lidvägen* och *Åsvägen*.

Bangatan 1952 – går parallellt med järnvägen, vilket är namngivningsgrund enligt gatunamnsberedningen.

⁴ Gruppnamngivning innebär, att man förser gatunamnen inom ett område med förleder av samma typ. Det kan t ex vara fråga om personnamn, trädnamn, djurnamn o s v. Vid denna typ av namngivning har man alltså frångått den urgamla principen, att ortnamn beskriver den namngivna platsen på något sätt. Se vidare avd 5.

Bangårdsbacken 1959 – kort gata, lutar ner mot bangården.

Barrstigen 1976 (synes inte ha tagits av fullmäktige) – kort gata. Namnet tydligen avsett som gruppnamn, eftersom det i området finns gator med trädnamn som förled. Gatan utgår dock från *Ekevägen*.

Belfragegatan 1925 – affärsmannen och rådmannen Hans *Belfrage* (tidigare *Befritz*), född i Skottland 1614, adlad 1666, verksam i Vänersborg och död där 1688.

Bergslagsvägen 1949, 1950 – går parallellt med den järnvägslinje som tidigare kallades *Bergslagsbanan*.

Bergstigen 1940 – kort gågata i bergig omgivning.

Birger Sjöbergs väg 1936 – promenadväg på parkområdet Skräcklan. Författaren *Birger Sjöberg*, född i Vänersborg 1885. 1935 hade alltså 50 år förflutit sedan han föddes. Med anledning av detta yrkade Humanistiska förbundet i Vänersborg i skrivelse, att staden måtte förses med en *Birger Sjöbergsgatan* och en *Fridagatan*. Byggnadsnämnden föreslog, att Parkgatan skulle få det förra namnet, men fullmäktige gav namnet åt promenadvägen. Byggnadsnämnden gav inte förslag till *Fridagatan*, och drätselkammaren ”har för närvarande inte funnit anledning att avgiva något förslag i detta avseende.” Jfr dock *Fridas väg*. – Redan i juni 1929, några veckor efter Birger Sjöbergs död, föreslog läroverksadjunkt Josef Sjögren, som då ingick i en grupp ”kommitterade för granskning och överarbetning av byggnadsnämndens förslag till namn på nya gator”, att skalden skulle bli ihågkommen med ett gatunamn: som alternativ till Torstensonsgatan hade Sjögren *Birger Sjöbergsgatan*.

Björkgatan 1929 – gruppnamn.

Björklundsvägen 1940 – enligt flera muntliga uppgifter bodde vid gatan vid tiden för namngivningen en tågmästare *Björklund*.

Björkvägen 1944 – gruppnamn.

Blåsutbacken 1940 – i stadsdelen *Blåsut*. Gatan stiger brant från trafikkanalen.

Bokgatan 1964 – gruppnamn.

Borgmästaregatan 1929, 1957 – gruppnamn.

Boteredsvägen 1949 – går mot gårdarna L och St *Botered*.

Brinkevägen 1952 – ”leder mot Brinketorp” (en gård).

Brogatan 1959 – ansluter till *Dalbobron*.

Brovaktarebacken 1940 – gågata, bildar en backe. Kanske bodde här en brovaktare? Närmast går järnvägsbron, något längre bort fanns den gamla landsvägsbron.

Bruksvägen 1975 – går mot och fram till pappersbruket (i dagligt

tal *Bruket*) i Vargön. Hette tidigare *Vargövägen* och uppgick senare i *Östra vägen*, som nu delvis har en ändrad sträckning.

Brättegatan 1929 – till minne av moderstaden *Brätte*. Namnet på denna oansenliga gata utbyttes 1938 mot *Jungmansgatan*, då följande namn tillkom. *Brättevägen* är betydligt större än *Brättegatan* var.

Brättevägen 1938, 1966 – till minne av moderstaden *Brätte*. Går dock inte fram till det gamla *Brätte*.

Båtsmansgatan 1929 – gruppnamn.

Dalaborgsvägen 1962 – anknyter till ”Folkparken som i fortsättningen kommer att benämnas Dalaborgsparken.” Hette tidigare (från 1940) *Frändeforsvägen*, då den går mot *Frändefors* socken. Dalaborgs fäste, raserat 1434, låg i Bolstads socken på Dal och alltså inte i stadens omedelbara närhet.

Djupedalsvägen 1940, 1964 – hemmanet *Djupedalen*, som tidigare hörde till *Frändefors* socken på Dal. Gatan går på gårdens tidigare ägor.

Drottninggatan 1755 (Hallberg) – en av de äldsta gatorna.

Duellvägen 1964 – på en plats ”ungefär mitt i det nya bebyggelseområdet” ägde den sista duellen i Sverige rum 1816 mellan två officerare ur Kungl Västgöta-Dals regemente. ”Till åminnelse av denna händelse” föreslås namnen *Duellvägen* och *Sekundantvägen*. Namnet *Duellebacken* finns upptecknat av LMS.

Edsgatan har varit och är stadens centralgata. Kallas 1723 *Södra Tullportsgatan*, 1725 *Korsbergagatan* (jfr *Korsebergsvägen*), 1735 *Stora Edsgatan* (Hallberg). Gatan förde ut mot den plats vid Vassbotten, där Edsvägen började. Denna existerade långt innan Vänersborg blev stad. Se inledningen.

Edsvägen 1921 karta, 1956, 1966 – se inledningen och föregående namn. Den nuvarande *Edsvägen*, som för mot Trollhättan och Uddevalla, börjar vid järnvägsviadukten, varifrån den utgör fortsättningen på *Edsgatan*.

Ekevägen 1944 – gruppnamn.

Eldaregatan 1971 – gruppnamn.

Fabriksgatan 1903 karta – sannolikt efter en snickerifabrik, som låg vid gatan (LMS).

Flanaden 1972 – till bildningssättet ensamtstående. ”...har under projekteringsarbetet benämnts F l a n a d e n. Gatunamnsberedningen finner – trots att att namnet måste anses som en nykonstruktion i svenska språket – benämningen lämplig...” SAOB känner ordet *flanad* ”promenad, spatsertur” från 1877 och 1891. Ordet är släkt med verbet *flanera*.

Fredriksbergsgatan 1929 – landeriet, senare lägenheten *Fredriksberg*.

Fridas väg 1940 – säkerligen efter *Frida* i Birger Sjöbergs diktning, trots att gatan finns i stadsdelen Blåsut, som 1940 tillhörde Vassända-Naglums kommun. Men över sundet mellan staden och Blåsut for ofta Frida och hennes vänner på utflykt.

Fridhemsvägen 1944 – gården *Fridhem*. Här låg också ett tegelbruk med samma namn.

Frändeforsvägen, se *Dalaborgsvägen*.

Furuvägen 1944 – gruppnamn.

Fängelsegränd 1911-1912 karta – gatstump, som går fram till fängelset.

Gamla Torpagatan 1865 karta – nu försvunnen gata, ungefär i hörnet av nuvarande *Norra Järnvägsgatan* och *Edsgatan*. Jfr *Torpagatan*.

Gamla vägen 1940 – kanske var detta den gamla vägen in till staden från området väster om Vassbotten. Jfr *Nya vägen*.

Gasverksgatan 1907 karta – vid gatan låg gasverket.

Gjuterigatan 1949 – Vänerns gjuteri och mekaniska verkstad låg tidigare vid gatan.

Grangatan 1959 – gruppnamn.

Gropbrovägen 1966 – utgår från *Gropbron*.

Grängsgatan 1923 karta – var namn på en gata, som åtminstone delvis synes ha haft samma sträckning som nuvarande *Parkgatan*, d v s längs sydkanten av Skräcklan. Detta område var då föga inbjudande, och längs *Grängsgatan* låg kanske gränsen för användbart område.

Gröna gången 1864 stadsfullmäktiges protokoll – kan sägas ha utgjort norra delen av *Hamngatan* (mellan *Nygatan* och *Norra gatan*)^{VSG1} innan denna breddades. ”Nu bebyggelse o. gata (*Gröna Gatan*). Mest bergområde däromkring mot sjön. Buskar o. strandgrönska har kanske föranlett namnet” (LMS).

Gyllenheimsgatan 1929 – Erik Gustaf Ingman, adlad *Gyllenheim*, född i Vänersborg 1773, häradshövding i Vedbo och Tössbo härader på Dal, generalauditör hos dåvarande Kronprinsen 1814, donator till bl a läroverket, död i Vänersborg 1825.

Gärdesvägen 1960 – här var åkrar, gården, vid tiden för bebyggelsen.

Hakevägen 1940 – oklar namngivningsgrund. Gatan är emellertid påfallande kort och har kanske ansetts bilda en hake till *Gamla vägen*.

Hamngatan 1834 karta – går delvis längs gamla hamnkanalen. På karta 1882 står *Norra Hamngatan* och *Södra Hamngatan* för norra resp södra delen.

Hantverkaregatan 1949 – på Lilla Vassbotten, ett hantverks- och industriområde.

Hasselgatan 1962 – gruppnamn.

Hedmangatan 1929 – handlanden, egendomsägaren och donatorn *August Hedman* (1831-95), under långa perioder verksam i Vänersborg.

Holmängsgatan 1944 – i stadsdelen *Holmängen*, äldst en gård, en tid övningsområde för Kungl Västgöta regemente.

Hornsvägen 1960 – har vinkelform, som kanske betraktats som ett horn?

Huldrevägen 1960 – gruppnamn.

Humlevägen omkr 1950 (ej fastställt av fullmäktige) – en bryggare hade ett hus här, och detta är namngivningsgrund, enligt uppgift från stadsingenjörskontoret och från bryggaren själv.

Huvudnäsatan 1929, 1956 – på gården *Huvudnäs'* ägor. Sistnämnda år uppgick *Strandgatan* i *Huvudnäsatan*.

Hästskovägen 1972 – har hästskoliknande form.

Höljevägen 1953 – är ”riktad mot en i Karls grav befintlig utvidgning eller håla, som i dagligt tal plägar benämnas ”hölja”. ”Ordet betyder ”utvidgning i vatten”.

Idrottsgatan 1929 – börjar nu vid idrottsplatsen Vänersvallen, där numera även andra idrottsanläggningar finns.

Industrigatan 1949 – på Lilla Vassbotten, ett hantverks- och industriområde. Namnet fanns inofficiellt 1940 enligt stadsfullmäktiges protokoll.

Jonas Wallins gata 1949 – rektorn och rådmannen *Jonas Wallin*.

Jungmansgatan 1938 – gruppnamn. Hette tidigare *Brättegatan*.

Jungmansgatan är nu försvunnen.

Järnvägsbacken 1906 karta – går ner mot järnvägsstationen.

Kabyssgatan 1967 – gruppnamn.

Kanalvägen 1952 – går delvis längs *Karls grav*.

Kanotgatan 1971 – gruppnamn.

Kapellvägen 1940 – enligt byggnadsnämnden i Vassända-Naglum ”enär tomten för blivande församlingshuset ligger intill denna gata”.

Kappenvägen 1960 – ”Ursprungligen antagligen ett mycket litet hus, vars utrymme jämställdes med ”kappe” (gammalt rymdmått). Nu finnas nya och flera hus m. ”finare” namn” (LMS). Gatunamnsberedningen känner också till att vid vägens slut funnits en ”gård”, som i dagligt tal kallats *Kappen*.

Kaptensgatan 1929 – gruppnamn.

Kapvägen 1960 – Gatunamnsberedningen skriver, att samråd i namngivningsfrågan skett med representanter för ”kommunalföreningen och namnet *L i n d a l a v ä g e n* resp *K a p v ä g e n* har av föreningen motiverats med att dessa benämningar i viss mån redan vunnit hävd”. Enligt en meddelare skulle en person som bodde vid gatan ha sagt, att gatan måste kapas, så att den inte blev så lång (nådde fram till järnvägen?).

Kasenallén 1940 – på den tidigare gården *Kasens* ägor. Gatan bildar nu ingen allé, men resterna av en sådan kan skönjas i dess norra del.

Kassaretorpsvägen 1944 – torpet *Kassaretorpet*.

Kastanjevägen 1970 – gruppsnamn.

Katrinedalsvägen 1940 – gården *Katrinedal*.

Kindblomsvägen 1940 – makarna *Carl Fredrik* och *Carolina Kindblom*, som 1910 testamenterade den mark där Folkets park (Dalaborgsparken) nu ligger till Vänersborgs arbetarekommun. Om makarna ägde mark eller bodde vid Kindblomsvägen, som ligger nära parken, är oklart.

Klintvägen 1944 – vid gatan bodde tills alldeles nyligen en person, som kallades *Klint* efter sin fosterfar. I slutet av gatan finns emellertid också en bergklint.

Klippvägen 1949 – här finns klippor. Jfr dock *Backevägen*.

Kompassgatan 1967 – gruppsnamn.

Konduktörsgatan 1978 – gruppsnamn.

Korsbergagatan (*Korsebergsgatan* LMS), se *Edsgatan*.

Korsebergsvägen 1966 – går ut mot *Korseberg*, nu sjukhem, tidigare stadens lastageplats och en gård. Gatan har varit en del av *Edsvägen*, som här fått annan sträckning och utgör väg 45. Jfr *Edsgatan*.

Korsgatan 1925 – sannolikt för att den korsar den större och samtidigt namngivna Belfragegatan. Jfr om *Korsgatan* i Göteborg Lindstam, Göteborgs gatunamn s 170.

Korta vägen 1940 – kort gata.

Kronogatan 1787 karta – har lett till ett par s k kronotomter (Hallberg). Synes tidigare (1767) ha hetat *Norra Sundsgatan* (a a).

Kullevägen 1949 – går uppe på en kulle. Jfr dock *Backevägen*.

Kungsgatan är en av de äldsta gatorna. Kallades 1709 och 1797 *Stora gatan*; 1723 möter för första gången *Kongsgatan* (Hallberg).

Kvarnbergsgatan 1903 karta – nu försvunnen; gick från Östra vägen ut mot Holmängen och en plats, där det lär ha funnits väderkvarnar.

Kvarnbäcksvägen 1949 – går nästan fram till Botebäcken, som tidigare, åtminstone delvis, kallats *Kvarnebäcken* (LMS). Namnet skrevs

Quarnebäcken 1763-81, *Qvarnebäcken* 1765 enligt belägg i Ort-namnsarkivet från Lantmäteriverkets forskningsarkiv.

Kvarnvägen 1949 – går nästan fram till Botebäcken och platsen för en kvarn, som nu är borta.

Kyrkogatan 1702 dombok (Hallberg) – passerar kyrkan.

Kyrkogårdsvägen 1940 – gick fram till Katrinedals kyrkogård. Gatan försvunnen.

Kärrvägen 1944 – kort gå- och cykelgata. Ett kärr fanns ursprungligen vid gatan, där denna mynnade i den gamla vägen till Restad.

Kölgatan 1967 – gruppnamn.

Köpmansgatan 1967 – kort gågata inne i ett affärskvarter; från själva gatan kan man dock komma in i endast två affärer.

Lagmansgatan 1964 – gruppnamn.

Lanterngatan 1967 – gruppnamn.

Lejdaregatan 1967, 1969 – gruppnamn.

Lidvägen 1949 – har ingen lid; namnet troligen avsett som gruppnamn. Jfr *Backevägen*.

Liljevägen 1973 – gruppnamn.

Lilla Rostvägen 1966 – kort blindgata, som utgår från *Rostvägen*. Se detta namn.

Lilla vägen 1960 – kort gata.

Lillhemsvägen 1944 – en person som hade hus på området innan gatan namngavs kallade det *Lillhem*, vilket gett namn åt gatan.

Lindalavägen 1960 – en av de första villorna vid gatan hette *Lindala*. Jfr *Kapvägen*.

Lindgatan 1929 – gruppnamn.

Ljungstigen 1972 – namnet givet efter förslag från villaägarna i området. En del ljung har vuxit och växer fortfarande i närheten.

Lokförargatan 1978 – gruppnamn.

Lotsgatan 1929 – gruppnamn.

Lovisebergsgatan 1929 – landeriet *Loviseberg*.

Lundvägen 1940 – karaktären av lund är nu inte mer påfallande här än annorstädes i Blåsut, där gatan finns. När man ”gick omkring” och satte namn på gatorna, bodde en person vid denna gata, och han tyckte, att det liknade en *lund*, där han bodde. Därav namnet.

Lyckevägen 1940 – gick ut mot en åkerlycka, som nu är bebyggd.

Lyckhemsgatan 1929, 1957 – landeriet *Lyckhem*, vars manbyggnad revs så sent som i början av 1978.

Läckeredsvägen 1940, 1973 – gården *Läckered*.

Magasinsgatan 1884 karta (1868 står på karta *Magasinsgränd*) –

leder ner till Gamla hamnkanalen. Här fanns spannmålsmagasin. På 1700-talet fanns här enligt LMS "Kronobageriet eller Magazinet", vilket skulle vara orsak till namnet.^{VSG2)}

Marierovägen 1929 – landeriet *Mariero*.

Mastgatan 1967, 1969 – gruppnamn.

Matrosgatan 1929 – gruppnamn.

Moränvägen 1975 – ett grustag – numera "bortbyggt" – är namnanledning.

Måsegränd ^{VSG3)} 1814 karta – tidigare namn på del av nuvarande *Södergatan*. Förleden oklar. Det har alltid funnits så mycket måsar i staden, sägs det. Är detta namngivningsgrund?

Nabbensbergsvägen 1966 – landeriet och senare tegelbruket *Nabbensberg*.

Nejlikevägen 1973 – gruppnamn.

Norra gatan 1897 karta – var länge nordligaste gatan i den äldre stadskärnan. Formen *Norrgatan* möter ibland.

Norra Hamngatan, se *Hamngatan*.

Norra Järnväggsgatan 1923 karta, 1925 (*Jernväggsgatan* 1897 karta) – löper längs järnvägen, norr om denna. Hette tidigare *Nya Torpagatan* (karta 1865 och 1900).

Norra Sundsgatan, se *Kronogatan*.

Nya Torpagatan karta 1865 och 1900 – äldre namn på *Norra Järnväggsgatan*. Jfr *Torpagatan*.

Nya vägen 1940 – kanske var detta en nyare väg in till staden från området väster om Vassbotten. Jfr *Gamla vägen*.

Nygatan 1758 (Hallberg), 1787 karta, 1944 – "ny" i förhållande till den äldsta stadskärnan.

Nämndemansgatan 1962 – gruppnamn.

Odenvägen 1944 – gruppnamn.

Ollenicklas väg 1944, 1966 – den näst siste ägaren till gården Starkekärr hette *Olle Nicklas Andersson* och dog för ett par decennier sedan. Eftersom det fanns många Anders söner, kallades han oftast bara *Olle Nicklas* eller *Ollenicklas*, uppger en meddelare. Gatan går delvis på den mark, som tillhörde Starkekärr.

Oxelgatan 1967 – gruppnamn.

Parkgatan 1929 – går längs parkområdet Skräcklan. Jfr *Grängsgatan*.

Parkvägen 1940 – området här är numera knappast mera parkartat än på andra platser i Blåsut, där gatan finns.

Perrongvägen 1978 – gruppnamn.

Petersbergsvägen 1929, 1975 – landeriet *Pettersberg*.

Pilgatan 1929?, 1959 – gruppnamn.

Polhemsgatan 1929 – en gatstump. Christoffer *Polhem* sysslade med slussarbeten i Karls grav i början av 1700-talet. Gatunamnet numera utmönstrat.

Pollaregatan 1967 – gruppnamn.

Poppelvägen 1969 – gruppnamn.

Propellergatan 1972 – gruppnamn.

Ranvägen 1967, 1969 – gruppnamn.

Rattgatan 1972 – går ”fram till blivande radhusområde och det s k SAAB-området...” Här bor många som arbetar på SAAB i Trollhättan, vilket kanske påverkat namngivningen; sannolikare är, att namnet är avsett som gruppnamn: *Propellergatan* och andra namn med anknytning till sjöfart finns i närheten.

Regementsgatan 1917, 1967 – en del av gatan berör parkområdet kring Norra klinikerna (tidigare Källshagens sjukhus), vilkas lokaler utgjorde Kungl Västgöta regementes kaserner till 1927, då regementet drogs in.

Relingsgatan 1967 – gruppnamn.

Repslagaregatan mitten av 1700-talet – gatan nämns i *Corin-Hasselberg, Vänersborgs historia*, I s 333. Gatans läge obekant.

Residensgatan 1731 (Hallberg) – går förbi residenset.

Restadvägen 1944 – går fram till Östra klinikerna (tidigare Restads sjukhus). Restad var längre tillbaka en gård och tidvis landshövdingeboställe.

Ringgatan 1962 – bildar ”en helt sluten gatubana”.

Roddargatan 1929 – gruppnamn. Gatan numera försvunnen.

Roddaregatan 1960 – gruppnamn. I samma område som föregående.

Rosenvägen 1967 – gruppnamn.

Rostvägen 1940 – en familj *Larsson-Rost* ägde marken, där bebyggelsen nu är.

Rådmansgatan 1929 – gruppnamn.

Rävgatan 1901 karta (s.k. *Räf-gatan*) – förleden kan väl knappast vara något annat än djurnamnet. Gatan, som nu är försvunnen, gick från Östra vägen i höjd med Teli och söderut mot järnvägen. ”S.k.” skall kanske antyda, att namnet var inofficiellt. LMS känner *Rävegatan* som tidigare väg eller gata.

Rönngatan 1929 – gruppnamn.

Sandbergsvägen 1940 – bergssprängare Johan Daniel *Sandberg*, död 1938. Han hade hus vid gatan och var med och sprängde, när denna anlades. Meddelat av Sandbergs dotter.

Sandelhiemsgatan 1929 – Paul Öhrvall, adlad *Sandelhielm* (1776-1850), landshövding i Älvsborgs län 1825-50.

Sandmarksgatan 1929 – stadsläkaren och regementsläkaren vid Kungl Västgöta-Dals regemente Gudmund *Sandmark*, död 1850.

Segelgatan 1971 – gruppsnamn.

Sekundantvägen 1964 – samma namngivningsgrund som för *Duellvägen*. Se detta namn.

Sjöviksvägen 1940 – här låg ett sommarställe, som hette *Sjövik*.

Skansgatan 1929 – landeriet *Skansen* eller efter en skans, som torde ha funnits i närheten.

Skavenvägen – namnet synes inte ha fastställts av fullmäktige; det förekommer på skylt. Leder till villaområdet *Skaven*.

Skepparegatan 1929 – gruppsnamn.

Skogsvägen 1940 – går till större delen i skog.

Skolgatan 1966 – skulle ha gått fram till Gymnasieskolan, men verkar inte ha lagts ut. Finns i varje fall inte nu.

Skolvägen 1940 – går fram mot Blåsuts skola.

Skräcklegatan 1914 – nära parkområdet *Skräcklan* och i stadsdelen med samma namn.

Skräddarvägen 1940 – vid gatan bodde en skräddare, vilket var anledning till namnsättningen.

Skyttegatan 1944 – går till en skjutbana.

Slussvägen 1952 – ”...slutar vid själva slussarna...”

Smedjegatan 1965 karta – på Lilla Vassbotten, ett hantverks- och industriområde. Oklart om någon smedja verkligen funnits här.

Solrosvägen 1973 – gruppsnamn.

Sommarhemsvägen 1940 – här låg till in på 1940-talet ett enklare nöjesetablissemang, kallat *Sommarhemmet* och tillhörigt en nykterhetsorganisation.

Sparregatan 1929 karta – greve Erik Josias Filip *Sparre* (1816-86), landshövding i Älvsborgs län 1858-86.

Stationsvägen 1960 – går längs järnvägen fram till stationen i Öxnered.

Stinsgatan 1978 – gruppsnamn.

Stjärnvägen 1975 – passerar kvarter med namn på bl a stjärnbilder, vilket är namngivningsgrund enligt uppgift på stadsingenjörskontoret.

Stora Edsgatan, se *Edsgatan*.

Stora gatan, se *Kungsgatan*.

Storgatan 1929 – i den äldsta staden fanns inte *Storgatan* (jfr dock *Kungsgatan*), varför man uppenbarligen ville förse staden med en så-

dan. Gatan är bredare än andra gator inom området.

Strandgatan 1929, 1956 – gick på östra stranden av Vassbotten. Uppgick sistnämnda år i *Huvudnäs-gatan*.

Strandvägen 1940 – går i stort sett längs västra stranden av Vassbotten.

Stuvaregatan 1971 – gruppnamn.

Styrman-gatan 1929 – gruppnamn.

Sundsgatan 1767 (Hallberg) – leder ner till Gamla hamnkanalen, som är ett sund. Gamla hamnkanalen kallades *Sundet*, och det var smalast mitt emot *Sundsgatan* (LM).

Svarvaregatan 1966 – gruppnamn.

Svedbergsgatan 1903 karta – sannolikt efter handlanden P. E. *Swedberg*, verksam i staden vid mitten av 1800-talet. Gatan försvunnen. Kanske ett äldre namn på Ånggatan?

Svetsargatan 1966 – gruppnamn.

Syréngatan 1929 – gruppnamn. Namnet skall stavas *Syregatan*.

Södergatan 1834 karta – var länge den sydligaste gatan i den äldre staden.

Södra Hamngatan, se *Hamngatan*.

Södra Järnvägs-gatan 1925 – går längs järnvägen och söder om denna.

Södra Tullportsgatan, se *Edsgatan*.

Tackelgatan 1971 – gruppnamn.

Tackjärnsvägen 1940, 1970 – i omgivningen låg *Tackjärnsbacken*, där en järnvägarare vägde tackjärn från en del järnbruk i Dalsland (Lindedal). Detta torde vara namngivningsgrund.

Tallgatan 1959 – gruppnamn.

Teatergränd 1960-t (namnet synes ej vara fastställt av fullmäktige) – kort gågata in mot teateringången.

Tegelbruksvägen 1972 – gatunamnsberedningens motivering synes vara, att gatan gick förbi Fridhems tegelbruk. Fridhem var tidigare en gård.

Tegelbrännargatan 1966 – gruppnamn, men gatan ligger på det område som tillhörde Tenggrenstorps tegelbruk.

Tegelslagargatan 1966 – gruppnamn men gatan ligger på samma område som föregående.

Tenggrenstorpsvägen 1966, 1969 – landeriet *Tenggrenstorp*. Här har till in i vår tid funnits ett tegelbruk med samma namn. 1966-69 hette *Varvsgatan* så.

Tomtevägen 1944, 1960 – gruppnamn.

Torgvägen 1940 – passerar en öppen plats, som kanske tänkts som torg, men aldrig planerats som sådant.

Torpagatan 1903 karta – gick ut mot gården *St Torpa*, jfr följande namn. Gatan heter från 1956 *A. F. Carlssons gata*. Jfr f ö *Gamla* resp *Nya Torpagatan*.

Torpavägen 1911 stadsfullmäktiges protokoll, 1929, 1966 – går ut mot gården *St Torpa* och var en förlängning av föregående gata. Ev förekommer namnet *Torpavägen* redan på karta 1865.

Torstensonsgatan 1929 – förmodligen efter fältmarskalken och generalguvenören över bl a Västergötland Lennart *Torstenson* av Forstenaätten (1603-51), vilken tidvis bodde på sina gårdar Forstena och Restad i stadens närhet. Jfr *Birger Sjöbergs väg*.

Torsvägen 1944 – gruppnamn.

Trollebovägen 1944 – en villa vid gatan hette Tomtebo och ägaren föreslog namnet *Tomtebovägen*. Detta accepterades dock inte, utan man valde *Trollebovägen* enligt en meddelare. *Tomtevägen* namnsattes samtidigt.⁵

Trollvägen 1960 – gruppnamn.

Trumslagargatan 1967 – utgår från *Regementsgatan*, alltså närmast militär anknytning, trots att regementet inte existerade vid tiden för namngivningen.

Trålgatan 1971 – gruppnamn.

Trädgårdsgatan 1903 karta – ”Sentida plantering eller trädgård är anledning till namnet” (LMS).

Trädgårdsvägen 1940 – går i villaområde. Oklart om någon speciell trädgård varit namngivande.

Tullaregatan 1971 – gruppnamn.

Ugglestigen 1971 – När stadsingenjören och en annan tjänsteman var därute på något uppdrag, kom de på att det skulle vara ett lämpligt namn.

Valnötsvägen 1970 – gruppnamn.

Vallgatan 1758 (Hallberg) – efter stadens vallgravar eller vallar, som torde ha funnits just här.

Vargövägen 1936 uppteckning (*Vargönvägen* LMS). 1944 – tidigare del av *Östra vägen* (delen Kassaretorpet-Nybros vid Vargön). Går österut mot *Vargön*.

⁵ Har namngivarna haft den då mycket populära dansmelodin *Trolleboschottis* i tankarna? Melodin, som är från 1920-talet, fick sin text 1943 och blev genast mycket populär. Uppgifter från Kungliga Biblioteket.

Varvsgatan 1969 – tidigare var ett båtvarv ”beläget invid Karls Grav söder om läget för gamla Gropbron.” Gatan går i huvudsak längs Karls grav; 1966-69 hette den *Tenggrenstorp svägen*.

Vassbottengatan 1962 – på ön *Lilla Vassbotten*.

Vassvägen 1966 – ”...närheten till Vassbotten...”, alltså en ellipsbildning (<**Vassbottenvägen*).

Vattugränd 1868 karta – en mycket kort gata, som går ut mot Gamla hamnkanalen. Namnanledning?

Verkstadsgränd 1935 (LMS) – vid gatan fanns tidigare ett gjuteri. Mekanisk verkstad anges vid gatan på karta 1911-12, men gatans namn står inte utsatt.

Videgatan 1977 – ursprungligen del av *Rönngatan*. Gruppnamn.

Villavägen 1960 – i villaområde i Öxnered. Namnet är inte särskiljande, då det finns bara villor här. Villabygandet inom området påbörjades just vid denna gata, vilket enligt en meddelare kan vara förklaring till namnet.

Vimpelgatan 1971 – gruppnamn.

Vinkelvägen 1960 – ”...med hänsyn till sträckningen...” Bildar en *vinkel*.

Vinschgatan 1967 – gruppnamn.

Violvägen 1973 – gruppnamn.

Vänhemsgatan 1929 – lägenheten *Vänhem*.

Växthusvägen 1966 – här fanns ett växthus, vilket enligt gatunamnsberedningen är namngivningsgrund.

Åkervägen 1970 – intill gatan var ursprungligen en åker.

Åsvägen 1949, 1950 – går fram mot och upp på en ås. Jfr dock *Backevägen*.

Änggatan 1907 karta – här var åkrar enligt karta 1917. ”Äng, gården, där har varit namnanledningen” (LMS). Formen *Ängsgatan* finns i stadsfullmäktiges protokoll 1905. Jfr *Svedbergsgatan*.

Ängsvägen 1944 – gick ursprungligen längs en äng, som senare bebyggdes.

Östergatan 1907 karta – länge den östligaste gatan i den gamla stadskärnan.

Östra Landsvägen, se *Östra vägen*.

Östra vägen 1944, 1956 – går i stort sett österut. Jfr *Vargövägen*. *Östra vägen* kallas på karta 1916 *Östra landsvägen*.

Övre Strandgatan 1952 – namn på en förlängning åt norr av dåvarande *Strandgatans* södra del. Namnet verkar inte ha brukats.

Öxneredsvägen 1940, 1949, 1964 – går från nordligaste delen av Blåsut fram till *Öxnered*.

Med undantag av namnet *Flanaden*, som till bildningssättet är ensamstående, är samtliga namn sammansatta. Ibland är senare leden lös (typ *Nya vägen*). Klart dominerande är namnen på *-gatan* och *-vägen*. Sju efterleder förekommer, nämligen *-allén*, *-backen*, *-gatan* (*gatan*, *-s gata*), *-gränd*, *gången*, *-stigen* och *-vägen* (*vägen*, *-s väg*). Alla efterlederna utom *-allén* och *gången* är ännu levande namnbildningselement.

-allén förekommer endast i *Kasenallén*.

-backen är efterled i 4 namn: *Bangårdsbacken*, *Blåsutbacken*, *Brovaktarbacken* och *Järnvägsbacken*. I samtliga fall bildar gatorna backar. De äldsta namnen är från 1940.

-gatan (*gatan*, **-s gata**) är den vanligaste efterleden och förekommer i nästan vartannat namn eller i ca 110 stycken. Denna efterled är den enda i det äldsta namnskiktet fram till mitten av 1800-talet, och nästan bara denna förekommer i hela den äldre staden. Den finns emellertid även i vissa nya områden, t ex i stadsdelen Torpa. Gränsen för *-gatan* kan sägas gå längs Bruksvägen-Fridhemsvägen-Furuvägen-Restadvägen-Rattgatan-Karls grav. Söder och öster om denna linje förekommer inte *-gatan*, inte heller väster om Vassbotten, om man undantar tre namn i Öxnared, som oväntat gavs av fullmäktige i maj 1978: *Konduktörsgatan*, *Lokförargatan* och *Stinsgatan*. Lilla Vassbotten har endast namn på *-gatan*.

Det normala är fast efterled i bestämd form, typ *Storgatan*. Undantag från denna regel är *Norra gatan* samt *A. F. Carlssons gata*, *Axel Roos' gata* och *Jonas Wallins gata*.

Efterleden *-gatan* verkar ursprungligen ha använts i namn på gator med något slag av trottoar och/eller stenbeläggning. Ett namn på *-gatan* betecknade också en gata med tät bebyggelse, ibland med flerfamiljshus, blandad med affärer och andra inrättningar. Namn på *-vägen* fanns tidigast i mera "lantliga" områden av förstadskaraktär med villor som dominerande bebyggelse. Gatubeläggningen var normalt grus. Numera håller denna skillnad på att försvinna, både vad själva gatan och bebyggelsekaraktären beträffar. Även områden av förortstyp har nu namn på *-gatan*, t ex Torpaområdet. I stadsdelen Blåsut har karaktären av "väg" i stor utsträckning bibehållits. Se vidare under *-vägen* strax nedan.

-gränd förekommer i 6 namn, varav ett numera försvunnet (*Måsegränd*). Vidare hette nuvarande *Magasinsgatan* tidigare *Magasinsgränd*. Samtliga nu använda namn avser korta, smala gator, av vilka

två är bilfria. Efterleden förekommer endast i obestämd form.

gången möter i ett numera försvunnet namn, *Gröna gången*.

-stigen ingår i *Barrstigen*, *Bergstigen*, *Ljungstigen* och *Ugglestigen*. *Barrstigen* är inte mera än just en stig, de övriga smala gator utan genomgångstrafik. Efterleden förekommer som synes bara i bestämd form.

-vägen, (vägen, -s väg) finns i ca 100 namn, något färre än *-gatan*. *-vägen* dominerar alltså starkt inom områden, där *-gatan* inte förekommer eller är sparsamt företrädd.

Första gången fullmäktige namnsatte gator på *-vägen* var 1929.

När gatorna i stadsdelen Blåsut tillkom 1940, skrev byggnadsnämnden i Vassända-Naglums kommun, till vilken området då hörde: "Namnen böra sluta på "vägen" och ej på "gatan", emedan det förra bättre ansluter sig till byggnadsplanen, som är av typisk park- och trädgårdskaraktär. "Gatan" ger intrycket av ett samhälle med långa rader sammanbyggda hus. Även med tanke på den med Vänersborg gemensamma postadressen torde "gata" vara olämpligt. Gatunamnen i Vänersborg sluta i regel på "gata" och förväxlingar skulle på så sätt kunna uppstå." Man har i stort sett följt denna linje fram till våra dagar: gatorna väster om Vassbotten har med mycket få undantag fått namn på *-vägen*. Om utbredningen och om den ursprungliga skillnaden mellan *-gatan* och *-vägen* se strax ovan under *-gatan*.

Typen *Trollvägen* är den vanliga. Från detta mönster skiljer sig bara *Birger Sjöbergs väg*, *Fridas väg* och *Ollenicklas väg* samt *Gamla vägen*, *Korta vägen*, *Lilla vägen*, *Nya vägen* och *Östra vägen*.

4

Förlederna är av skilda slag. Jag grupperar dem som följer: 1 personnamn, 2 andra personbeteckningar, 3 topografiska, 4 växt- och djurnamn, 5 gudanamn och sagofigurer, 6 förleder med anknytning till äldre bebyggelse, stadsdelar och historia, 7 förleder med anknytning till anläggningar och inrättningar, 8 förleder med anknytning till sjöfart, 9 förleder, som anger relativ ålder, 10 väderstrecksbeteckningar, 11 förleder, som anger utseende och form på gatan.

1. Personnamn ingår i ett tjugotal gatunamn på *-gatan (-s gata)* och *-vägen (-s väg)* med någon övervikt för de förra. I fem fall ingår personens för- och efternamn, i ett fall endast förnamn (*Fridas väg*), en gång två förnamn (*Ollenicklas väg*), i övrigt endast efternamnet. Ett par

gångar har landshövdingar blivit ihågkomna, något oftare stadens egna borgare och donatorer, vidare Birger Sjöberg och sannolikt hans Frida men också "vanliga" personer, som bott vid gatan, när den fick sitt namn, eller som ägt marken, där gatan dragits fram (t ex *Björklundsvägen*, *Sandbergsvägen*, *Rostvägen*). När det gäller landshövdingar och mera kända personer, vilkas namn ingår, har gatunamnen alltid tillkommit efter deras död, förr har de i några fall getts under namngivarens livstid. Det enda kvinnonamnet är *Frida*.

En diskussion om personnamn som förleder i gatunamn ägde rum 1949 mellan gatunamnsberedningen och drätselkammaren. Ett förslag från den förra om namnsättning av vissa gator återsändes av kammaren med begäran om "omprövning, därvid enligt kammarens mening borde beaktas, att en stark begränsning iakttoges och att namnen företrädesvis anknötes till gången tid och icke till nutiden eller de närmaste åren därförut. Beträffande namntypen höll kammaren före, att namnet på vederbörande person borde angivas fullständigt (t ex A. F. Carlssons gata), där icke namnet vore egenartat (t ex Sandelhiemsgatan)." Gatunamnsberedningen böjde sig för drätselkammaren, som emellertid också framhöll, "att systemet med gatunamn efter vissa personer icke i fortsättningen bör tillämpas såsom system för vissa bestämda områden, vilket icke hindrar att för visst tillfälle en om staden synnerligen förtjänt person kan bli hedrad genom att hans namn knytes till någon lämplig plats eller gata."

Efter den förda diskussionen tillkom namnen *A. F. Carlssons gata*, *Axel Roos' gata* och *Jonas Wallins gata*. I det senare fallet hade man dock frångått principen att "personnamn böra anknyta till en gången tid", eftersom Jonas Wallin alldeles nyligen avlidit. Han hade "synnerligen verksamt arbetat för stadens bästa."

Principen att undvika personnamn i gatunamn har man sedan hållit fast vid, om man undantar namnet *Lilla Rostvägen*, som tillkom 1960, men det ska ses i samband med *Rostvägen* (1940).

2. Andra personbeteckningar än personnamn förekommer i ca 30 namn. Hälften av förlederna är yrkesbeteckningar på *-are*. Denna fulla form växlar med den reducerade *-ar* på ett slupmåssigt sätt.

3. Topografisk anknytning har drygt 20 förleder. Några av namnen är gruppnamn, varom se *Backevägen*.

4. Växt- och djurnamn möter i omkring 30 namn, djurnamn dock bara i *Ugglestigen* och kanske i de försvunna *Måsegränd* och *Rävgatan*.

5. Gudanamn och sagofigurer ingår i *Odenvägen, Ranvägen, Torsvägen, Huldrevägen, Tomtevägen* och *Trollvägen*.

6. Drygt 40 namn har förled som anknyter till äldre bebyggelse, stadsdelar och historia. I många fall är det så, att namnen på de gårdar (landerier) som gatorna lagts ut på eller lett fram mot har fått bilda förled.

7. Ca 45 namn anknyter till anläggningar och inrättningar av skilda slag, typ *Idrottsgatan, Regementsgatan*.

8. Till sjöfart anknyter 15 gatunamn i stadsdelen Torpa, vilka inte kunnat infogas i andra grupper. Jfr nedan avd. 5.7.

9. Relativ ålder framgår av namnen *Gamla vägen, Nya vägen* och *Nygatan*.

10. Väderstrecksbeteckningar ingår i gatunamnen *Norra gatan, Södergatan, Östra vägen* och *Östergatan*.

11. Gatornas utseende och form visas av namnen *Hakevägen, Hornsvägen, Hästskovägen, Korta vägen, Lilla vägen, Ringgatan, Storgatan* och *Vinkelvägen*.

Några få namn har inte gått att infoga i de nämnda grupperna.

5

Bortåt en tredjedel av de gatunamn som nu finns är s k gruppnamn. Tidigast möter gruppnamngivning 1929. Detta år fick några gator i stadsdelen Fredriksberg som förleder personbeteckningar med anknytning till sjöfart och en grupp gator i Mariero trädnamsförleder. Personnamnsförleder ingår också i några namn från samma år i de södra stadsdelarna. Nu finns det flera områden med gruppnamn. Ofta har man börjat med enstaka namn och sedan byggt på efter hand med namn av samma typ.

Gruppnamnen förekommer enligt följande.

1. Personbeteckningar med anknytning till sjöfart ingår i en grupp på 7 namn i stadsdelen Fredriksberg, alla från 1929.

2. Yrkesnamn förekommer i 4 namn i stadsdelen Torpa, alla från 1966.

3. Gudanamn och sagofigurer möter i 6 namn i Mariedal, fr o m 1944.

4. Ord från topografiska egenheter finns i 5 namn i Botered, alla från 1949.

5. Blomnamn ingår i 4 namn i Sjövik, alla från 1973.

6. Trädnamnsförleder finns i ett tjugotal namn i stadsdelarna Mariero (fr o m 1929) och Kassaretorpet (fr o m 1944, då området hörde till Vassända-Naglum). De båda stadsdelarna gränsar till varandra.

7. Ord med anknytning till sjöfart ingår i 18 namn i stadsdelen Torpa, fr o m 1967. Gatunamnsberedningen säger sistnämnda år, att ”delar av fartyg kunde vara lämpliga benämningar på ifrågavarande gator” på grund av närheten till Karls grav. Gruppnamnsgivningen i området är inte helt konsekvent: jfr å ena sidan t ex *Kölgatan*, å andra *Kanotgatan*.

8. 5 gatunamn i Öxnered, som är en järnvägsknutpunkt, fick 1978 förleder med anknytning till järnväg.

Ytterligare två områden med gruppnamn torde kunna urskiljas, båda strax söder om järnvägen. Här finns ett par någorlunda sammanhållna grupper: 9 namn med personnamn som första led, tidigast *Belfragegatan* 1925, och 4 namn med ämbetsmannabeteckningar i förleden, tidigast *Borgmästaregatan* och *Rådmansgatan* 1929. Om personnamnsförleder när det gällt gruppnamngivning jfr avd. 4.1.

Källor och litteratur

Källor

Fullmäktiges i Vänersborg och Vassända-Naglum protokoll och handlingar.

Kartor m m på stadsingenjörskontoret i Vänersborg.

Ortnamnsuppteckningar av Lars Madsén (förkortat LM) och Lars Magnus Svennungsson (förkortat LMS) på kommunkansliet och på Ortnamnsarkivet i Uppsala.

Muntliga uppgifter av åtskilliga vänersborgare.

Litteratur

Corin, Carl-Fredrik-Hasselberg, Gösta, Vänersborgs historia. I-II. Göteborg 1944.

Elgenstierna, Gustaf, Den introducerade svenska adelns ättartavlor. 1-9. Stockholm 1925-36.

Hallberg, Bertel, Om Vänersborgs kvarter, torg, gator och tomter i äldre tid.

I: Vänersborgs söners gilles årsskrift 1935. Vänersborg 1935. (Förkortat Hallberg).

Helsingfors gatunamn. Helsingfors stads publikationer nr 24. Helsingfors 1971.

Lindedal, Hj. A., Vänersborgs historia och vänersborgs-historier. Vänersborg 1927. (Förkortat Lindedal).

Lindstam, Carl Sigfrid, Göteborgs gatunamn. Göteborg 1945.

Sverges ortnamn. Ortnamnen i Älvsborgs län. Del XII (Väne härad) och del XVI (Sundals härad). Stockholm 1906, 1910.

Vänersborgs privilegier och donationer. Vänersborg 1908. Supplement utg. av *J. Wallin*. Vänersborg 1919.

När jag skrivit denna uppsats har jag fått mycken och värdefull hjälp av många enskilda vänersborgare, som beredvilligt svarat på mina många frågor. Jag kan inte räkna upp alla mina meddelare, men vill framhålla, att många namn skulle ha förblivit oförklarade utan deras insatser. Personalen på stadsingenjörskontoret och på kommunkansliet har varit mycket tillmötesgående. Särskilt vill jag tacka fru Anne-Sophie Loo på stadsingenjörskontoret, vidare ingenjör Hugo Dalgren och f. kanslichefen Waldemar Åström.

Kulturnämnden i Vänersborg har genom anslag möjliggjort publiceringen av kartan. Jag tackar för stödet.

(I originaltexten följer här en kort sammanfattning på engelska, ”Summary”, som vi har fått tillåtelse att stryka).

*Ingvar Fredriksson syns här på en grynig
delförstoring av ett foto taget i Plantaget i
samband med studentavslutningen i juni 1978.
Foto: Karl Bernling.*

VSG:s årsskriftsnämnds fotnoter till Ingvar Fredrikssons artikel ”Gatunamnen i Vänersborg”

VSG1) ”*Gröna gången* 1864 stadsfullmäktiges protokoll – kan sägas ha utgjort norra delen av Hamngatan (mellan Nygatan och Norra gatan)” *Gröna gången* låg i själva verket ett kvarter söderut, mellan Kronogatan och Nygatan. På den av C. O. Osterman år 1841 avritade stadsplanen, upprättad 1834 av Carl Adamson, kan man tydligt se att Gröna gången löper parallellt med Hamngatan och i dess omedelbara närhet, i sträckningen mellan Kronogatan och Nygatan.

VSG2) ”På 1700-talet låg här enligt LMS ”Kronobageriet eller Magazinet”, vilket skulle vara orsak till namnet”.

Kronobageriet låg där gamla fängelset ligger idag, alltså vid Residensgatan södra ände. Vid Magasinsgränd låg tidigare det s k ”Plateska magasinet”. Förmodligen bygger Ingvar Fredriksson sitt antagande om Kronobageriets placering på en felaktighet i Lars Magnus Svenningssons (LMS) källor. Enligt uppgift från Per Hedqvist i Vänersborgs Söners Gilles årsskriftsnämnd.

VSG3) ”*Måsegränd* 1814 karta – tidigare namn på del av nuvarande Södergatan. Förleden oklar. Det har alltid funnits så mycket måsar i staden, sägs det. Är detta namngivningsgrund?”

Måsegränd verkar vara en äldre stavning av *Mossgränd* och har således inget med måsar att göra. Se nedan nämnda artikel av Hallberg, sidan 23.

Läs mer: som källa anger Fredriksson på flera ställen i artikeln Berthel Hallbergs artikel ”Om Vänersborgs kvarter, torg, gator och tomter i äldre tid” som publicerades i Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 1935, sid 19-47. Artikeln finns (liksom samtliga årsskrifter 1930-2019) på vår hemsida: www.vanersborgssonersgille.se

Nedan visas sju bilder med anknytning till Ingvar Fredrikssons artikel. Inom parentes anges årtal för tidigaste belägg eller namngivning.

Kyrkogatan norrut från kyrktornet i maj 1977. (Gatunamnet är belagt i en dombok redan år 1702 och är därmed stadens äldsta belagda gatunamn). Foto: Karl Bernling

Torpavägen (stadsfullmäktiges protokoll 1911) norrut från busshållplatsen vid äldreboendet Solängen i juli 2012. Foto: Karl Bernling

Kasenallén (1940) söderut från Blåsutbacken i maj 2020. Foto: Karl Bernling

Bangårdsbacken (1959) västerut i maj 2020. Foto: Karl Bernling

Verkstadsgränd (1935) i november 1978. Foto: Karl Bernling

Bergstigen (1940) på Blåsut i juni 2020. Foto: Karl Bernling

Gröna Gången (stadsfullmäktiges protokoll 1864) bör ha löpt där gräsmattesträngen idag löper längs kvarteret Syrenens östra sida utmed Hamngatans sträckning norrut mellan Kronogatan och Nygatan. Bild tagen i maj 2020. Foto: Karl Bernling

*Karl Bernling
Ledamot i
Vänersborgs Söners Gilles
årsskriftsnämnd*

ÅRSKRÖNIKA 2019

Systembolaget har flyttat från stan! Mer eller mindre hysteriska uttalanden kom från handlarna i centrum som tyckte att kommunen handlat oansvarigt mot de redan hårt pressade butikerna runt gågatekrysset. När de värsta stormarna bedarrat visade det sig att kommunen inte alls kan påverka Systembolagets etableringsfilosofi. Dessutom fick Vänersborg nu ett större, modernare systembolag bara några hundra meter österut på gamla "Tändstickens" område. Bra parkeringsmöjligheter som redan inneburit att man lockat en ny publik. Rätt hanterat kommer detta medföra en delvis helt ny kundkrets som även gågatebutikerna kan locka till sig. Centrum har också fått ett nytt dragplåster som öppnar i dagarna i gamla Skaraborgsbanken, nämligen Espressoohouse. Bra jobbat av fastighetsägare och gillebroder Leijon och co. att locka hit denna attraktiva "fikakedja". Nu gäller bara för gillebroder Lars Rudström, som är projektansvarig för stadskärnearbetet, att tillsammans med sina kreativa stadsplanerare ordna en bra kommunikation mellan dessa handelscentra. Kanske inte så dumt förresten för Vänersborgarna att ersätta alkoholen med kaffe. Kaffe har ju en massa positiva effekter på det mesta hos människan utom möjligen sömnen. Där är ju alkoholen överlägsen. Detta påminner om gillebrodern som sent en natt blev stoppad av den legendariske vänersborgskonstapeln "Armar o Ben", som artigt undrade vart brodern var på väg denna sena timme. "Jag är på väg till ett föredrag som handlar om alkoholmissbruk, påverkan av detta på den mänskliga kroppen och det negativa inflytandet utav rökning och att vara uppe sent på nätterna", svarade brodern. Förvånat frågade då "Armar o Ben" vem som håller ett sådant föredrag vid den här tiden på dygnet. Brodern svarar då uppgivet: "Det kommer min hustru att göra."

"Tillsammans" är det geniala ledordet för stadens 375-årsfirande. Det började lite dramatiskt med att strömmen gick precis när de rekordmånga födelsedagsfirarna just skulle smaska i sig sin tårtbit på Idrottscentrum, men i samma ögonblick som man skulle dra igång reservaggregatet sken arenan upp igen och vi kände att "tillsammans" får en speciell mening, när man upplever gemensam spänning. Det fortsatta firandet inramades musikaliskt under året med publikrekord på Diggiloo's magnifika konsert på Sanden och en spektakulär uppsättning av "Chess in Consort" i Arenan, virtuost ledd av musikskolans

hörnpelare och charmtroll Anna Bornander. Mer än hundra musikanter på scenen toppades med en handfull solister från Göteborgsoperan. En stolt krönikör fick, i all blygsamhet, spela med som recitator.

Efter höstens val blev rikspolitiken trasslig och inte förrän i januari fick den tålmodige talmannen Andreas Norlén vår socialdemokratiska svetsare från Ådalen att via ett 73-punktsprogram styra skutan vidare tillsammans med MP, C och L. I Lilla Paris' politiska och ankdammsflöt politiken lugnt på med S, C och MP tills retorikens havsörn seglade upp "svart mot den gyllene sky". Dundrade ner och satte klorna i kommunstyrelsens ordförande Marie Dahlin. Anklagelsen om att hennes språkbruk under en följd av år varit kryddat med såväl sexism som rasistiska uttalanden fick Marie att ta sin Mats ur skolan och dra till Melleruds politiska spelplan. Vet inte om man är okänsligare för lingvistiska grodor i Mellerud, även om det av tradition är hårdare bud där. Man kanske helt enkelt är modernare? Sett i ett internationellt perspektiv så är ju Dahlins språkbruk sådant som numera har mäktiga förespråkare i såväl Vita Huset som på Downing Street. Gillets eget moderata kommunalråd Gunnar Lidell, som satt igång detta etiska uppror, kan i alla fall glädja sig åt att få äran av att Vänersborgspolitiken nu fått nya etiska regler, samtidigt som han blev av med en mångårig politisk kombattant.

Eftersom allt ont har något gott med sig, så har kommunstyrelsen nu fått en ny, stabil ordförande. Skolad i idrottsrörelsen och sprungen ur ett långt arbetsliv inom fackföreningsrörelsen har nämligen Benny Augustsson tagit plats i förarsätet för den kommunala politiken. Må han vakta sin tunga så han får sitta säkert tills han en dag gör sig förtjänt av ett medlemskap i Gillet.

För att förbättra kommunens ekonomiska hushållning fick kommundirektören Pascal Tshibanda 450 000 kr till förfogande. Fyra konsulter som betalades 2.350 kr per timma, vardera, anlätades för detta höga syfte. De lär få jobba på som sjutton om de ska hinna med något vettigt innan stålarna är slut. Det är ju dyrare än att gå till tandläkaren! Oklart om Pascal hann räkna ihop alla besparingar som denna investering skulle inbringa för strax därefter fick han sparken av kommunalråden och fick gå på dagen. Bristande förtroende och oenighet om ledarskapet motiverade man uppsägningen med. I skrivande stund har inte den egentliga orsaken offentliggjorts, men det som göms i snö.....och så

vidare. Det sipprar givetvis fram så småningom och får väl då sin plats i en annan krönika.

Notre Dame, detta världsarv från 1300 talet har stått i ljusan låga till hela världens sorg och häpnad. Den 700 år gamla ekstommen brann som fnöske, men turligt nog gick inte allt upp i rök. Världens miljardärer slogs omedelbart om att få finansiera restaureringen. Så är det tyvärr ännu inte fallet med kommunens sessionssal. Det 46-åriga mögelskadade råttboet jämnades med marken, utan att ett återskapande vare sig är planerat eller finansierat. Som om detta inte vore nog så läcker resten av kommunhusets tak in vatten, en sjuka som såväl Arenan som VHC's hockeyhall drabbats av. Kommunens ekonomi är för närvarande så ansträngd att de genomgående renoveringar som dessa tak behöver kan innebära att man tar sig vatten över huvudet!!

De svenska fotbollsdamerna imponerade genom att komma hem från VM med heroiskt tillkämpade silvermedaljer. Gillebroder Martin Fredman var säkerhetsansvarig för våra duktiga fotbollsstjärnor och bidrog givetvis till framgången på ett blygsamt men sannolikt helt avgörande gillemanér. Diskuskolossen Ståhl kastade längst i VM och Duplantis hoppade lika högt som guldmedaljören i stavhopp, men fick nöja sig med silver på grund av tidigare rivningar. Djupast intryck gjorde dock Angelica Bengtsson som bröt staven i själva upphoppet och chockade en hel idrottsvärld när hon reste sig, hittade så småningom en ny stav och flög sedan gracilt över ribban, som om inget hänt. Vänersborgs rugbydamer säkrade andra raka SM-guldet, medan konkurshotade IFK fick glädja sig åt att värsta derbykonkurrenten Villa vann SM-guld och att IFK's 51-åriga försvarsgigant Pavel Franz blev ny förbundskapten i Ryssland. Vår största idrottsförening Onsjö golfklubb fortsätter att glänsa. Per Längsfors kvalade som första Onsjöspelare in till Europatouren och Viktor Hagborg-Asp blev svensk juniormästare i golf. Men så har också förre kassafogden Göran hållit många morfaderliga tummar hårt för att allt skulle rulla rätt.

Gillebrodern och salladskreatören Leif Bengtsson engagerar sig i allsköns idrotter, fast inte i första hand med eget fysiskt deltagande. Den senaste tävlingsarenan för Leif är travbanan. Leifs kuse kommer med i årets krönika bara för sitt namn. Hästen är nämligen döpt till det humoristiska och träffsäkra namnet Star Costashorta. Namnet lär vara taget ifrån gillevärden Erik Lundborgs garderob.

Ett annat Vänersborgsgäng som tar sig fort fram på tävlingsbanorna utan egen energiförlust är Team Sikhall. Med en monsterbåt som gör 200 km i timman har de varit i Köpenhamn och sopat banan med konkurrenterna i Copenhagen Poker Run. ”Vi tog hem hela tjottaballongen”, som kapten Magnus Larsson uttryckte det. Visste ni förresten att Vänersborgssonen Tony Fransson vunnit svenska mästerskapet i biljard och tagit 23 medaljer i EM? Det är annars sånt man lär sig i de fantastiska krönikor som gillebroder J-O Gustafsson skriver i Vänersborgaren. Applåd! Vänersborgsgossarna Marcus Johansson och Jesper Andersson cyklade Vänersborg-Marseille på 27 dygn och Kristin Back Frisk fullbordade sitt 32:a vasalopp. Kristin är säkert jättenöjd att hon nu kan träna vid skidstugan kvällstid då kommunen renoverat elljusspåret och monterat ny ledbelysning.

Det är viktigt att se när man är ute i naturen eller på gatan, men också att synas. De gula västarna i Frankrike, som först var en protest mot höga bensinpriser, har nu blivit ett bra, trendigt mode. Var 24:e sekund dör någon i trafiken i världen. Fotgängare och tvåhjulingar är mest utsatta. Elcyklar och elsparkcyklar glider i stigande antal snabbt upp som nya riskfaktorer. I Linköping har en elcykelstolle åkt fast då polisen klockade honom för 98 km per timma. Att de alltför snabba motorcyklarna kallas för donatorambulans är ju känt, men här kommer en ny, något makaber uppmaning: ”Alla ni som går ute kvällstid utan reflexer. Anmäl er till donationsregistret! Ni kan rädda liv!”

Att rädda livet på jorden är också det rena och enkla budskap vår senaste lilla gigant på världens miljöpropagandistiska arena predikar. ”How dare you!”... dundrade den 16 åriga världsstjärnan i FN, så att en hel värld höll andan. På ett drygt år ifrån ifrågasatt skolskolkare till historiskt retorikfenomen. Detta är bara början. Greta Thunberg lär göra sig plats i flera framtida krönikor.

Vänersborgsförfattaren och mediaprofilen Emma Hamberg är också en stark kvinna som låter sin röst höras. I senaste boken ”Resten av allt är vårt”, som är en självbiografisk, känslomässig roman om dramatiken kring makens sjukdom, visar Emma prov på hur svåra saker kan beskrivas med humor och värme. Årsskriftsnämndens Karl Bernling kom i julas också ut med ett självbiografiskt verk i form av en bilderbok som berör och som gick till samtliga vänersborgares hjärtan. Vårt besöksnäringsgeni Maria Engström-Weber gav till 375-årsdagen också

ut en vacker bildbok om vårt kära Lilla Paris. Alla dessa alster har en given plats i en sann gillebroders bibliotek.

Bara några dagar efter förra högtidsstämman lämnade förre åldermanen Stig Larsson brödrakretsen. Denne vänfaste och kärleksfulle gillebroder, som under 15 år, med fast hand ledde vårt kära Gillet, kunde fylla en helt egen krönika med allt han gjorde för Gillet och för Vänersborg. I tacksamt minne bevarad.

Musikhuvudstaden i västra Götaland växer i betydelse i musiksverige genom att Aurorafestivalen, Polstjärnepriset och jazzkurserna ökar i intresse och deltagarantal för varje år. Som något av kronan på denna mångåriga ambition från kultur- och fritidsförvaltningen är bildandet av Nationellt Centrum för Musiktalanger. Gillebroder Håkan Alfredsson har som spindeln i detta musikaliska nätverk nu knutit ihop säcken och Vänersborg har genom fullmäktigebeslut accepterat att leda denna nationella musikutbildning för svenska talanger som spelar orkesterinstrument. Vänersborg blir härmed samlingspunkt för sådana supertalanger som violinisten Angelo Lundström som redan i höst fått plats på Kongelige Danske Musikkonservatorium i Köpenhamn. Det går en varm rysning genom kroppen varje gång jag tänker på Angelos konsert hemma i vårt vardagsrum på Krönikörens sjuttioårsdag.

Håkan "Smärten" Lind delade ut gillet musikstipendier ur Elis Ullmans minnesfond -10 000 kronor till orgelfenmenet Camille Bloche och lika mycket till trumpetvirtuosen Sofia Mahan. Traditionsenligt förgylldes föreställningen i kyrkan av Vargöns symfoniorkester under ledning av gillemedaljösen Anna Bornander.

Vänersborg växer. Bostadsbyggandet är både till antal och variation imponerande. Bland hundratals traditionella lägenheter på Holmängen har också ett tropiskt paradiset i form av Bovieran etablerats. På andra sidan östra vägen har Mattladans Erik Norling byggt ett sy-hotell där man övernattar och tråkklar ihop trådarna i ett slags sy-lan. Erik verkar ha lyft sy-ber till en ny nivå. Hotellkungen och gillebrodern Ingmar Ljung tar hand om och gör om det vackra trähuset Södergatan / Östergatan till vandrarhem. Som allt annat den gossen tar i, så lär detta bli en i raden av framgångssagor. På Bert Karlsson har det inte förbrukats så mycket trycksvärta i år. Detta till trots så har han arbetat upp Ursand till en av Sveriges 15 femstjärniga campingplatser. Fast man bygger

så det knakar har inte alla som velat bo på denna attraktiva badort fått plats i sommar.

Lars-Göran Lidén är entreprenören som skapat helt nya attraktiva bostaden utefter strandkanten på Holmängen. Med sjöutsikt, utan bygglov har han till alla naturvänners stora glädje satt upp 37 fågelholkar. Krönikören som fick stipendium från "småfåglarnas vänner" i realskolan jublar givetvis.

Det gäller att vi håller oss vän med naturen. Enligt artdatabanken står både älg och skogshare nära en rödlistning. Trösten kan kanske vara att man i trakten kring Thailand och Kambodja förra året upptäckte 157 nya djur- och växtarter. Tage på Blåsut, som av TTELA-läsarna utsågs till årets lussekatt, ser gullig och beskedlig ut i reportaget, men faktum är att tamkatterna är det största hotet mot våra småfåglar. Sånglärkan, som är på väg att försvinna, är sorgligt nog en läckerbit för Tage.

VBG group gör sitt bästa år någonsin samtidigt som man köper ett företag för 25 miljoner vars tillverkning i bästa fall hamnar här i stan. Gillebroder Richard Berglöf på Kalasboden, vår uppskattade hovleverantör av gilleburgare och andra smaskigheter etablerar sig nu även i Trollhättan, ett växande arbetarsamhälle nedströms Göta Älv. Så gör även fotografen och gillebrodern Clas Carlssons efterträdare Peter Wahlström. Undrar vad som lockar där?

ICA Älgens nya butikschef Kristoffer Russo har på ett knappt år gjort sig känd i hela ICA-koncernen för sitt lyckade system att minska matsvinnet i butiken till hälften. Han har också tagit fram en egen midsommarmust och en Vargö-öl. Vad bliva av denna kreativitet.

Igenkänningsfaktorn är alltmer viktig ju äldre man blir. Årskriftsnämndens Bo Knutsson som nördar i rutan i 30 år känns det bekant och tryggt att vila ögon och öron på på torsdagskvällarna under vintern. Nu har vi också appar som känner igen både blommor och svampar och det är bara en tidsfråga tills man kan hålla telefonen mot någon vi glömt namnet på, så får vi allt från födelsedata till vad hen åt till frukost. Kusligt hur snabbt den utvecklingen går. Var det måhända bättre förr, eller ju för desto bättre som antikhandlaren säger. Inte ens 1 kg är vad det har varit. Platinaklumpen i Paris som var ett riktigt kilo fram till 20 maj i år är skrotad och ersatt med en definition som utgår från

Plancks konstant. Kolla det när ni väger era tomater på Kvantum om dom verkligen utgår från Planck, så ni inte blir lurade på några C-vitaminer.

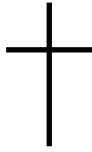
BMI är i alla högsta grad viktberoende och tyvärr inte alls konstant utan pekar brant uppåt för alla åldersgrupper. Lite tröst gav överviktsforskaren Erik Henningsson när han påstod att övervikten kan bero av trauman i barndomen. Alltså inget att vare sig oroas för eller göra något åt. Trots att nu hälften av Vänersborgarna är alldeles för tjocka, så är nio av tio ändå nöjda med sina liv. Kvinnorna dock något nöjdare än männen. Kan det vara anledningen varför ansökningarna om att byta kön sjufaldigats på några år?

Även om larmrapporter om bristande kondition och övervikt har drabbat oss sjuttioåringar, så har våra depressioner minskat. Gillebröderna, som sedan i våras kan glädja sig åt det nya utegymmet för seniorer på Sjövallen, kommer givetvis inom kort att bättra på denna friskhetsstatistik och imponera på varandra med fina siffror på blodtryck och kolesterolvärden. Då riskerar det inte att bli som när den åldrade, lätt arbetsskygge, före detta kommunalarbetaren Kalle Förhuden och hans kompis Hinka-Sven satt på en av de härligt gula sofforna i vårt nya plantage och skroderade om sin vikande hälsa för varandra. Hinka-Sven bar trots sin höga ålder en siluett av den kraftkarl han var som en av södra Dals starkaste drängar i mitten av förra seklet, men Kalle Förhuden, som fått sitt öknamn för att han hade som vana att dra sig undan så snart det vankades arbete, hade just kommit från vårdcentralen och var ganska nedslagen. Inget var bra! Blodtrycket för högt. Kolesterolen kass. Konditionen vikande. När Hinka-Sven frågade om inget var positivt, så sken Kalle upp då han erinrade sig HIV-testet ändå var positivt. ”Det låter på dig som du är klar för slaktbänken”, sa Hinka-Sven. ”Jag däremot, känner mig som en nyfödd. Flintskallig och utan tänder, och nu tror jag att jag har kissat på mig.”

KISIMA

Allhelgonaften 2019

Lars Salonen

Minnesord

Under tiden juni 2019 maj 2020 har 23 Gillebröder
för alltid lämnat oss. Vi lyser frid över deras minne.

Jan-Olov Frick, född Larson i Vänersborg 18 mars 1939, avled i Mariestad 7 maj 2019. Efter studentexamen vid Läroverket i Vänersborg studerade han till läkare i Göteborg. Efter avslutade studier var han och familjen i huvudsak bosatt i Mariestad och han var då verksam som provinsialläkare och blockchef inom öppenvården i dåvarande Skaraborgs läns landsting.

Under sin tid i Mariestad var han även verksam som omsorgsläkare vid Johannesberg vårdhem, skolläkare i Mariestad samt företagsläkare vid Bygghälsan sedermera Previa i Skövde. 1993 flyttade Jan-Olov med fru från Mariestad till Varbergstrakten. Han var då en tid verksam som distriktsläkare i Halland, företagsläkare vid Previa i Varberg och försäkringsöverläkare. Jan-Olov hade ett stort intresse för idrottsmedicin.

Han var under sin tid i Mariestad också verksam som lagläkare för bandylagen Villa/Lidköping och Elless IF. I övrigt var hans största intressen; Jakt, skog, sport och körsång. Inträdde i Gillet 2008.

Lars Borg, född i Borås den 2 januari 1941, avled i Vänersborg den 14 juni 2019. Lars växte upp i Borås, men flyttade därifrån efter fullgjord värnplikt 1961. Lars tog en jur.kand. vid Lunds universitet 1966 och gjorde därefter tingsutbildning vid Hovrätten för Västra Sverige. Efter tingsnotarieutbildning arbetade Lars som stadsjurist i Karlstad, Kommunchef i Arvika och Kanslichef i Vänersborg. Yrkesbanan fortsatte som Koncernchef och VD för Vänersborgs Kommuns aktiebolag. Från 1995 och fram till pensionen 2006 var Lars vice VD och bolagsjurist i olika bolag inom Vattenfall.

Fritiden ägnade Lars åt skidåkning på längden och utför, segling, fjällvandringar, fritidshuset i Grundsund samt litteratur och musik.

Lars var även ordförande i Humanistiska förbundet i Vänersborg 2002-2008 samt ledamot i Handelsbankens lokala styrelse i Vänersborg 1979-2005, varav ordförande 1995-2005. Inträdde i Gillet 2008.

Uno Andersson, född i Väne Åsaka den 16 mars 1948, avled i Vänersborg den 26 juni 2019. Han växte upp i Väne Åsaka i en stor familj med 10 barn. Uno gick i skolan i Trollhättan, där han tog studenten vid Handelsgymnasiet. 1976 gick flyttlasset till Vänersborg. Efter avslutad skolgång började Uno att arbeta på Länsstyrelsen där han genomgick Landskanslistutbildning, därefter blev det Skatteverket med ett antal olika chefsutbildningar. Uno var bl a personalchef mellan åren 1987-2005 och blev staten trogen hela arbetslivet. Han var en mycket närvarande och stolt pappa, social och hade många intressen bl.a. ett stort kulturellt intresse med många museibesök. Ett annat stort intresse var att fotografera och göra bildspel. Uno skrev gärna dikter och rimmade. Uno var aktiv och engagerad i olika föreningar, bl a Brottsofferjouren, Föreningsarkivet, Morotens samfällighet och som Vittnesstöd. Han lade alltid ned ett stort jobb. Uno läste mycket böcker och tidskrifter för att hålla sig uppdaterad i både större och mindre frågor.

Inträdde i Gillet 2018.

Åke Johansson var född Vargön den 24 september 1930 och avled i hemstaden den 2 september 2019. Hans uppväxt i Nordkroken grundlade tidigt ett intresse för naturen med bergen och stränderna som inspirationskällor. Efter avslutad skolgång i Vargön och militärtjänstgöring vid P4 i Skövde kom Åke att ta anställning vid det på 1950-talet snabbt växande företaget Wulf & Co i Vänersborg. Här fick han 1954 tillfälle att få vara med och hämta den första utställningsbilen i Stockholm av den oerhört populära bilen Borgward Isabella, en vacker röd skapelse. Skolgången kompletterades snart med en utbildning till maskiningenjör i Kristinehamn, varefter han tog anställning hos Nordverk i Uddevalla. I slutet av 1960-talet återvände Åke till Vänersborg och en anställning vid Vattenverket i staden, en arbetsgivare han blev trogen resten av sitt yrkesverksamma liv. Ett av hans stora intresse var utförsäkning och han utövade gärna sporten tillsammans med familjen både i Norge och Österrike. Som en allsidig och händig person ägnade han även stort intresse i att bygga och sköta sitt sommarhus i Nättjebacka.

Inträdde i Gillet 2003.

Journalisten Gunnar Andersson, född i Vänersborg 28 juli 1928, avled i Täby 18 september 2019. Gunnar sattes tidigt på internatskola i Osby, han sommarjobbade på en gård i Dalsland och gjorde sedermera militärtjänsten som MC-ordonans. Gunnar hade skrivandet i blodet och redan som 16-åring skickade han referat av Vänersborgs hemmamatcher i bandy till Morgontidningen i Göteborg. I slutet av 60-talet ringde chefen för TT och detta samtal resulterade i att Gunnar blev ett nyhetsankare där fram till sin pension. Gunnar hade genom sitt korrekta, seriösa och noggranna arbete högt anseende hos statsråd och koncernchefer. Gunnar var genuint intresserad av samhällsdebatten och försökte påverka ända fram till sin bortgång. Gunnar var en mycket generös person och stödde varje månad olika hjälpprojekt. Gunnar var en sann optimist och såg alltid framåt - aldrig bakåt! Gunnar levde verkligen hela livet. Inträdde i Gillet 1983.

Yngve Gustavsson, född i Vänersborg den 15 oktober 1936, avled i sin hemstad den 28 september 2019. Gustavsson växte upp på Styrmansgatan och efter avslutad skolgång i Realskolan gjorde han sin militärtjänst på Sätenäs Flygflottilj. Hans arbetsliv tillbringade han större delen på grossistfirman Universal, som hade ett stort samarbete med Föreningstjänst i Vänersborg. Yngve Gustavssons intressen var idrott och då främst ishockey och fotboll. När sönerna var unga så tränade han dem i fotboll i många år. Vid flera tillfällen reste han på fotbollsresor till England och efter pensioneringen spelade han gärna på hästar, dock i småskalighet. Resor med sin maka till olika platser i Europa, var också ett stort intresse för Yngve. Under ett antal år var han ordförande i sin Bostadsförening Lagmansgården. Inträdde i Gillet 1992.

Bo Johansson, född i Vänersborg den 12 juni 1939, avled i födelsestaden den 19 oktober 2019. Bo växte upp i Vänersborg och gick i 7-årig folkskola och därefter i 2-årig handelsskola. Efter avslutad skolgång 1955 så började Bo arbeta på Älvsborgs läns Brandstodsbolag som sedan bytte namn till Länsförsäkringar i Älvsborgs län, som försäkringstjänsteman, en anställning som han hade i nästan 50 år. Idrotterna fotboll och bandy låg Bo varmt om hjärtat och han hade ett stort engagemang i IK Columbia, IK Lira och IFK Vänersborg. Han var aktivt inom IFK Vänersborgs styrelse som ordförande, sekreterare och ledamot. Bo ställde även upp och jobbade i IFK med flera olika uppdrag utanför styrelsearbetet bl a inom bingoverksamheten och som matchsekreterare vid IFK:s matcher, både på seniorsidan och på ungdomsmatcher, han hade uppdrag inom IFK Vänersborg i 40 år. För sitt Idrottsengagemang tilldelades Bo år 1994 Tor Wiboms idrottstipendium och IFK:s centralorganisations Hedersmedalj år 2003. Inträdde i Gillet 1996.

Lantmätaren Hans Bergenfeldt född den 22 mars 1935 i Mariestad, avled den 16 november 2019 i Vänersborg. Efter studentexamen i Mariestad sökte han sig till Kustartilleriet inom Marinen där han efter fullgjord värnpliktsutbildning stannade kvar och efter en tid avancerade till kaptens grad. Han fortsatte senare att tjänstgöra som reservofficer. 1956 antogs han till lantmätarutbildningen på Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm. Efter några års anställning som lantmätare i Mora kom han år 1965 till Vänersborg och tillträdde här tjänsten som chef för en specialenhet hos Överlantmätaren. För många vänersborgare var nog Hans mest känd som en eldsjäl inom Lions club i Vänersborg där han från inträdet år 1977 och framåt ofta sågs delta i klubbens utåtriktade verksamhet och där han förutom att vara klubbens president under många år innehade de flesta andra befattningar som erbjöds. Efter pensioneringen från Lantmäteriet år 2000 blev Hans engagerad i SPF-Seniorerna och deltog aktivt i flera år. Hans var en utåtriktad och socialt engagerad person, men han satte också stort värde på den lilla världen i familjens sällskap. I den mindre men ändå ruffade segelbåten gjorde man då och då seglatser över Vänern till sommarstugan utanför Mariestad. Ett livslångt hundintresse, ett stort jaktintresse samt en stor lust att ge sig ut att resa på äldre dagar hör också till det som bör nämnas. Inträdde i Gillet 2005.

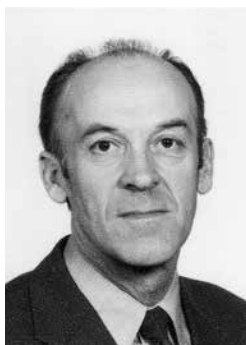
Polisman Sven Björnberg, född 10 mars 1929, avled i hemstaden den 22 november 2019. Sven växte upp i Nordstan som son till Allan och Märta Björnberg. Efter avslutad skolgång arbetade han som målare i familjens måleri. År 1952 träffade han Ulla-Britt, som senare blev hans hustru. 1956 blev det bröllop och ny anställning vid polisen, där han var ordningspolis, trafikpolis bland annat på motorcykel, men framför allt var han utredare och slutade på polisen som chef för utredningsroteln i Vänersborg. Idrott kom tidigt att bli en stor del av Svens uppväxt och han var med och bildade bandyklubben IK Lira i vilken han var ordförande de första åren. Han kom att bli ett av "försvarsmaktens" ankare som centerhalv och lagkapten under många år. Föreningen var en viktig del ända till vuxen ålder och Lira "pojkar" träffas fortfarande varannan vecka. Inom polisen kom Sven att utöva handboll, fotboll samt framförallt bandy och var med och säkrade Svenskt polismästerskap år 1981. Sven genomförde även ett antal Vasalopp samt en svensk klassiker. På fritiden for hela familjen med husvagn bakom bilen till olika idrottsaktiviteter, främst tennis och löpartävlingar. Sven var en klippa inom idrotten, polisen och för familjen. Inträdde i Gillet 1954

Ingenjör Anders Ericsson, född i Vänersborg den 15 september 1941, avled i Vargön den 29 december 2019. Han växte upp i nordstan och tog sin Realexamen på Högre Allmänna Läroverket. Därefter började han att arbeta på Vägverket i Vänersborg och blev dem trogen under 46 års tid. Inom Vägverket erhöll han olika utbildningar under åren och arbetade med planering av våra vägar. Ericssons fritidsintressen bestod mest utav sport. När barnen var små var han under en tid ungdomsledare inom idrotten. Intresset för fotboll och bandy har alltid legat honom varmt om hjärtat och han var även en hängiven golfspelare under många år. Inträdde i Gillet 1980.

Alf Torvald Larsson född i Vänersborg den 15 oktober 1939 avled den 7 januari 2020 på Östra Sjukhuset i Göteborg. Sina första år bodde Alf i Blåsut och 1944 flyttade han med sin familj till Kassaretorpet. Efter sin skolgång vid Brinkebergsskulle skola och Södra skolan följde utbildning vid Yrkesskolan i Vänersborg. Därefter påbörjade Alf sin lärlingsutbildning vid Vattenfall i Trollhättan. Den 1 juli 1958 anställdes han av Trollhätte Kraftverk som montagebiträde på Driftsavdelningen vid Trollhättans kraftstation. Den 1 november 1960 började han vid Göteborgsdistriktets Lärjestation där han arbetade fram till 30 juni 1966. Efter det flyttade Alf till Borås och blev förstemonter vid kraftstationen i Sjömarken utanför Borås. Han avslutade sin yrkesverksamma bana den 31 juli 1999, då han gick i pension. Alf gjorde sin militärtjänst på Skaraborgs Flygflottilj i Såtenäs som flygmekaniker. Ett av ungdomens stora intressen var motorcyklar. Alf var med och bildade knuttegänget Three Towns. Självt hade han motorcyklar av modell Silverpil samt Triumph. Senare i livet tog andra intressen över såsom den svenska naturen och fotografering. Alf hade ett stort naturintresse och tillbringade mycket av sin lediga tid i skog och mark. Ett favoritställe som han återkom till under många år var Öland och dess natur med Alvaret som en av favoritplatserna. Även Österrikes alplandskap var en favoritplats. Efter sin pension arbetade han som stugvärd i flera omgångar i de svenska fjällen. Inträdde i Gillet 1977.

Ingenjören Lars Wannerud föddes i Vänersborg den 10 augusti 1924 och avled i hemstaden den 12 januari 2020. Han växte upp i Mariero och tillhörde kamratgänget "Gamla Marieropojkar". De kommande åren efter folkskolan arbetade Lars i snickerifabrik, vid Flygmotor och några år i Vargöns Mekaniska Verkstad fram till 1945. Som många andra ungdomar fanns intresset till utbildning och förkovring och under dessa år genomgick Lars dels Verkstadsskolan dels Vänersborgs Tekniska Aftonskola och dels studier vid Hermods. Till följd av hans fallenhet för och stora intresse av teknik utsågs han att åren 1945-46 göra sin värnplikt vid det nybildade kompaniet TYG1 i Stockholm. Kompaniet hade tillkommit för att möta den stora moderniseringen och motoriseringen av armén under kriget. År 1940 hade Televerket startat sin produktion i Vänersborg av telefonväxlar, proppväxlar i den nedlagda tändsticksfabriken. Produktionen utökades snabbt efter kriget och dit sökte sig Lars efter värnplikten. Televerkstaden som den kallades från 1944 till 1969 då den namnändrades till Teli, kom att bli en stadens största industrier. Tekniken utvecklades och den äldre elektromekaniken avvecklades och elektroniska abonnentväxlar började levereras från Vänersborg. I denna nya inriktning var Lars starkt involverad och många resdagar följde. Det var inte många platser i landet som han inte besökt. Han avgick med pension 1989. Lars trivdes mest när han fick röra sig ute i skog och mark. Närmiljön besöktes nästan dagligen men alla fjällvandringar i Sverige och Norge med hustrun var nog det som mest fängslade honom. Intresset för golfporten fanns där också likaså Vänersborgs Idrotts Förening som låg honom varmt om hjärtat. Deras verksamheter följde han noggrant. Inträde i Gillet 2005

Fotografen Sixten Fasth föddes i Vargön den 3 augusti 1926 och avled i Vänersborg den 18 januari 2020. Sixten flyttade tidigt i livet med föräldrarna till Vänersborg. Redan som mycket ung intresserade sig Sixten för fotografering, vilket var ganska naturligt då hans far var amatörfotograf med egen framkallningsutrustning. Det var dock ingen självklarhet att bli fotograf till yrket, i stället jobbade Sixten en tid som tågkonduktör. Vid sidan av detta jobb fick Sixten frilansuppdrag som fotograf för Göteborgs-Posten och dåvarande ELA. Fotografdrömmen blev verklighet när han den 15 april 1954 öppnade sin Ateljé Sifa på Adolf Anderssonsgatan, en ateljé som senare flyttade till Edsgatan. Denna satsning utvecklades till en formidabel succé, som varade i 40 år. Under dessa år blev de flesta Vänersborgare fotograferade i Ateljé Sifa i något sammanhang. Sixten vann även flera tävlingar med sina porträttfoton. I ateljéarbetet hade han under en lång följd av år en god hjälp av hustrun Ingrid. I unga år började Sixten måla i olja, vilket han höll på med under många år med en stor produktion som följd, bland annat av landskapsmotiv. Sixtens fritidsintressen var golf, fritidshuset, ordenssällskapet Odd Fellow och givetvis familjen. Sixten har skänkt runt 350.000 bilder till Vänersborgs museum och i Gillets årsskrift 2007 publicerade han en artikel om sin verksamhet som fotograf. Inträde i Gillet 1974.

Stig Högström född 13 augusti 1926, avled 19 januari 2020. Han har större delen av sitt liv bott och verkat i Vänersborg. I sitt tidiga yrkesliv arbetade han som springpojck, isolerare samt på Televerkstaden tills han i mitten av 60 talet startade en plåtslagarfirma, som han hade fram till sin pensionering. Idrott har varit Stigs stora intresse hela livet. Själv spelade han bandy i IK Lira samt badminton där han träffade sin blivande fru Birgitta. När han själv inte kunde utöva sport, så var att se idrott på TV ett stort intresse. Ett annat intresse under alla år har varit fiske som han utövade allra mest ute på västkusten där familjen hade sommarstuga. Han åkte även med familjemedlemmar på ett flertal fiskeresor till Norge. Inträdde i Gillet 1995.

Karl-Erik Eriksson född i Vänersborg 25 september 1928, avled i sin hemstad 9 februari 2020. K-E växte upp i Skogehage utanför Vänersborg. Militärtjänsten utfördes i Sollefteå, där han utbildade vakthundar, speciellt nämndes en stor schäfer vid namn Jack, vilken blev K-E:s favorit. Efter en kort period på Televerkstaden, utbildade sig K-E till stationsinspektör. Han blev sedermera stationerad till Öxnered och Vänersborg, där han blev ett välkänt ansikte. Efter ett långt yrkesliv pensionerades K-E 1992. Bisysslor utfördes också som försäkringsombud för Länsförsäkringar Vänersborg, samt en ofta anlitad persiennuppsättare. K-E var också uppskattad som deklarationsexpert för släkt och vänner. K-E var en friluftsmänniska, sol och bad i kombination med korsord var prioriterat. Otaliga utlandsresor, däribland en jorden runt resa, fotbollsresor till England (Arsenal), OS i Atlanta -96 med sonen Conny. K-E var även en hängiven supporter vid IFK:s hemmamatcher i bandy. Inträdde i gillet 1994.

Chefsåklagare Nils Eilertsson, född den 17 juli 1934 i Ärtemark, avled i Vänersborg den 19 februari 2020. Efter studier vid Lunds Universitet avlade han där sin Juris kandidatexamen. Yrkeslivet blev inom Riksåklagarämbetet med tjänster vid Länsåklagarmyndigheten i Vänersborg under åren 1966-1975, som Distriktsåklagare vid Åklagarmyndigheten i Trollhättan 1975-1982, vid Åklagarmyndigheten i Lidköping 1982-1989 och då som Chefsåklagare samt som avslutning vid Åklagarmyndigheten i Uddevalla under åren 1989-1996 och vid Åklagarkammaren därstädes under åren 1996-1999 som Chefsåklagare. Eilertsson erhöll utmärkelsen: För nit och redlighet i rikets tjänst. Eilertssons fritidsintresse var bland annat som Ordförande i Söcietetssällskapet Klubben i Vänersborg och som vice Ordförande i Andreascirkeln, Frimurarlogen i Vänersborg. Hans hobbies var svensk och allmän historia, språk, jakt och fiske. Han spelade även bridge. Under sommaren tillbringade Nils Eilertsson gärna sin tid i sommarhuset på Bokenäs med sin hustru Helena samt med barnen med familjer när de kom på besök. Inträdde i Gillet 2002.

Sten Håkansson föddes i Hörby den 4 januari 1945 och avled i Vänersborg den 1 mars 2020. Redan under sitt första levnadsår flyttade familjen till Brålanda för att några år senare bosätta sig i Vänersborg och Skansgatan. Efter avslutad grundskola fortsatte Sten studera vid Vänersborgs Handelsskola. Omedelbart efter skolavslutningen tog han anställning hos Yngve Naremark och företaget Yngves radio & TV som kundmottagare. Redan då kunde man ana den inriktning Sten hela sitt yrkesliv skulle följa. Främst hans fina, trivsamma och lyssnande sätt att bemöta sina kunder och hans stora intresse för affärs- och teknikutveckling. Han hade tidigt funnit sin yrkesroll. När företaget flyttade sin verksamhet till Onsjo tillträdde Sten tillsammans med kompanjoner som ägare till företaget. Sverige stod nu i starten av en enorm utveckling inom digitala teknikområdet och serviceverksamheten och direktförsäljning i butik utvecklades. I denna utveckling var Sten starkt engagerad och fortsatte senare inom antennservice och kabelnätutbyggnad. Denna verksamhet intresserade honom långt efter uppnädd pensionsålder. Ett av Stens stora intresse gällde travsporten, vilken han följde noga. När tid gavs nyttjade han även sin husbil för resor runt om i Norden. Inträdde i Gillet 1992.

Yngve Gustavsson född 8 mars 1936 i Vänersborg, avled 20 mars 2020 i Lindome. Yngve växte upp i Vänersborg, där han efter avslutad skolgång arbetade på Televerkstaden och på Brandkåren. Yngve lämnade barndomsstaden 1964 för vidare utbildning i Göteborg och avlade där socionomexamen 1970. Efter denna utbildning började Yngve på Fagereds ungdomshem, där han sedan blev rektor 1977. Yngve blev trogen denna tjänst fram till sin pensionering 1997.

Efter pensioneringen blev han en passionerad golfare ända fram till sin bortgång. Inträdde i Gillet 2005.

Sjöingenjör Gunnar Harlitz, född 15 november 1940 i Vänersborg avled 13 april 2020 i hemstaden. Föräldrar var ingenjör Alvar Harlitz och Kristine född Ritter. Gunnar tog realexamen 1957 i Högre Allmänna Läroverket i Vänersborg. Han växte upp på Norra gatan i Vänersborg och flyttade senare till Botered. Gunnar flyttade 1972 till Dals-Ed och återflyttade 1977 till Vänersborg. Vid 18 års ålder gick Gunnar till sjöss och seglade som motorelev i Johnson Rederi AB, Stockholm. Sin värnplikt gjorde han som maskinist i isbrytaren HMS Thule. Sedan fortsatte han sin bana till sjöss och efter utbildning till sjöingenjör vid Göteborgs Sjöbefälsskola avancerade Gunnar slutligen till maskinchef i Broströms Rederi AB, Göteborg. Eftersom svensk sjöfart minskade i omfattning fortsatte Gunnar sedan vidare i olika utländska rederier. Under sin verksamma tid till sjöss gjorde Gunnar ett gästspel hos Volvo - Flygmotor AB, Trollhättan och hos Viking Dubai, Förenade Arabemiraten i Persiska Viken. 2003 gick Gunnar i pension. Under femtioalet var Gunnar seniorscout i Vänersborgs Scoutkår. 1972 inträdde Gunnar i Frimurarlogen i Vänersborg men övergick senare till Värmländska Provinsiallogen. Sin fritid tillbringade Gunnar i sitt fritidshus på Vårdö, Åland, på sin gård i Rommenäs, Värmskog och i Vänersborg.

Inträdde i Gillet 1964 (ständig) medlem.

Köpman och juveleraren Ragnar Andersson, född i Sollebrunn den 11 september 1928, avled i Vänersborg den 14 april 2020. I Sollebrunn drev modern en manufakturaffär och fadern en uraffär. På 50-talet flyttade familjen till Vänersborg, där föräldrarna köpte Malmströms Ur och Guld, en affärsrörelse som Ragnar Andersson senare tog över. Han var under många år en flitig föreningsmänniska och var mycket aktiv i dåvarande Köpmannaföreningen, senare Centrumföreningen i Vänersborg. Andersson var även styrelseledamot i Handelsbanken, Guldsmedsförbundet samt aktiv i Rotary och Frimurarlogen och i flera andra föreningar i Vänersborg. Fritidsintressen för övrigt bestod utav, att med makarna Karin vandra tillsammans i fjällen, inte minst i Norge där makarna hade en stuga samt att besöka sommarhuset i Ulebergshamn på västkusten. Ragnar och hustrun Karin hade även ett stort intresse av klassisk musik, vilket gjorde att de ägnade många resor runt om i världen för att på plats få lyssna på denna vackra musik.

Inträdde i Gillet 1976.

Bo Fagerström föddes i Skövde den 11 mars 1942, avled i sitt hem i Helsingborg den 16 april 2020. Tidigt flyttade familjen till Vänersborg där Bo gick i Norra och Södra folkskolorna. Efter avslutad skola 1957 började Bo som målare hos Åke Rydings måleri. 1968 flyttade Bo med sin familj till Helsingborg. Där arbetade han under sitt fortsatta yrkesverksamma liv på olika måleriföretag bl a BPA måleri. Bo hade under många år politiska och fackliga uppdrag i Helsingborg. Något som låg Bo nära hjärtat var boxning. Han boxade ca 30 matcher för Vänersborgs Boxningsklubb mellan åren 1959–64, därefter satsade han på domarbanan. Bo var ordförande för Helsingborgs Boxningsklubb i drygt 10 år och hade även uppdrag inom svenska Boxningsförbundet. På fritiden gillade Bo att spela golf. Inträdde i Gillet 2004.

Sven Roger Wassénus föddes 30 September 1927 i Vänersborg, avled 1 Maj 2020 i sviterna av Covid19. Hans föräldrar Redaktör KG Wassénus och mor Aina Wassénus (f. Sundelius) var inbitna Vänersborgare och så var även Sven. Hans liv kretsade i Vänersborg, där han växte upp på Drottninggatan 20. Efter studentexamen vid Vänersborg Högre Allmänna Läroverk vidtog tandläkarstudier i Malmö där han tog sin examen 1954. Han bodde och verkade ett par år i Trollhättan för att sedan flytta hem till sin kära hemstad. Sven hade sin tandläkarmottagning på Kungsgatan 21 i ca 40 år. Sven och hans livskamrat och hustru Gunhild Wassénus (19.9.1930-28.4.2020) spenderade mycket av sin fritid på sitt kära fritidshus vid Vänerstranden strax norr om Vänersborg. Friluftsliv, skidåkning och fiske var också stora intressen. Sven var mycket aktiv socialt i föreningar och nätverk och hade stor vänskrets. Inträdde i Gillet 1977.

Lars Gunnar Karlsson född 10 april 1949 i Vänersborg, avled 29 maj 2020 i Järpås.

Hans föräldrar var Solveig och Bengt "Götis" Karlsson. Han flyttade i 20-årsåldern till Göteborg, där han också gifte sig och fick 2 döttrar. Efter skilsmässan flyttade han till Stockholm och arbetade där för Umbro. Efter några år kom Lars Gunnar tillbaka till Göteborg och öppnade ett par egna affärer som sålde färg och tapeter. Han avslutade sitt yrkesliv med att under 25 år arbeta för HP Warta i Lundbystrands Idrottshall i Göteborg.

Lars Gunnar spelade själv bandy och satt med i styrelsen för GAIS Bandy. Han engagerade sig i att ungdomar fick utöva olika sporter och var verksam i Gothia Cup. Ett annat stort intresse var segling, där han var med och anordnade tävlingar för GKSS samt handikappseglingar för Göteborg-Grötö Segelsällskap, GGSS.

Lars Gunnar tyckte om att resa, främst ut i Europa. Hans sista resa var till Italien i september förra året. Lars Gunnar var otroligt musikalisk, spelade flera instrument och tyckte om att sjunga ihop med goda vänner.

År 1997 träffade Lars Gunnar sin sambo Margareta och flyttade till Järpås, där blev han snart medlem i Järpås IS och delaktig i fotbollsträningarna. Var även verksam i Närefors Parkförening.

Lars Gunnar var mycket aktiv i föreningslivet och lämnade aldrig ett uppdrag ogjort.

Inträdde i Gillet 2008.

Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra då sol gått ner.

Skuggorna breda sig över dem,
vilan är djup och lång.
Nattliga vinden sover dem,
susar sin vaggande sång.

(Anita Halldén)

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES MEDLEMMAR

	Födelse- år	Inträdes- år
AARSRUD, ANTON, VD, Torslanda	1968	17
AARSRUD, WILHELM, Direktör, Vänersborg.....	1942	06
ABRAHAMSSON, GUNNAR, Vänersborg	1942	05
ABRAHAMSSON, LARS, Vänersborg	1939	16
ADOLFSON, HANS, Vänersborg.....	1963	11
ADOLFSON, ULF, Eventansvarig, Trollhättan.....	1961	10
* ADOR, HANS, Personaldirektör, Växjö	1935	75
AHLENIUS, PER, Civilingenjör, Vänersborg.....	1951	09
* AHLIN, ANDERS, Ingenjör, Västra Frölunda, ständig medlem.....	1965	78
** AHLIN, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg, ständig medlem, Hedersledamot innehavare av Gillets medalj (2008).....	1944	58
* AHLIN, ULF, Göteborg, ständig medlem	1968	78
AHNFELT, LENNART, Vänersborg	1942	10
AHNSTEDT, LENNART, Vänersborg	1945	00
ALDÉN, BENNY, Vänersborg	1942	06
* ALEXANDERSSON, HANS, Biolog, Vänersborg.....	1948	75
ALFREDSSON, HÅKAN, Bovallstrand	1951	95
* ALFREDSSON, LARS, Administrativ Chef, Vänersborg, bisittare i styrelsen	1956	76
ALM, LARS, Vänersborg	1944	13
ALMQVIST, BENGT, Vänersborg.....	1946	13
* ALMQVIST, DICK, Polisinspektör, Hunnebostrand	1947	88
ALMQVIST, PETER, Hälsooskyddschef, Vänersborg	1950	00
* AMGÅRD, KARL-ERIC, Kommunarbetare, Vänersborg	1940	74
* ANDERSEN, HASSE, Speciallärare, Vänersborg	1940	92
ANDERSSON, ANTON, Tapetsör, Vänersborg.....	1971	04
ANDERSSON, ARNE, Vänersborg	1939	15
ANDERSSON, BENGT, Vänersborg	1944	04
ANDERSSON, BILL-ARNE, Pensionär, Vänersborg	1948	17
* ANDERSSON, BO, Ingenjör, Värnhem	1940	74
* ANDERSSON, BO, Vaktmästare, Vänersborg	1957	88
ANDERSSON, BOSSE, Vänersborg.....	1946	08
* ANDERSSON, CENNY, Ingenjör, Vänersborg	1963	83
ANDERSSON, DANIEL, Vänersborg	1993	15
ANDERSSON, DAVID, Fil. Dr., Ödeshög.....	1947	09
* ANDERSSON, GLENN, Elektriker, Trollhättan.....	1946	84
ANDERSSON, GUNNAR, Vänersborg	1949	19
ANDERSSON, HANS, Vänersborg	1965	04
ANDERSSON, HANS, Rektor, Vänersborg	1951	17
ANDERSSON, HENRY, Vänersborg	1940	16
ANDERSSON, HÅKAN, Vänersborg.....	1950	98
* ANDERSSON, JAN, Legitimerad Veterinär, Vänersborg.....	1951	89
ANDERSSON, JAN OLOF, Projektör, Vänersborg	1945	17

ANDERSSON, JOACHIM, Elhandlare, Vargön	1963	09
* ANDERSSON, JOHN, Marknadschef, Vänersborg	1953	74
* ANDERSSON, KENT, Bilförsäljare, Vänersborg	1944	81
* ANDERSSON, KENT, Verkstadsmontör, Brastad	1942	90
ANDERSSON, KLAS-GÖRAN, Tapetsör, Vänersborg	1937	99
ANDERSSON, KRISTIAN, Vänersborg	1972	97
* ANDERSSON, KURT, Typograf, Vänersborg	1940	80
ANDERSSON, LARS-OLOF, Överläkare, Bjästa	1945	00
ANDERSSON, MARCUS, Vänersborg	1982	15
ANDERSSON, MATS, Vänersborg	1970	10
ANDERSSON, OVE, Vänersborg	1945	04
ANDERSSON, ROLF, Vänersborg	1948	20
* ANDERSSON, STIG, Sjukvårdare, Vänersborg	1936	87
* ANDERSSON, STIG, Vänersborg	1938	94
ANDERSSON, STIG-ÅKE, Polis, Vänersborg	1951	13
ANDERSSON, SVEN, Målare, Vänersborg	1949	00
* ANDERSSON, TOMMY, Köpman, Vänersborg	1950	75
* ANDERSSON, TOMMY, Ingenjör, Vänersborg	1950	83
ANDERSSON, UNO, Vänersborg	1948	13
ANDERSSON, ÅKE, Arvika	1941	07
ANDERSSON, ÅKE, Vänersborg	1957	17
ANDREEN, ROBERT, Lysekil	1976	99
ANDRÉEN, FREDRIK, Vänersborg	1971	99
ANDRÉEN, GUNNAR, Egenföretagare, Malmö	1940	14
* ANDRÉEN, HÅKAN, Frändefors	1942	82
ANDRESEN, BERTEL, IT-Tekniker, Hisings Kärra	1963	12
* ANKARTOFT, BENGT, Verktygstekniker, Vänersborg	1942	90
ANKARTOFT, LUDVIG, Student, Vänersborg	2004	19
* ANKARTOFT, PATRIK, Ingenjör, Vänersborg	1964	90
ANKARTOFT, ROBIN, Ingenjör, Vänersborg	1994	19
* ANKARTOFT, STURE, Pensionär, Vänersborg	1936	90
ARFWIDDSSON, SUNE, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1942	98
ARTHURSSON, GÖRAN, Vänersborg	1956	15
ARVEBLAD, SVEN OLOF, Ingenjör, Vargön	1946	08
ARVEKLEV, LAGE, Vänersborg	1950	98
ARVEKLEV, LEIF, Vänersborg	1952	96
ARVIDSON, THOMAS, Vargön	1947	19
ARWIDSON, ANDREAS, Vänersborg	1974	19
* ARWIDSON, BENGT, Skötare, Vänersborg	1949	75
ARWIDSON, DANIEL, Vänersborg	1973	19
ARVIDSSON, KENNETH, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2011)	1967	10
ASP, PETER, Informationschef, Vänersborg	1968	05
AXELSSON, ANDERS, Vänersborg	1959	16
AXELSSON, FRANK, Vänersborg	1944	17
* BACK, INGVAR, Rörmontör, Vänersborg	1932	73
* BACK, ROGER, Fotograf, Frändefors	1956	83
* BARTHOLMES, MICHAEL, Ingenjör, Vänersborg	1957	89
BENGTSSON, JAN-GUNNAR, Vänersborg	1949	16

BENGTTSSON, LARS-GÖRAN, Vänersborg.....	1945	12
BENGTTSSON, LEIF, Vänersborg	1964	15
BENGTTSSON, PER GÖSTA, Vänersborg	1953	19
* BENGTTSSON, ROLF, Faktor, Vänersborg	1934	76
BENGTTSSON, THORILD, Pensionär, Vänersborg	1951	19
BENTON, GUNNAR, Marknadsanalytiker, Hisings Backa	1936	97
BERG, CHRISTER, Begravningsentreprenör, Vänersborg.....	1946	19
BERG, LARS, Vänersborg	1945	00
BERG, LARS, Chef Kapital Förvaltning, Åmål.....	1967	02
* BERG, LENNART, Mellerud	1950	94
BERGENHEIM, KLAS, Hovås.....	1970	96
BERGENLID, BJÖRN, Vänersborg.....	1955	17
* BERGER, ANDRÉAS, Malmö, ständig medlem	1974	76
* BERGER, MAGNUS, Lund, ständig medlem.....	1967	76
* BERGER, MAX, Vänersborg, ständig medlem.....	1970	76
BERGER, NIKLAS, Nacka, ständig medlem.....	1973	98
* BERGER, ORVAR, Tandläkare, Vänersborg.....	1937	72
BERGLÖF, RIKARD, Vänersborg.....	1968	14
* BERGSTRÖM, JOHAN, Vänersborg.....	1950	80
* BERGSTRÖM, RAGNAR, Vänersborg.....	1942	80
BERNLING, JOACHIM, Advokat, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2019).....	1960	99
BERNLING, KARL, Postiljon, Vänersborg.....	1957	97
BERNTSON, STURE, Värnamo	1944	08
* BILLENGREN, LARS, Köpman, Mellerud.....	1938	75
BJARNELL, JOAKIM, Vänersborg.....	1992	15
BJARNELL, YAN-ERIK, Vänersborg	1955	07
BJELKHOLM, STEFAN, Vänersborg	1954	05
BJERKELUND, HENRIK, Göteborg.....	1960	19
BJÖREND AHL, ANDERS, Ingenjör, Upplands Väsby.....	1943	08
* BJÖRKENSTOCK, JAN OLOF, Munsök, Växjö.....	1948	82
BJÖRKLUND, JAN ÅKE, Stockholm	1938	00
* BJÖRNBERG, THOMAS, Civilingenjör, Vargön.....	1953	77
BJÖRNDAHL, GUNNAR, Vara	1939	97
BLIXT, PETER, Begravningsentreprenör, Vänersborg.....	1965	95
BLOM, TOMAS, Vänersborg.....	1964	98
BLOMBERG, LENNART, Vänersborg.....	1942	08
BLOMGREN, BENGT, Vänersborg.....	1946	04
* BLOMGREN, MATS, Nacka	1960	77
* BLOMQVIST, STEN, Vargön	1939	94
* BOBERG, LARS, Advokat, Vänersborg	1946	92
* BOBERG, MARKUS, Enskededalen	1972	87
BODÉN, HÅKAN, Skatteintendent, Vänersborg.....	1948	08
BODIN, LARS, Vårgårda	1953	16
BOMAN, FREDRIK, Civilingenjör, Torslanda.....	1973	00
* BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef, Vänersborg, 2:e Älderman	1948	94
* BOMAN, MERRIL, PR Manager, Fiskebäckskil.....	1953	90
BONDESON, CHRISTER, Hovås	1941	02

BORGEMYR, JAN, Vänersborg	1946	04
* BORGLIDEN, INGE, Vänersborg	1936	94
BORGMALM, KENNETH, Vänersborg	1950	19
* BRATTWALL, JAN, Landstingsdirektör, Vänersborg	1942	91
BRÄNNLUND, FRANK, Vänersborg	1953	02
BUCCI, JAMES, Vargön	1966	10
BYSTEDT, CHRISTER, Vänersborg	1943	17
BYSTRÖM, URBAN, Kriminalvårdare, Vänersborg	1962	97
BÄCKSTRÖM, ANTON, Vargön	2005	14
BÄCKSTRÖM, EMIL, Vargön	1976	85
BÄCKSTRÖM, MELKER, Vargön	2007	13
BÖNGREN, PER-OLOF, Färgelanda	1951	12
BÖRJESON, BJÖRN, Adjunkt, Vänersborg	1952	05
BÖRRETZEN, JENS, Överläkare, Vänersborg	1938	06
BÖTTIGER, KARL-IVAR, Vänersborg	1932	05
CARLSON, BENNY, Gymnasielärare, Vänersborg	1951	06
* CARLÉN, BENGT, Dals Långed	1947	83
** CARLSSON, BERTIL, Annonkonsulent, Vänersborg, ständig medlem	1944	47
** CARLSSON, CARL OTTO, Speditör, Göteborg, ständig medlem	1939	47
CARLSSON, HÅKAN, Vänersborg	1949	04
CARLSSON, JONATHAN, Student, Vänersborg	1995	17
CARLSSON, LARS-GÖRAN, Vänersborg	1942	10
** CARLSSON, LENNART, Göteborg, ständig medlem	1946	47
CARLSSON, THOMAS, Målarmästare, Vänersborg	1957	96
CARLSSON, TORE, Vänersborg	1952	13
CARLSTRÖM, ROLAND, Vänersborg	1942	96
CARLSUND, BO, Norsborg	1933	19
* CEDER, BERNT, Telearbetare, Vänersborg	1933	90
CEDER, CARL, Verksamhetschef, Vänersborg	1979	19
CEDERLUND, ARNE, Jägmästare, Vänersborg	1936	11
CEDERQVIST, PÄR, Kommunjurist, Vänersborg	1944	99
CHRISTIANSSEN, ROGER, Vargön	1950	15
* CRANTZ, CURT GÖRAN, Pol. Mag., Vänersborg	1958	90
DAHL, MICHAEL, Vänersborg	1962	12
DAHLBOM, MATS, Kommunjurist, Vänersborg	1964	01
DAHLÉN, BERN, Pensionär, Vänersborg	1945	19
* DAHLGREN, LEIF, Banktjänsteman, Vänersborg	1945	85
* DAHLLÖF, MATS, Uppsala	1965	67
* DAHLLÖF, PETER, Civilekonom, Stockholm, ständig medlem	1972	72
DAHLQVIST, INGEMAR, Vargön	1952	14
DANIELSSON, THOMAS, Frändefors	1948	97
DANIELSSON, WOLLMAR, Vänersborg	1933	05
DAREFELT, GÖSTA, Vänersborg	1928	00
** DAVIDSSON, BILT, Bankdirektör, Vänersborg	1938	64
DENNISSON, STIG GÖRAN, Mariestad	1956	05
DIKELIUS, LENNART, Vänersborg	1945	16
DRUFVA, ULF, Vänersborg	1950	97
DUBERG, PER, Vänersborg	1959	19

DUELL, GÖSTA, Vänersborg.....	1928	01
EDBERG, PEO, Fårösund.....	1948	01
EDVARDSSON, GÖRAN, Vänersborg.....	1950	07
* EK, CARL GUSTAF, Teknologie Doktor, Västra Frölunda.....	1958	83
* EK, LARS ANDERS, Teologie Kand., Tun.....	1954	83
EKDAHL, PER OLOF, Vänersborg.....	1946	97
* EKHOLM, JOHAN, Vänersborg.....	1963	87
* EKLIND, LARS, Överstelöjtnant, Stockholm.....	1957	74
* EKLUND, BO, Lagerchef, Vänersborg.....	1937	80
* EKMAN, LARS, Tekniker, Vänersborg.....	1949	74
EKSTEDT, GÖRAN, Vänersborg.....	1949	05
* EKSTEDT, THOMAS, Utvecklingsledare, Rydebäck.....	1951	65
* EKSTRÖM, JOHAN, Kommunalråd, Skövde.....	1943	80
* ELMQVIST, SÖREN, Museitekniker, Vänersborg.....	1940	75
EMANUELSSON, CONNY, Vänersborg.....	1950	15
EMANUELSSON, GÖTE, Vänersborg.....	1956	06
ENG, KENT, Fotograf, Vänersborg.....	1964	18
ENGDAHL, KENT, Posttjänsteman, Vargön.....	1953	04
ENGHOLM, CARL, Uppsala.....	1941	04
** ENGLUND, CLAES, Agronom, Lidköping.....	1943	47
** ENGLUND, MAGNUS, Tandläkare, Göteborg, ständig medlem.....	1949	49
* ENGLUND, NILS-ERIK MAGNUS, Vänersnäs, ständig medlem.....	1966	66
ENGLUND, OSKAR, Teknologie Doktor, Östersund, ständig medlem.....	1982	83
ENGLUND, SAMUEL, Civilingenjör, Lidköping, ständig medlem.....	1977	82
ENGLUND, TEODOR, Tandläkare, Lidköping, ständig medlem.....	1985	85
ENGSTRÖM, HANS, Vänersborg.....	1941	13
* ENGSTRÖM, PER ARNE, Försäljare, Vänersborg.....	1935	85
* ERICSON, LENNART, Adjunkt, Vänersborg.....	1940	85
ERICSON, PER-OLOF, Vänersborg.....	1945	06
ERICSON, SVEN-GÖRAN, Vänersborg.....	1948	11
ERICSON, TOMMY, Urmakare, Vänersborg.....	1946	04
ERICSSON, BO, Fritidspedagog, Skövde.....	1939	01
ERICSSON, CARL, Vänersborg.....	1960	16
* ERICSSON, JOHAN FREDRIK, Vänersborg.....	1966	66
** ERICSSON, JOHN OLOF, Tandläkare, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2000).....	1939	54
ERICSSON, MICAEL, Vänersborg.....	1969	02
ERICSSON-KLEIN, CARL, Vänersborg, ständig medlem.....	2000	05
ERIKSSON, BJÖRN, Kungsbacka.....	1973	04
ERIKSSON, CARL-GUSTAV, Vänersborg.....	1952	13
ERIKSSON, CEGE, Vänersborg.....	1952	16
ERIKSSON, HÅKAN, Uddevalla.....	1956	07
ERIKSSON, INGE, Vänersborg.....	1946	96
ERIKSSON, MATS, Vice Chefsåklagare, Sävedalen.....	1967	99
ERIKSSON, PATRICK, Egenföretagare, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden.....	1967	12
* ERIKSSON, RONNY, Vänersborg.....	1938	88
* ERIKSSON, SVEN-INGVAR, Kommunalråd, Vänersborg.....	1940	92

ERIXON, DOUGLAS, Frändefors	1941	97
* ERIXON, LEIF, Frisörmästare, Vänersborg	1929	93
ERLANDSSON, GUNNAR, Äldreomsorgschef, Vänersborg	1950	09
* ERLANDSSON, KURT, Ingenjör, Vänersborg	1925	70
* FAGER, JAN, Direktör, Bovallstrand	1940	90
* FAGERSTRÖM, MAGNUS, Landvetter	1966	89
FALK, CLAES, Chefsrådgivare, Vänersborg	1970	97
FALK, JAN-ERIK, Vänersborg	1950	12
FALK AHLQVIST, MARCUS, Guldsmed, Vänersborg	1992	18
FASTH, CONNY, Gymnastikdirektör, Partille	1948	05
FASTH, KENTERIC, Vänersborg	1955	05
FERM, ANDERS, Trollhättan	1958	10
FERM, ROLAND, Frändefors	1959	05
* FILIPSON, GÖRAN, Vänersborg	1947	94
FILIPSSON, PETER, Officer, Skurup	1975	06
* FLOBERG, TOMMY, Skyddsförare, Vänersborg	1961	94
FLOOD, STURE, Vänersborg	1947	19
* FOCK, KARL GÖRAN, Lerum	1953	77
FORSBERG, STEN, Vänersborg	1934	11
FORSELL, OLOF, Ingenjör, Västerås	1937	08
FORSHALL, LEIF, Jur. Kand., Spånga	1942	02
* FORSSANDER, LARS ERIK, Bankdirektör, Kungsbacka	1934	84
FREDÉN, HÅKAN, Ystad	1937	05
* FREDMAN, MARTIN, Polisman, Göteborg	1970	83
FREDMAN, STEFAN, Produktionstekniker, Vänersborg	1964	04
FRICK, LARS H, Kommunchef, Borgholm	1948	98
FRISELL, BENGT, Mentor, Vänersnäs	1953	17
** FRÄNDEGÅRD, BENGT OLOF, Ingenjör, Vänersborg	1927	67
* FURBO, MATTIAS, Vänersborg	1972	94
* FURBO, STURE, Adjunkt, Vänersborg	1944	87
GADD, ROLF, Uddevalla	1930	01
GELANG, PELLE, Civilingenjör, Vänersborg	1945	99
GILLBERG, HANS, Vänersborg	1960	05
* GILLBERG, ROLF, Värmetekniker, Vänersborg	1936	90
GILLBERG, STEFAN, Vänersborg	1964	08
GLÄNNESTRAND, CHRISTER, Vänersborg	1957	16
* GRANLUND, KURT, Ekonomichef, Trollhättan	1938	94
GRANQVIST, KJELL, Vänersborg	1932	97
* GRANQVIST, TORE, Verkstadsägare, Vargön	1948	91
* GRAUMANN, GUNNAR, Lund	1933	93
GRETTVE, LARS, Överläkare, Vänersborg	1942	11
** GRÖNBERG, MATTIAS, Civilingenjör, Bromma	1932	60
GRÖNROS, BERNT, Vänersborg	1963	99
** GULZ, LENNART, Adjunkt, Vänersborg	1939	54
GUSTAFSSON, BENKT, Vänersborg	1940	09
GUSTAFSSON, JAN, Musiklärare, Vänersborg	1952	05
* GUSTAFSSON, JAN-OLOF, Vänersborg	1947	94
GUSTAFSSON, LEIF, Vänersborg	1956	18

GUSTAVSSON, JOHAN, Civilekonom, Vänersborg, ständig medlem	1961	99
GUSTAVSSON, KENT, Vänersborg	1943	13
GUSTAVSSON, KJELL, Vänersborg	1942	04
* GUSTAVSSON, LARS-ÅKE, Vänersborg	1958	92
GUSTAVSSON, STEN, Vänersborg	1941	13
GUSTAVSSON, STIG-ARNE, Läkare, Vänersborg	1952	17
* GUSTAVSSON, SVEN, Vänersborg	1951	92
GÅRDEHALL, LARS, Vänersborg	1945	97
GÅRDEHALL, PER, Hägersten	1978	99
GÖSE, CALLE, Vänersborg	1936	06
HAGBERG, SVEN, Personaldirektör, Vänersborg	1958	07
** HAGBORG, GÖRAN, Redovisningskonsult, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2000)	1941	53
HAGBORG-ASP, JESPER, Vänersborg	1996	05
HAGBORG-ASP, VIKTOR, Vänersborg	2000	05
HAGBORG-OLSSON, OSCAR, Mora	1993	05
HAGEMAN, ANDREAS, Vänersborg	1981	06
HAGEMAN, GERHARD, Vänersborg	1940	06
HAGEMAN, NICLAS, Vänersborg	1975	06
** HAGLIND, STURE, Gymnastikdirektör, Skövde	1946	68
HAGSÉR, HÅKAN, Vänersborg	1947	12
* HALL, SVEN-ERIK, Vänersborg	1944	94
HALLBERG, LEIF, Vänersborg	1948	96
* HALLBERG, WILLARD, Typograf, Vänersborg	1931	86
HALLBLAD, BJÖRN, Vänersborg	1986	04
HALLBLAD, CARL, Vänersborg	1982	04
HALLBLAD, LARS, Bilplåtslagare, Vänersborg	1959	04
HALLBÄCK, INGEMAR, Vänersborg	1954	18
* HALLQVIST, ANDERS, Veterinärassistent, Vänersborg	1945	76
* HALLQVIST, ANDERS, Lantmästare, Vänersborg	1954	94
HALLQVIST, ERIC, Vänersborg	1973	07
HALLQVIST, GUNNAR, Vargön	1939	05
HALLQVIST, HANS, Vänersborg	1949	07
HALLQVIST, INGVAR, Vänersborg	1954	01
HALLQVIST, LARS, St. Levene	1941	08
* HALLQVIST, TOMAS, Laboratorieassistent, Vänersborg	1951	84
HAMBERG, JAN, Lidköping	1943	13
HANSANDER, EINAR, Riksspeleman, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj 2011	1938	11
HANSSON, H O LENNART, Kulturkonsulent, Vänersborg	1947	96
* HANSSON, LENNART, Kulturkonsulent, Vänersborg	1932	84
HANSSON, MICHAEL, Vänersborg	1964	14
HANSSON, MIKAEL, Vänersborg	1962	06
HANSSON, PER, Vänersborg	1968	18
HANSSON, TOMMY, Musikproducent, Vänersborg	1952	04
HARLITZ, HENRIK, Vänersborg	1973	05
** HARLITZ, LENNART, Ingenjör, Tösse	1943	64
HARRING, TORD, Hönö	1940	95

* HASSELLIND, KAJ, Vänersborg	1945	76
* HASSLÖF, J. O. RUNE, Kungälv	1929	83
HEDENSTEDT, GÖRAN, Vänersborg	1942	12
HEDLUND, JOHAN, Ekonomi Mag., Göteborg	1970	04
HEDLUND, STIG, Tekniker, Vänersborg	1941	95
* HEDQVIST, PER, Byråassistent, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2005)	1943	76
HEIDENGÅRD, KLEIFT, Förvaltare, Frändefors	1949	96
HELGESSON, TOMMY, Egenföretagare, Vänersborg	1969	19
* HELLMAN, ANDERS, Vänersborg	1955	73
HELLMAN, NILS, Vänersborg	1988	16
HENRIKSSON, CLAES, Viken	1973	13
HENRIKSSON, CONNY, Vänersborg	1969	20
* HENRIKSSON, LARS ERIK, Vänersborg	1957	81
HENRIKSSON, ROLAND, Vänersborg	1950	13
HENRIKSSON, THORE, Vargön	1938	05
HERLOGSSON, NILS ERIK, Vänersborg	1940	13
* HERMANSON, JAN, Teol. Dr. Univ. Lektor, Lund	1949	91
HERMANSSON, THOMAS, Vänersborg	1979	18
* HERTZ, ARNE, Ingenjör, Trollhättan	1939	79
* HESSELHOLDT, PÅR ANDERS, Vänersborg, ständig medlem	1962	84
HJALMARSSON, GUNNAR, Auktoriserad Revisor, Vänersborg	1957	97
HJERTÉN, NILS, Kyrkoherde, Vänersborg	1934	13
HOBERG, DIETER, Konsult, Vänersborg	1939	19
HOFLING, ERIK, Vänersborg, ständig medlem	2000	00
HOFLING, OSCAR, Vänersborg, ständig medlem	1996	96
HOLM, JAN OLOF, Vänersborg	1940	04
* HOLM, LARS ERIK, Vägtekniker, Vänersborg	1944	82
HOLMGREN, BENGT, Vänersborg	1944	15
* HOLMQVIST, EVERT, Vänersborg	1937	83
HOLMQVIST, MATS, Vänersborg	1960	06
* HURTIG, BENGT MAGNUS, Katrineholm	1953	66
HÅKANSSON, ULF, Montör, Vänersborg	1965	19
HÅRD AF SEGERSTAD, BJÖRN, Rektor, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2014)	1954	05
HÖGBERG, JERKER, Vänersborg	1951	02
HÖGLUND, ANDREAS, Systemutvecklare, Vänersborg	1980	12
HÖGLUND, DAN, Vänersborg	1962	10
HÖGLUND, MATS, Vänersborg	1956	15
HÖGLUND, STIG-GÖRAN, Pensionär, Vänersborg	1955	18
HÖGLUND, ULF, Vänersborg	1964	10
** HÖGZELL, LENNART, Företagsekonom, Bromma	1934	61
HÖRKE, JAN, Vargön	1943	16
ISACSSON, HENNING, Ingenjör, Vänersborg	1932	97
ISACSSON, JÖRGEN, Banktjänsteman, Vänersborg	1964	97
ISRAELSSON, BENGT, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1949	15
IVARSSON, STURE, Vänersborg	1940	13
JACOBSSON, BÖRJE, Vänersborg	1962	18

* JACOBSSON, MIKAEL, Göteborg	1966	76
** JANSON, LARS, Gymnastikdirektör, Falkenberg	1938	66
JANSSON, ANDERS, Köpman, Vargön	1940	05
JANSSON, BJÖRN, Köpman, Vargön	1966	11
JANSSON, GUNNAR, Managing Director, Växjö	1935	01
JANSSON, HANS, Vänersborg	1949	08
JANSSON, TOMMY, Vänersborg	1947	18
* JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj 2015	1947	78
JARHED, STEFAN, Vänersborg	1953	17
JENHALL, EVERT, Ingenjör, Vargön	1938	03
** JENNISCHE, MATS, Agronom, Runhällan, ständig medlem	1944	64
** JENNISCHE, PER, Fil. Dr., Uppsala, ständig medlem	1943	64
** JENNISCHE, ÅKE, Socionom, Katrineholm, ständig medlem	1947	64
* JOACHIMSSON, ERLING, Civilingenjör, Torslanda	1950	77
* JOELSSON, LARS, Civilingenjör, Bromma, ständig medlem	1954	76
JOELSSON, MAGNUS, Vänersborg	1962	13
JOHANSSON, BENGT, Vänersborg	1945	96
JOHANSSON, BENGT, Vänersborg	1937	96
JOHANSSON, BENGT, Konstnär, Glommen	1941	98
JOHANSSON, BENGT K.Å., Ambasadör, Stockholm	1937	97
JOHANSSON, BERTIL, Vänersborg	1932	10
* JOHANSSON, BJÖRN, Göteborg	1963	93
* JOHANSSON, BO, Frändefors, ständig medlem	1959	76
JOHANSSON, CASPER, Lilla Edet, ständig medlem	1976	76
* JOHANSSON, CONNY, Distriktschef, Vänersborg	1950	94
JOHANSSON, ERIK, Pensionär, Vänersborg	1945	19
JOHANSSON, HENRIK, Vänersborg	1941	16
* JOHANSSON, HÅKAN, Vänersborg	1947	92
* JOHANSSON, JAN, Åkeriägare, Vänersborg	1937	76
JOHANSSON, JAN KENNETH, Präst, Vänersborg	1949	17
JOHANSSON, JOEL, Vänersborg	2003	05
JOHANSSON, KENNETH, Vänersborg	1951	07
JOHANSSON, KENT, Vänersborg	1955	00
* JOHANSSON, LARS, Byggnadssnickare, Vänersborg	1934	86
JOHANSSON, LARS, Kock, Vänersborg	1964	17
JOHANSSON, LARS ERIK, Vänersborg	1936	96
JOHANSSON, LARS-OLOF, Musiklärare, Vänersnäs	1957	13
* JOHANSSON, LEIF, Vänersborg, ständig medlem	1962	76
JOHANSSON, LEIF, Vänersborg	1965	10
JOHANSSON, LENNART, Frändefors	1931	05
JOHANSSON, MICHAEL, Vänersborg	1963	09
JOHANSSON, PER ARNE, Vänersborg	1934	15
JOHANSSON, PER ERIK, Vänersborg	1951	16
JOHANSSON, PER-OLOF, Vänersborg	1942	15
* JOHANSSON, PETER, Museichef, Vänersborg, 1:e Älderman	1963	89
* JOHANSSON, PONTUS, Sjöingenjör, Vänersborg, ständig medlem	1973	76
JOHANSSON, RALF, Officer, Vänersborg	1974	04

JOHANSSON, RICKARD, Vänersborg	1973	06
JOHANSSON, ROY, Projektledare, Årjäng	1943	97
* JOHANSSON, RUNE, Reservdelnsman, Vänersborg	1944	76
JOHANSSON, RUNE, Vänersborg	1938	07
JOHANSSON, STEN, Vänersborg	1939	04
JOHANSSON, SUNE, Arkitekt, Brottbby	1943	02
* JOHANSSON, SVEN, Trafikförmän, Vänersborg	1926	89
JOHANSSON, SVEN OLOF, Vänersborg	1950	99
JOHANSSON, SVEN-ERIK, Verkstadschef, Vänersborg	1958	19
JOHANSSON, SÖREN, Snickare, Vänersborg	1940	98
* JOHANSSON, THOMAS, Reservdelnsman, Vänersborg	1957	76
JOHANSSON, THOMAS, Vänersborg	1969	05
JOHANSSON, TOMMY, Vänersborg	1952	99
JOHANSSON, TORE, Vänersborg	1951	09
JOHANSSON, ULF PEDER, Skådespelare, Vänersborg	1957	12
* JONSSON, BERTIL, Vänersborg	1934	88
JONSSON, INGE, Vänersborg	1938	08
JONSSON, KARL-GUNNAR, Vänersborg	1947	09
JONSSON, LEIF, Personalchef, Uddevalla	1952	96
JOSEFSSON, JOHN, Teletekniker, Vänersborg	1964	98
JOSEFSSON, LARS OLOF, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1939	00
JOSEFSSON, STEFAN, Vänersborg	1971	04
JOSTEN, HENRIK, Lärare, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1968	10
* JÄTBY, RUNE, Skorstensfejarmästare, Vänersborg	1931	76
JÄRNERFORS, HANS, Sjuksköterska, Vargön	1947	06
* JÄRPLER, LENNART, Vänersborg	1947	83
JÄRPLER, PER, Ingenjör, Hisings Backa	1970	16
JÄRPVIK, CURT, Enhetschef, Vänersborg	1946	95
JÄRPVIK, DANIEL, Psykolog, Vänersborg	1977	14
* JÖNSSON, GUNNAR, Vänersborg	1960	88
* KAAGE, BENGT, Överläkare, Vänersborg	1932	91
KARLBERG, CONNY, Vänersborg	1956	13
KARLSSON, ANDERS, Slöjdlärare, Vänersborg	1959	18
KARLSSON, BENGT, Vänersnäs	1952	13
KARLSSON, BENNY, Vänersborg	1947	09
* KARLSSON, BERNY, Nödinge	1941	80
KARLSSON, BO-GÖRAN, Vänersborg	1953	08
KARLSSON, CLAS, Frändefors	1944	09
KARLSSON, CONNY, Vänersborg	1964	12
KARLSSON, DENNIS, Brålanda	1948	08
KARLSSON, ERIK, Sjökapten, Vänersborg	1932	96
KARLSSON, GILBERT, Vänersborg	1938	10
KARLSSON, HANS, Vänersborg	1946	05
KARLSSON, JOHAN, Inköpare, Vänersborg	1991	17
KARLSSON, KENT, Kriminalkommissarie, Trollhättan	1944	01
* KARLSSON, KJELL ANDERS, Typograf, Frändefors	1958	82
KARLSSON, LEIF, Vänersborg	1952	98
KARLSSON, MAGNUS, Åkeriägare, Vänersborg	1961	07

KARLSSON, MARTIN, Studerande, Vänersborg, ständig medlem	1976	87
KARLSSON, MIKAEL, Egenföretagare, Vänersborg	1971	19
KARLSSON, PATRIK, Försäljningsingenjör, Vänersborg	1967	19
* KARLSSON, PER AXEL, Verkstadsmontör, Vänersborg	1925	85
KARLSSON, PETER, Vänersborg	1963	00
KARLSSON, PETER, Vänersborg	1964	10
KARLSSON, PETER, Kapten, Vänersborg	1970	12
KARLSSON, ROGER, Senior Consultant, Vargön	1943	96
KARLSSON, STEFAN, Vänersborg	1960	17
KARLSSON, STURE, Helsingborg	1951	16
KARLSSON, THOMAS, Upphandlingschef, Mora	1951	17
KARLSSON-BERNDTSSON, KENT, El Campello, Alicante	1940	97
KAUFFELDT, ANDERS, Vänersborg	1951	15
KENNHOLM, SVEN, Vänersborg	1945	17
* KIHLEN, CLAES-GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1947	93
** KIHLENSTRÖM, LARS GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1936	65
* KJELLSSON, DAN, Vänersborg	1941	74
* KJELLSSON, UNO, Direktör, Hälleviksstrand	1944	74
KNUTSSON, ANDERS, Vänersborg	1944	05
* KNUTSSON, BO, Pol. Mag., Vänersborg	1945	90
KNUTSSON, FREDRIK, Vänersborg	1971	08
KNUTSSON, LARS, Vänersborg	1950	18
** KNUTSSON, LEIF GUNNAR, Arvika	1934	64
KOPP SÖDERSTRÖM, HENRIK, Företagare, Göteborg	1980	17
KORITZ, PETER, Läkare, Vänersborg	1939	02
KORP, JAN-OLOF, Vargön	1944	12
KORP, OVE, Färgelanda	1940	06
* KORSE, KARL GERHARD, Fil. Lic., Brålanda	1934	85
KRISTENSSON, LENNART, Ingenjör, Vänersborg	1932	99
KULLENBERG, KRISTER, Vänersborg	1943	17
KUMLIN, JOHAN, Vänersborg	1972	17
KYLÉN, SVEN, Vänersborg	1959	06
KÄCK, LENNART, Ekonom, Vargön	1952	04
KÄCK, MARCUS, Sjuksköterska, Göteborg	1980	10
KÄLLGÅRD, ÅKE, Ingenjör, Vänersborg	1939	08
* KÄRVLING, URBAN, Journalist, Alingsås	1957	85
LAND, INGEMAR, Vargön	1953	16
LANDGREN, HENRIK, Vänersborg	1987	95
LARSSON, ALVAR, Direktör, Vänersborg	1943	03
* LARSSON, ANDERS, Spånga, ständig medlem	1963	63
* LARSSON, ANDERS, Åhus	1951	94
LARSSON, ANDERS, Vargön	1960	08
LARSSON, ANDERS, Byggnadsarbetare, Vänersborg	1966	19
LARSSON, ARNE, Ingenjör, Vänersborg	1942	95
LARSSON, ARNE, Vänersborg	1954	17
LARSSON, BENNY, Brålanda	1956	13
* LARSSON, BERTIL, Sjöman, Vänersborg	1942	81
LARSSON, BJÖRN, Vänersborg	1975	97

LARSSON, BO, Vänersborg	1947	13
LARSSON, BÖRJE, Grafiker, Vänersborg	1948	95
LARSSON, BÖRJE, Fastighetsmäklare, Brålanda	1959	09
LARSSON, DAVID, Varekil, ständig medlem	1998	98
LARSSON, ERIK, Kvissleby	1933	06
** LARSSON, GÖSTA, Civilingenjör, Stockholm, ständig medlem	1936	55
** LARSSON, GÖTE, Göteborg	1944	66
LARSSON, HENRIC FRANKLIN, Vänersborg	1970	13
LARSSON, HÅKAN, Vänersborg	1957	11
* LARSSON, INGEMAR, Plåtslagare, Huskvarna	1939	89
LARSSON, INGEMAR, Civilingenjör, Vänersborg	1955	96
LARSSON, JAN-OLOF, Åkeriägare, Vänersborg	1946	03
LARSSON, JOAKIM, Vänersborg	1996	13
* LARSSON, JOHAN, Vänersborg, ständig medlem	1966	66
** LARSSON, LARS, Revisor, Mölndal	1943	68
LARSSON, LEIF, AV-Chef, Vänersborg	1947	01
LARSSON, LEIF, Vänersborg	1962	10
LARSSON, LEIF, Chief Steward, Vänersborg	1968	13
LARSSON, LENNART, Mellerud	1962	07
LARSSON, MARTIN, Trafikinspektör, Vänersborg	1961	05
LARSSON, PER ARNE, Vänersborg	1953	00
LARSSON, PETER, Vänersborg	1957	16
** LARSSON, ROLF, Underinspektör, Skärholmen, ständig medlem	1924	56
LARSSON, SVEN-ÅKE, Hamnchef, Vänersborg	1947	95
LARSSON, TOMMY, Färgelanda	1953	16
* LARSSON, YNGVE, Montör, Vargön	1927	77
LARSSON, YNGVE, Vänersborg	1944	16
* LARSSON, ÅKE, Vänersborg	1944	77
LAUDON, ANDERS, F.d. Skolläkare, Vänersborg	1932	01
LEJDSTRÖM, MICHAEL, Vargön	1968	10
LEJON, STEFAN, Marknadskoordinator, Vänersborg	1964	08
LENNARTSSON, BERNT, Lantbruksekonom, Vänersborg	1947	19
* LEVÁN, OLOF, Ingenjör, Vänersborg	1924	93
LIDELL, GUNNAR, Frändefors	1960	16
LIDÉN, JAN-GUNNAR, Vänersborg	1948	95
LIDÉN, JOHAN, Vänersborg	1961	15
LIDHOLM, KARL ERIK, Vänersborg	1954	12
LIDHOLM, PETER, Vänersborg	1960	04
LILJEKVIST, KURT, Civilekonom, Vänersborg	1946	11
** LIND, HÅKAN, F.d. Chefredaktör, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2017)	1948	54
* LIND, JESPER, Vänersborg	1975	83
** LIND, LARS, Civilingenjör, Lerum	1944	50
LIND, RUNE, Vänersborg	1940	16
LINDAHL, LENNART, Vänersborg	1953	16
** LINDBERG, ANDERS, Bankdirektör, Upplands Väsby	1938	66
** LINDBERG, BENGT ARNE, Verkstadsarbetare, Vargön	1949	66
** LINDBERG, CARL AXEL, Ingenjör, Vallda	1944	65

LINDBERG, JOAKIM, Vargön.....	1979	88
* LINDÉN, LARS, Civilingenjör, Vargön, ständig medlem	1954	75
LINDH, LARS, Kungshamn.....	1944	19
LINDMARK, LARS GÖRAN, Bengtsfors innehavare av Gillets medalj 2016.....	1950	16
* LINDSKOG, HANS, Byråchef, Vänersborg	1940	94
LINDSKOG, TOMAS, Vaktmästare, Vänersborg	1966	19
LINDSTEDT, SVANTE, Vänersborg	1943	08
LINDVALL, PER, Vänersborg	1946	06
LINNARSSON, JÖRGEN, Ekonomiansvarig, Vänersborg	1948	97
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör, Vänersborg, ersättare i styrelsen	1952	98
* LJUNG, INGEMAR, Vänersborg.....	1966	94
LJUNGGREN, LARS GÖRAN, Inspektör, Frändefors	1946	98
LJUNGSTRÖMER, ANTON, Hunnebostrand	1989	01
LJUNGSTRÖMER, ARNE, Glasmästare, Hunnebostrand	1951	95
LOHEDEN, HÅKAN, Vänersborg.....	1962	13
LOHEDEN, KARL GUSTAV, Vänersborg.....	1925	95
LOHEDEN, PER, Stockholm	1959	13
* LOHM, SÖREN, Kranmaskinist, Vänersborg.....	1942	93
LOJANDER, URBAN, Vänersborg	1946	17
LOMAN, JAN, Vänersborg	1931	17
LUDWIGSON, HÅKAN, Fotograf, Mölnlycke.....	1948	20
LUND, KARL-GUSTAV, Vänersborg.....	1952	15
LUNDBERG, ANDERS, Civilekonom, Vänersborg.....	1977	05
LUNDBERG, GUNNAR, Vägmästare, Vänersborg	1955	02
LUNDBERG, ROGER, Vänersborg.....	1945	05
LUNDBERG, SVEN-GUNNAR, Vänersborg	1939	16
LUNDBERG WIMAN, ALEX, Vänersborg	2013	16
LUNDBERG WIMAN, WILGOT, Vänersborg.....	2008	09
LUNDBORG, ANDERS, Studerande, Karlstad	1994	00
** LUNDBORG, BO, Operasångare, Handen	1932	66
* LUNDBORG, ERIC, Köpman, Vänersborg, ständig medlem, Gillevärd	1957	66
LUNDBORG, GUSTAV, Studerande, Vänersborg	1987	00
* LUNDBORG, JAN, Vänersborg.....	1952	73
LUNDBORG, NIKLAS, Studerande, Vänersborg	1989	00
LUNDGREN, STEN ÅKE, Bilhandlare, Frändefors	1954	01
* LUNDGREN, ÅKE, Kriminalinspektör, Virserum	1946	88
* LUNDH, GUNNAR, Polismästare, Vänersborg.....	1935	94
LUNDH, STAFFAN, Zanzibar, Tanzania	1965	12
** LUNDIN, JAN, Vänersborg	1936	69
* LUNDIN, PER, Köpman, Vänersborg.....	1953	55
* LUNDQVIST, ULF, Banktjänsteman, Vänersborg	1946	93
* LUNDSTRÖM, HERBERT, Länsveterinär, Vänersborg.....	1936	89
** LUNDVIK-MAGNUSSON, ULF, Tandläkare, Källby	1926	64
* LÅNG, KENT, Bankdirektör, Vargön.....	1940	80
LÅNG, KURT, Regionchef, Vänersborg	1951	06
LÅNG, OWE, Revisor, Vargön.....	1963	97

* LÅNG, STIG ARNE, Projektledare, Norrköping.....	1953	85
LÄCKBERG, HENRIK, Mediasäljare, Vargön.....	1970	17
LÖFGREN, BENGT, Bagerikonditor, Vänersborg.....	1938	97
LÖNN, PER, Fondförvaltare, Malmö.....	1977	08
MAGNUSSON, ANDERS, Vänersborg.....	1944	06
* MAGNUSSON, DICK, Vänersborg.....	1943	72
MAGNUSSON, FREDRIK, Vänersborg.....	1970	16
MAGNUSSON, HANS, Vänersborg.....	1933	15
MAGNUSSON, LARS, Frändefors.....	1946	16
MAGNUSSON, LEIF, Vänersborg.....	1948	16
** MAGNUSSON, NILS, Folkskollärare, Ljungsile.....	1940	65
MAGNUSSON, PER, Bromma.....	1965	07
MAGNUSSON, S-O, Kyrkomusiker, Vänersborg.....	1942	12
MALM, RUNE, Direktör, Vänersborg.....	1956	07
MALMBERG, NILS, Vänersborg.....	1990	00
* MALMBORG, JOHAN, Civilekonom, Bromma, ständig medlem.....	1975	76
* MARKLUND, BERTIL, Professor, Vänersborg.....	1945	80
MAYBORN, KENTH, Vänersborg.....	1953	16
MEYERDAHL, RONNY, Vänersborg.....	1952	15
MOLIN, ELVING, Vänersborg.....	1942	08
MOLLBERG, THOMAS, Tullinge.....	1949	06
* MOSSBERG, BERTIL, Uddevalla.....	1937	85
MUNKBO, LEIF, Dals Rostock.....	1959	07
* MÅRTENSSON, ARNE, Bankdirektör, Djursholm.....	1951	87
MÅRTENSSON, BERNT, Ekonomidirektör, Skövde.....	1958	95
MÖLLER, ALEXANDER, VD, Vänersborg.....	1991	18
MÖRK, SVEN-OLOF, Vänersborg.....	1942	08
NEJDMO, TOMMY, Vänersborg, ständig medlem.....	1947	05
NIDSJÖ, KENNET, Konstruktör, Vänersborg.....	1963	04
NILSÉN, PER, Docent, Vellinge.....	1967	07
NILSSON, BENGT, Vänersborg.....	1948	17
NILSSON, BERNT, Fastighetsmäklare, Vänersborg.....	1948	99
* NILSSON, BO, Bankkamrer, Hisings Kärra.....	1944	83
NILSSON, BO, Vänersborg.....	1943	08
NILSSON, GÖRAN, Vänersborg.....	1947	19
NILSSON, LARS, Vänersborg.....	1946	99
NILSSON, PATRIK, Vänersborg.....	1968	10
NILSSON, PER OLOF, Vänersborg.....	1961	03
NILSSON, PETER, Kontorist, Vänersborg.....	1971	97
NILSSON, PETER, Wien.....	1955	10
NILSSON, SÖREN, Vänersborg.....	1938	98
NILSSON, THOMAS, Vänersborg.....	1944	11
NORBERG, KENNETH, Vänersborg.....	1949	09
NORBERGER, JAN, Vänersborg.....	1947	12
NORBERGER, PONTUS, Vänersborg.....	1971	20
NORBERGER, ÅKE, Trollhättan.....	1946	16
* NORDGREN, KENT ALLER, Ingenjör, Vänersborg.....	1937	81
NORDHOLM, PAUL, Vänersborg.....	1950	17

NORDMARK, STEFAN, Ekonomichef, Vänersborg	1957	12
NORDQUIST, PETER, Vänersborg	1954	12
NORÉN, HANS, Vänersborg	1966	11
NORLIN, BERNDT-OLOF, Vänersborg	1942	97
NORRMAN, JÖRGEN, Postiljon, Vänersborg	1965	14
* NORRMAN, TOMMY, Posttjänsteman, Vänersborg	1944	90
* NYLÉN, TORE, Civilingenjör, Lidköping	1936	89
NYSTRÖM, PER-ÅKE, Pensionär, Vänersborg	1949	09
NYSTRÖM, ULF, Smältarbetare, Vänersborg	1967	95
* ODELIUS, SVEN ERIK, Vänersborg, ständig medlem	1957	79
ODHAMMAR, IVAN, Lagman, Vänersborg	1932	06
OLAUSSEN, GÖRAN, Trollhättan	1938	99
OLOFSSON, CLAS- GUNNAR, Skötare, Åmål	1952	11
* OLSEN, POUL, Frisörmästare, Vänersborg	1938	91
OLSSON, ANDERS, Vänersborg	1978	07
OLSSON, BJÖRN, Vänersborg	1939	04
OLSSON, BOSSE, Institutionschef, Vänersborg	1948	07
* OLSSON, CHRISTER, Verkstadsmontör, Vänersborg	1956	83
OLSSON, FOLKE, Vänersborg	1942	19
OLSSON, JAN-OLOF, Vänersborg	1945	16
OLSSON, JOHAN, Postiljon, Vänersborg	1981	17
OLSSON, MATS, Laserprogrammerare, Frändefors	1968	15
OLSSON, MATS, Vargön	1960	20
OLSSON, PETER, Utvecklingsledare, Vänersborg	1956	13
OLSSON, ROGER, Journalist, Vänersborg	1948	18
* OLSSON, ROLF, Företagsekonom, Vänersborg	1949	72
OLSSON, THOMAS, Värnamo	1961	13
OLSSON, ULF, Ombudsman, Vänersborg	1962	09
* OLSSON, ÅKE, Köpman, Vänersborg	1945	83
OLSSON, ÅKE, Bilmekaniker, Vänersborg	1933	04
OTTOSSON, TORE, Vänersborg	1953	18
PAJUSI, ARWO, Antikvarie, Söderåkra	1965	99
PALM, RÅGER, Vänersborg	1945	13
PALMQVIST, JAN, Vänersborg	1959	16
* PALMSTRÖM, ALLAN, Lärare, Västra Frölunda, ständig medlem	1933	76
* PATRIKSSON, HÅKAN, Företagskonsult, Vänersborg	1946	94
* PATRIKSSON, ANDERS, Arkitekt, Vargön	1960	85
* PATRIKSSON, HENRIK, Driftsingenjör, Vänersborg	1965	85
* PATRIKSSON, MAGNUS, Rådman, Timmersdala	1965	85
** PATRIKSSON, RUNE, Köpman, Vänersborg	1937	65
PAULSSON, MATS, Brandman, Vänersborg	1957	17
PEDERSEN, HELGE, Vänersborg	1944	19
* PERMVALL, OSKAR, Civilingenjör, Älvsjö	1957	88
PERSSON, JONNY, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1948	95
PERSSON, KENNETH, VD, Kungshamn	1962	08
PERSSON, STIG, Direktör, Vänersborg	1949	04
* PERSSON, SVEN OLOF, Vänersborg	1925	77
PERSSON, ÅKE, Vänersborg	1933	08

PETERSEN, THOMAS, Pensionär, Frändefors	1952	17
* PETERSON, CHRISTER, Kommunarbetare, Vargön.....	1943	71
PETERSON, ERNST, Fil. Mag., Vänersborg.....	1931	98
PETERSON, KARL AXEL, Västra Frölunda	1940	95
PETERSSON, SET, Vänersborg.....	1965	15
PETERSSON, BENNY, Vänersborg.....	1957	12
* PETERSSON, BJÖRN, Elektriker, Vänersborg.....	1962	92
PETERSSON, INGEMAR, Kungshamn.....	1950	99
* PETERSSON, NILS ÅKE, Vänersborg.....	1941	94
PETERSSON, OLLE, Vänersborg	1942	16
PETERSSON, TOMMY, Grästorp.....	1957	96
* PRINS, EDDIE, Frisör, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1971	94
* PRINS, SETH, Frisör, Vänersborg	1947	94
RAHM, BÖRJE, Vargön.....	1947	13
** RAHM, GUNNAR, Apotekare, Göteborg.....	1929	66
RAHM, JAN-OLOF, Vargön	1946	12
RAMM, TOMMY, Vänersborg.....	1948	09
RAPP, ALFRED, Sjukvårdsdirektör, Vänersborg.....	1943	03
RAPP, CARL, Vänersborg.....	1992	05
RAPP, MARCUS, Vänersborg.....	1994	05
RAPP, MARCUS, Vänersborg.....	1998	16
RAPP, PATRIK, Vänersborg	1962	00
RAPP, URBAN, Vänersborg.....	1968	05
RASMUSSEN, NILS ERIK, Vänersborg.....	1948	14
ROBERTSSON, SÖREN, Vänersborg	1934	14
ROHLIN, LENNART, Vänersborg	1946	11
ROSENGREN, BENGT, Ädelnings Chef, Vänersborg	1946	05
* ROSENGREN, KARL ERIC, Ingenjör, Vänersborg.....	1938	71
* ROSLIN, LENNART, Ingenjör, Ryssby.....	1945	79
RUDQUIST, GUNNAR, Frändefors	1953	20
RUDSTRÖM, LARS, Samhällsplanerare, Grundsund.....	1957	02
RUSSBERG, BERNDT, Konstnär, Vänersborg	1931	99
RUSSBERG, KENT, Vänersborg.....	1939	11
RUSSBERG, MIKAEL, Civilingenjör, Vallentuna	1969	04
* RYBERG, EVERT, Lagerchef, Perstorp.....	1940	90
* RYBERG, LENNART, Styckmästare, Vänersborg	1932	90
RYDING, SVEN, Vänersborg	1940	04
RYRVIK, PETER, Konsult, Vänersborg	1965	18
RÅDMARK, THURE, Överläkare, Vänersborg.....	1952	99
RÖSEHAG, PETER, Vänersborg.....	1966	19
** SAHLIN, PER ANDERS, Fil. Kand., Enskededalen	1945	50
SAHLIN HILMERSSON, ERIK, Vargön.....	2015	17
SAHLSTEN, BO, Trollhättan	1950	05
SAHLSTEN, PETER, Företagare, Trollhättan	1977	20
* SALANDER, HÅKAN, Doktor, Vänersborg	1939	85
SALONEN, ARVID, Tandläkare, Uddevalla.....	1980	87
SALONEN, BÖRJE, Örebro	1951	95
SALONEN, EMIL, Torslanda.....	1977	87

* SALONEN, LARS, Tandläkare, Vänersborg, bisittare i styrelsen	1948	81
SALONEN, OSKAR, Värnamo.....	1987	89
SANDGREN, ROGER, Vänersborg.....	1954	14
SANDGREN, TORSTEN, Pensionär, Trollhättan.....	1944	19
SANDKVIST, JONAS, Rektor, Vargön.....	1967	19
SCHAGERSTRÖM, ROLAND, F.d. Brandmästare, Vänersborg.....	1936	05
SEGERTOFT, HANS, Vänersborg	1938	14
SELIN, LEIF, Direktör, Vänersborg	1947	02
SILLÉN, SVEN, Frändefors	1950	15
SJÖBERG, KJELL, Fastighetsinspektör, Vänersborg	1942	01
SJÖSTAD, EMIL, Vänersborg.....	1990	00
* SJÖSTAD, LEIF, Elektriker, Vänersborg	1958	81
* SJÖSTRAND, CHRISTER, Civilingenjör, Göteborg	1943	79
* SJÖSTRAND, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg.....	1944	94
* SJÖSTRÖM, JAN, Köpman, Vänersborg.....	1930	77
* SJÖSTRÖM, ROLF GEORG, Golvläggare, Vänersborg.....	1926	87
SJÖSTRÖM, STAFFAN, Adjunkt, Vänersborg.....	1954	10
SKAGERLIND, HANS-RUNE, Göteborg.....	1937	08
SKARSJÖ, LENNART, Företagsföredlare, Grebbestad.....	1945	99
SKOOG, EIVIND, Vänersborg.....	1947	08
** SKOOGH, GUNNAR, Fastighetsmäklare, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2007).....	1937	69
** SKOOGH, LARS OLOF, Trafikmästare, Vänersborg	1925	58
* SKOOGH, LENNART, Sollentuna.....	1949	92
SLAPEK, JOSEF, Vänersborg.....	1948	16
SPJUTH, LENNART, Civilingenjör, Oxelösund.....	1949	02
STAKEBERG, HÅKAN, Göteborg.....	1940	13
STARK, DAN, Vänersborg.....	1946	02
STARKEBO, GÖRAN, Advokat, Vänersborg.....	1965	20
STEINER, ARNE, Vänersborg.....	1945	09
STENMAN, GÖRAN, Rådman, Vänersborg	1956	19
STENSON, MORGAN, Uddevalla	1960	07
* STENSTRÖM, GÖRAN, Pol. Mag., Göteborg.....	1939	74
* STENSTRÖM, ROLF, TV-tekniker, Vänersborg	1937	76
* STERNER, ANDERS, Instrumentkontrollant, Grästorp	1955	94
STERNER, SVEN-OLOF, Vänersborg	1953	15
STJERNDAHL, ULF, Vänersborg.....	1960	13
STORM, GÖRAN, Nol.....	1946	02
STORM, LARS, Vänersborg	1962	11
STRAND, JAN-OLOF, Bankchef, Vänersborg, Granskningsman.....	1969	99
STRAND, JOHAN, Vänersborg	1967	97
STRAND, LENNART, Behandlingsassistent, Vänersborg	1946	01
* STRAND, OLLE, Vänersborg.....	1931	93
STRANNE, HENRIK, Vänersborg.....	1964	97
STRID, BROR, Vänersborg.....	1944	04
* STRIVE, STAFFAN, Sjökapten, Ljungskile	1960	85
STRÖM, DAG, Vänersborg.....	1951	04
* STRÖM, PER, Byggnadsingenjör, Motala.....	1920	76

* STRÖM, RAGNAR, Civilingenjör, Stockholm	1939	82
STUART, DANIEL, Bibliotekarie, Lerum	1978	19
STÅHLBERG, PER OLOF, Plåtslagare, Vänersborg.....	1944	95
STÖÖK, ANDERS, Vänersborg	1937	09
* SULTAN, JAN, Förvaltare, Vänersborg	1934	84
* SUNDELIUS, CLAES, Ingenjör, Vänersborg.....	1936	75
SUNDELIUS, JONAS, Vänersborg	1963	04
SUNDSTRÖM, BERNT, Västra Tunhem.....	1945	14
SVAHN, PETER, Avdelnings Chef, Vänersborg.....	1975	18
SWAHN, JANERIC, Vänersborg	1950	05
SVANBERG, BERTIL, Vänersborg	1925	04
* SVANBERG, HENRIK, Ingenjör, Vänersborg, Kassafogde.....	1966	84
* SVANBERG, MARTIN, Ingenjör, Trollhättan	1962	84
SVANBERG, ÅKE, Informationschef, Strömstad.....	1943	96
SVANLING, THOMAS, Byggnadstekniker, Vänersborg	1958	05
SVENN, JOACIM, Vänersborg	1960	13
** SVENSSON, BENGT, Representant, Vänersborg	1932	64
SVENSSON, EVERT, Vänersborg	1952	16
SVENSSON, GÖRAN, Brandman, Vänersborg.....	1956	01
SVENSSON, GÖRAN, Kungshamn	1951	08
SVENSSON, HANS, Vaktmästare, Vänersborg.....	1957	05
SVENSSON, JOHAN, Vänersborg	1962	18
SVENSSON, JONAS, Konsult, Vänersborg	1966	18
SVENSSON, KENT, Vänersborg	1937	04
* SVENSSON, LARS GUNNAR, Brastad	1952	80
* SVENSSON, LENNART, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1952	80
SVENSSON, LENNART, Vänersborg	1969	15
SVENSSON, MATS OVE, Kommunchef, Kungshamn.....	1949	14
SVENSSON, PER, Pensionär, Vänersborg	1953	19
SVENSSON, STEFAN, Driftledare, Vänersborg.....	1966	04
SVENSSON, ÅKE, Vänersborg	1948	12
SYLVÉN, FRED, Vänersnäs	1949	15
SÖDER, LARS, Vänersborg.....	1963	16
* SÖDERBOM, LARS ÅKE, Målare, Vänersborg	1954	81
* SÖDERKVIST, GUNNAR, Snickare, Vänersborg	1955	92
SÖDERQVIST, NILS-ERIK, Riksdagsman, Brålanda	1948	95
SÖDERROS, STEN, Uddevalla	1951	04
* SÖDERSTRÖM, LEIF, Vänersborg	1960	84
** SÖDERSTRÖM, PER ARNE, Kamrer, Vänersborg	1933	66
* SÖDERSTRÖM, STIG, Vänersborg	1940	83
* SÖDERSTRÖM, SVEN, Postmästare, Vänersborg	1933	83
TALLBO, BO, Vänersborg	1952	95
* TENGBLAD, SVANTE, Ekonomichef, Vänersborg.....	1953	87
** TERNQUIST, KJELL, Redovisningskonsult, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (1990).....	1939	50
THORELL, LAVE, Vänersborg.....	1944	16
* THORELL, SUNE, Logistiker, Båstad.....	1955	88
THORNELL, ERLAND, Vänersborg.....	1943	08

THORSSON, BRUNO, Rådman, Vänersborg.....	1941	01
THORVALDSSON CARLSSON, PER, IT-Tekniker, Brålanda.....	1962	04
THUNBERG, BO, Biolog, Kil.....	1952	01
THUNBERG, HÅKAN, Vänersborg.....	1957	18
THURESSON, ROLAND, Vänersborg.....	1946	16
THYBERG, NIKLAS, Golvläggare, Vänersborg.....	1967	17
THÖRNKVIST, OVE, Kommundirektör, Uddevalla.....	1960	10
* TIBBLIN, BERT, Vänersborg innehavare av Gillets medalj (2005).....	1930	70
** TIBBLIN, LENNART, Arbetsledare, Lerum.....	1935	61
* TIDSTRAND, LENNART, Kamrer, Alingsås.....	1936	76
TIMMERFORS, STIG, Frändefors.....	1938	03
TORNBORG, LARS, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj 2010.....	1934	02
TROPP, INGVAR, Skattkär.....	1940	01
* TURTELL, LARS, Byggnadsingenjör, Vänersborg.....	1943	80
TVIKSTA, EVALD, Ödsmål.....	1935	04
* TVIKSTA, INGEMAR, Vänersborg.....	1933	85
TÖRNER, SVEN-OLOF, Vänersborg.....	1950	98
* ULLDAHL, CONNY, Distributör, Vänersborg.....	1956	88
ULVEGÅRDE, SVEN OLOF, Grästorp.....	1945	16
UTTER, KARL ANDERS, Frändefors.....	1947	95
WADELL, LEIF, Köpman, Göteborg.....	1940	01
WADENBRANDT, ULF, Vänersborg.....	1968	12
* WADMAN, DAG, Bankdirektör, Vänersborg.....	1949	80
* WAERN, FREDRIK, Lantmästare, Vänersnäs.....	1943	89
WAGNERVIK, LUDVIG, Automationstekniker, Vänersborg.....	1989	17
WAGNERVIK, THOMAS, Miljöchef, Vänersborg.....	1956	11
* WAHLIN, JACOB, Vargön.....	1960	71
* WAHLIN, TORKELE, Docent, Upphärad.....	1943	85
WAHLSTRÖM, NILS, Vänersborg.....	1944	16
WALLIN, BENGT, Vänersborg.....	1944	18
* WALLIN, BJÖRN, Civilingenjör, Vänersborg.....	1939	94
* WALLIN, KENNETH, Målare, Vänersborg.....	1964	92
WALLTIN, HÅKAN, Enhetschef, Vänersborg.....	1968	01
WASSÉN, HANS, Vänersborg.....	1952	04
WASSÉN, LARS, Banktjänsteman, Vänersborg, Granskningsman.....	1966	04
** WEISS, ANDERS, Byrådirektör, Göteborg.....	1940	66
* WELÉN, PER, Civilingenjör, Trollhättan.....	1960	73
VENNBERG, MATS, Platschef, Vargön.....	1942	02
* WENNBERG, LENNART, Kontrollant, Vänersborg.....	1951	75
* WENNBERG, YNGVE, Telearbetare, Vänersborg.....	1934	79
WENNERBERG, FREDRIK, Vänersborg.....	1990	04
* WENNERBERG, HENRIK, Vänersborg.....	1948	85
WENNERSTEN, THOMAS, IT Chef, Vänersborg.....	1966	14
* WENNHAGE, PER, Teknologie Doktor, Älvsjö.....	1966	80
* WERNER, SVEN, Teknologie Doktor, Steninge.....	1952	77
WERNSTÅHL, OLLE, Ingenjör, Vänersborg.....	1953	14
VESSBY, ENAR, Gamleby.....	1939	05
* WESTERBERG, BO, Ingenjör, Vänersborg.....	1940	76

* WESTERBERG, LARS, Vänersborg	1928	81
* WESTERLUND, ÅKE, Regionchef, Vänersborg	1950	80
* WESTHALL, HÅKAN, Kronofogde, Vänersborg	1938	74
* WESTHALL, SVEN, Ingenjör, Vänersborg	1945	75
WESTLUND, GÖRAN, Anläggningsansvarig, Vänersborg	1959	19
WIBERG, ALF, Vänersborg	1956	16
VILGEUS, LARS-GUNNAR, Komminister, Karlskrona	1943	02
WRAMNER, NILS-OLOF, Vänersborg	1950	16
** WULF, ERIK, Civilekonom, Lerum	1950	63
VÅNGFORS, JOHAN, Vänersborg	1961	18
* VÄNERLÖV, INGEMAR, Riksdagsledamot, Vänersborg	1944	94
ZETTERBERG, BO, Vänersborg	1950	16
* ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef, Vänersborg, Gilleskrivare	1945	88
ZICKERMAN, MAGNUS, Helsingborg	1955	05
ÅBERG, BENNY, Pensionär, Vänersborg	1944	19
ÅBERG, DAN, Kanslichef, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1956	12
* ÅBERG, GERT OLOF, Byggnadssnickare, Vänersborg	1958	74
ÅBERG, SVEN, Vänersborg	1943	16
ÅHLUND, BO, Ingenjör, Vänersborg	1944	95
ÅHLUND, JOHAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1974	11
ÖHGREN, ANDREAS, Frändefors	1972	01
ÖHMAN, OVE, Byggnadsarbetare, Vänersborg	1958	11
* ÖSTERBERG, JAN, Inköpschef, Ljungskile	1937	90
ÖSTH, BENNY, Verkstadschef, Vänersborg	1941	05
ÖSTH, JOACHIM, Vänersborg	1965	13

Antal Medlemmar: 918

* Berättigade till 25-årstecknet

** Berättigade till 50-årstecknet

För att underlätta arbetet med medlemsförteckningen ombuds gillebröderna att till Gillet anmäla eventuell ändring av adress, titel, uppsägning av medlemskap m.m på Gillets hemsida (Kontakt) eller per epost: medlem@vanersborgssonersgille.se eller per post till adress nedan.

Vänersborgs Söners Gille
Henrik Svanberg
Parkgatan 27
462 31 Vänersborg

www.vanersborgssonersgille.se

Styrelseberättelse 2019

Årsstämman 2020 har ställts in på grund av den pandemi som utbrutit till följd av Coronaviruset COVID-19 och förbudet mot sammankomster med fler än 50 personer. Berättelsen har därför inte förelagts en årsstämma och prövats för godkännande.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille har ändå beslutat redovisa följande berättelse för verksamhetsåret 2019, Gillets 114:e.

Styrelsen har under året arbetat i enlighet med Gillets ändamål, att anordna gillestämmor, att publicera uppsatser eller medverka i andra sammanhang som kan befördra kännedomen om Vänersborg samt att förvalta donationer och utdela stipendier och utmärkelser.

Således har Gillet samlats till Årsstämma den 3 april i Lagergrenska Huset med ett 90-tal deltagare. Sedvanliga förhandlingar följdes av ett föredrag av intendenten vid Armémuseum Aron Erstorp, vilken talade om Gyldenlövefejden år 1676, en för Vänersborg och västsverige dramatisk händelse. Kvällen avslutades med en gemensam måltid.

Högtidsstämman avhölls den 1 november i Frimurarlogen i närvaro av ett 70-tal gillebröder. Gillets Ungdomsstipendium på 10 000 kronor tilldelades Friluftsförbundet i Vänersborg där representanter för föreningen framförde sitt tack. Till stämman hade även kallats de bröder, vilka var berättigade att erhålla tecknet för 50-årigt respektive 25-årigt medlemskap. Efter förhandlingarna upplästes Årskrönikan av Lars Salonen. Som avslutning bjöd Förste äldermannen in de redan anmälda till den gemensamma måltiden i Lagergrenska huset.

I samband med nationaldagsfirandet överlämnade Peter Johansson Sångsällskapet Sjung-Sjungs stipendium till Saga Wargbaner, en särdeles lysande begåvning. Utdelningen av musikstipendier ur Elis Ullmans minnesfond om vardera 10 000 kronor anordnades den 20 oktober i en mycket välbesatt kyrka. Konserten inleddes av de i samråd med Musikhögskolan i Göteborg utsedda stipendiaterna Sofia Mahan och Camille Bloche på trumpet respektive orgel. För 19:e året medverkade även Vargöns Symfoniorkester med ett varierat program. Som visad uppskattning från Styrelsens sida erhöll orkestern en gåva på 5 000 kronor. Sammantaget bjöds åhörarna på en enastående konsert.

Vänersborg firade 2019 375-årsjubileum. Till följd härav har styrelsen beslutat bidra med ett särskilt jubileumsstipendium på 12 000 kronor att utdelas den 6 juni samband med Nationaldagsfirandet. Mottagare blev Musikskolans Föräldraföreningar

Traditionsenligt genomfördes under hösten ett Öppet hus i Gillets lokaler. Drygt 250 personer sökte sig en strålande augustidag till den vackra gårdsmiljön och de närvarande fick ta del av ett varierat och uppskattat program, vilket inleddes med en stadsvandring ledd av Förste åldermannen. En annan tradition är Gillegolfen. När sommaren var som bäst genomfördes denna för 19:e gången. Återigen blev det Bo Olsson som lyckades bäst.

Sedvanligt har Gillets årsskrift utkommit, nu med sin 88:e årgång.

Inför julen har ett antal julblommor på sedvanligt sätt delats ut. De ges till personer, vilka särskilt bör tackas eller som behöver en uppmuntran inför julen.

Gillet har under året fortsatt med sin medlemsvärvning. Sammantaget har ansträngningarna varit lyckade. En annan glädjande aktivitet är den fortsatta satsning som görs för att ständigt utveckla vår välbesökta hemsida. En vidareutveckling som kommer att få stor betydelse är att alla årsskrifters innehåll nu gjorts sökbara.

Styrelsen har under året haft tio protokollförda sammanträden. Styrelse, Beredningsnämnd, Årsskriftsnämnd och Veteranerna samt olika arbetsgrupper har dessutom samlats för att bereda olika frågor och stärka gemenskapen.

Styrelsen har under verksamhetsåret 2019 bestått av Peter Johansson, 1:e Ålderman, Joakim Bernling, 2:e Ålderman, Henrik Svanberg, Kassafogde, Christer Zetterberg, Gilleskrivare, Eric Lundborg, Gillevärd, Göran Boman, Bisittare och Lars Salonen, Bisittare.

Vänersborg i mars 2020

Peter Johansson
1:e Ålderman

Christer Zetterberg
Gilleskrivare

Joakim Bernling
2:e Ålderman

Henrik Svanberg
Kassafogde

Eric Lundborg
Gillevärd

Göran Boman
Bisittare

Lars Salonen
Bisittare

www.vanersborgssonersgille.se

Årsbokslut 2019

Resultaträkning

Intäkter

Medlemsavgifter	174 545:-
Övriga intäkter	21 010:-

Kostnader

Kostnader årsskrift	66 356:-
Annonssintäkter	-39 000:-
Nettokostnad årsskrift	27 356:-
Lokalkostnader	44 979:-
Postbefordran	48 157:-
Trycksaker, Kontorsmtr	11 315:-
Varor och Mtrl.....	7 284:-
Sammanträdeskostnader	20 839:-
Uppvaktningar.....	11 012:-
Bankkostnader, Försäkring	7 340:-
Annonsering	8 503:-
Övriga kostnader	5 231:-

Årets vinst	3 538:-
Summa	<u>192 017:-</u>

Summa	<u>: 192 017:-</u>
-------------	--------------------

Balansräkning 2019-12-31

Tillgångar

Kassa bank	66 693:-
Fonder	857 028:-
Övriga fordringar	1 300:-
Inventarier	75 000:-
Årets vinst	3 538:-

Summa	1 003 559:-
-------------	-------------

Skulder, Eget kapital

Diverse skulder	0:-
Eget kapital Gillet	1 003 559:-

Summa	<u>1 003 559:-</u>
-------------	--------------------

GRANSKNINGSBERÄTTELSE 2019

Undertecknade, som utsetts att granska Vänersborgs Söners Gilles räkenskaper och förvaltning för år 2019, får efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse.

För uppdragets fullgörande har vi tagit del av Gillets samt dess fonders räkenskaper och styrelsens berättelse samt i övrigt företagit de granskningsåtgärder vi ansett nödvändiga. Någon anledning till anmärkning föreligger inte beträffande de till oss överlämnade handlingarna, bokföringen, inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande Gillets förvaltning.

Med anledning härav tillstyrker vi full ansvarsfrihet för den tid granskningen avser.

Vänersborg den 3 februari 2020

Jan-Olof Strand
Granskningsman

Jonas Svensson
Granskningsman

www.vanersborgssonersgille.se

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 2020

Styrelse

JOHANSSON, PETER, Museichef, 1:e Älderman 2011 (2008)
BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef, 2:e Älderman 2020 (2008)
ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef, Gilleskrivare 2003 (2002)
SVANBERG, HENRIK, Ingenjör, Kassafogde 2017
ERIC, LUNDBORG, Köpman, Gillevärd 2008, (2006)
SALONEN, LARS, Tandläkare, Bisittare 2006
LARS ALFREDSSON, Administrativ chef, Bisittare 2020 (2011)
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör, Ersättare 2018

Beredningsnämnd

ZETTERBERG, CHRISTER, Gilleskrivare
PRINS, EDDIE, Frisör
PATRICK, ERIKSSON, Egenföretagare
HENRIK, JOSTEN, Lärare
BENGT, ISRAELSSON, Lärare
LENNART, SVENSSON, Intendent
DAN, ÅBERG, Kanslichef

Ärsskriftnämnd

BERNLING, JOAKIM, Advokat
BERNLING, KARL, Postiljon
BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef
ERIKSSON, MICHAEL, Museivaktmästare
JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman
AHLIN, GÖRAN, Ingenjör
KNUTSSON, BO, Pol mag
JOHANSSON, PETER, Museichef
HEDQVIST, PER, Byråassistent
LIND, HÅKAN, f.d. Chefredaktör
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör
ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef

Granskningsmän

STRAND, JAN-OLOF, Bankchef
SVENSSON, JONAS, Konsult
WASSÉN, LARS, Banktjänsteman, Suppleant

GILLETS ÄLDERMÄN

Stadskassören Ferdinand Hallberg	1905-1920
Direktören Edwin Andersson	1921-1935
f.d. Fältläkaren Karl Gustaf Cedergren	1936-1941
Borgmästaren Bertel Hallberg	1942-1953
Landskamreraren Gunnar Hjorth	1954-1964
Länspolismästaren Erik Sahlin	1965-1973
Kamreraren Olov Janson	1974-1979
f.d. Disponenten Sven Lind	1980-1990
Direktören Stig Larsson	1991-2005
Ingenjören Göran Ahlin	2006-2010
Museichefen Peter Johansson	2011-

Gilletts styrelse leddes till 1933 av en ordförande. Detta år infördes beteckningen Förste Älderman samtidigt som styrelsens övriga ledamöter fingo sina nuvarande titlar.

www.vanersborgssonersgille.se

MEDLEMSINFORMATION

Gilletts hemsida

Vänersborgs Söners Gille har naturligtvis en egen hemsida på det s.k nätet. Vi försöker efter bästa förmåga att hålla den uppdaterad och aktuell.

Du loggar in på internetadressen: www.vanersborgssonersgille.se och hamnar på vår startside, där Du finner de senaste nyheterna och flikar som leder till vidare information. Du kan ex. läsa samtliga årsskrifter sedan 1932. Här kan du också enkelt teckna medlemskap i Gillet. Genom att klicka på fliken ”Medlemskap” kan Du enkelt anmäla nya medlemmar genom att fylla i formuläret och sända det via hemsidan direkt till Gillet.

Medlemsförteckningen

Den medlemsförteckning som Du finner i årsskriften är inte till alla stycken helt korrekt vad avser titlar, bostadsort mm. Vi uppskattar om Du meddelar oss eventuella felaktigheter på Gillets hemsida (Kontakt) eller per epost: medlem@vanersborgssonersgille.se eller per post till adress: Vänersborgs Söners Gille, Henrik Svanberg, Parkgatan 27, 462 31 Vänersborg.

E-postadresser!

Gillet önskar gärna Din e-postadress! För att underlätta kommunikationen mellan oss Gillebröder och för att spara porto önskar vi få oss tillsänt e-postadresser från de bröder som har sådan.

Uppgift om e-postadress sänds till medlem@vanersborgssonersgille.se.

www.vanersborgssonersgille.se

Vänersborgs Söners Gilles styrelse 2020

Bakre raden fr. vänster Lars Alfredsson, Eric Lundborg, Christer Zetterberg, Lars Salonen. Främre raden fr. vänster Göran Boman, Peter Johansson, Henrik Svanberg.

www.vanersborgssonersgille.se

Årsskriftsnämnden 2020

Årsskriftsnämnden 2020. Fr.v. Karl Bernling, Peter Johansson, Per Hedqvist, Christer Zetterberg, Gunnar Jarhed, Lennart Linnarsson, Håkan Lind, Göran Boman, Göran Ahlin, Joakim Bernling. Bo Knutsson och Micael Eriksson saknas på bilden.

Foto: Karl Bernling

Gillemästerskap i Golf 2020

Mats Ove vann Gillegolfen 2020.

Onsdagen 2 september spelade trettiotalet Gillebröder den traditionella Gillegolfen. Tävlingen spelades som slaggolf på vackra Onsjö golfbana i underbart sensommarväder och i sann gilleanda.

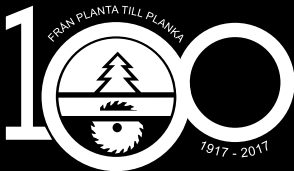
Onsjös golfbana är i hög Sverigeklass och klubben är en av Vänersborgs största idrottsföreningar med ca 1 700 medlemmar. Gillet tackar golfklubben med intendent Peter Asp i spetsen för gott samarbete.

Segrare i årets Gillegolf blev Mats Ove Svensson (69 slag), tätt följd av tvåan Frank Axelsson (71 slag) och trean Ingemar Dahlqvist (71 slag). Stort grattis till de tre pristagarna.

Gillebroder! Om Du spelar golf och inte har deltagit i våra Gillemästerskap tidigare, skicka Din e-postadress till admin@vanersborgssonersgille.se så ser vi till att Du får information när det är dags för nästa års tävling.

www.vanersborgssonersgille.se

**Våra sponsorer / annonsörer
samtliga annonser är
sökbara på Gillets hemsida**

 	 Blommor för alla tillfällen! 0521-22 07 00
 ADVOKATERNA BERNLING • BOBERG • CEDER BOX 12 • KUNGSGATAN 9 • 462 21 VÄNERSBORG TEL 0521-66200 • TELEFAX 0521-66229	 <i>Fasadtvätt, takrengöring</i> <i>Tel. 0730-35 67 70</i>
 FASTIGHETER 0521-25 56 00	B.A. Johansson Fastighetsförvaltning AB www.bafastigheter.nu

DIN GLASEXPERT <i>Berger's Glasjour</i> DYGNET RUNT	cela.nu TRYCK DIGITALTRYCK STORFORMAT VARIABELTRYCK DISTRIBUTION
 Klarahill BLIXT BEGRAVNINGSBYRÅ Vänersborg 0521-71 11 63 Trollhättan 0520-160 02	 D mesta VVS-Svets-Fastighet 0705-92 81 92
BRANDT	 Dina Försäkringar
DAGS FÖR MÖBELRENOVERING? Välkomna till min verkstad -Hållbar konsumtion -Mindre miljöpåverkan -Bevarat kulturarv Broströms MÖBELRESTAURERING Restad Gård Vänersborg 0521-680 90, 070-324 15 15 brostromsmobelrestaurering.se	 EMIL LUNDGREN

www.vanersborgssonersgille.se

COMFORT

B.Erlandsson AB FORULLEDNINGSFIRMA

Vi finns, om du behöver oss

Vi kan hjälpa dig med bland annat begravning, gravsten, jundik och försäkringar. Du är varmt välkommen in på vårt kontor. Vi gör även hembesök och har jour dygnet runt.

Tel. 0521-611 60
www.fonus.se

FONUS

Marcus Falk Ahlqvist
GULDSMED

TILLVERKAR OMARBETAR REPARERAR

www.falkstudio.se	marcus@falkstudio.se	0521 - 130 80
Södergatan 24	462 34	Vänersborg

F Forum
Vänersborg

www.vanersborg.nu

Fastighetsbyrå

Tel. 0521-610 00

Sundsgatan 5a, Vänersborg
fastighetsbyran.se/vanersborg

FRIDA
FASTIGHETER

Fogelgrens
Bygg BYGGSERVICE

FÄRG & TAPETLAGRET

 GOLVMAN I TRESTAD AB Parallellgatan 16 Tel: 0521-633 36 golvman.se	hanssonbil.se
Hallblads BILPLÅT	Holmängens Auktionshall Nygatan 67 Vänersborg tel. 0521 - 606 90
HT HALLSTENS TRANSPORT AB	 IABIL Tenggrenstorpsvägen 16, Vänersborg Förs 0521-73 14 71, verkstad 0521-142 60 www.iabil.se
Handelsbanken –En riktig bank Edsgatan 11, Box 116, 462 34 Vänersborg Tel 0521-28 28 00, fax 0521-646 76 www.handelsbanken.se/vanersborg	Kalas boden Nyttigare Godare Roligare Kungsgatan 21, 462 33 VÄNERSBORG Telefon 0521-154 45, fax 0521-101 68 www.kalasboden.se

www.vanersborgssonersgille.se

 0521-107 62 • Sundsgatan 9c	Välkommen in till oss på Vallgatan 21 i Vänersborg eller ring 0521-27 30 00, så hjälper vi dig!
 Kungsgatan 3, Vänersborg 0521-660 77	 Sundsgatan 11 Vänersborg Tel. 0521-10 000
 Hamngatan 13, Vänersborg Tel. 0521-18151	 Skyttegatan 3 – Vänersborg Tel. 0521-613 50, 172 16
 Vänersborg	 EDSGATAN 14 VÄNERSBORG TEL 104 14

Lundin Oriental rugs Persiska handknutna mattor Östergatan 7 Vänersborg Tel. 070-544 75 69	Mekonomen
M. Gustafsson Ekonomi AB EKONOMI & JURIDIK	MOBILBANKEN www.mobilbanken.se Mobilupplåsning, Reparationer Köper, Byter & Säljer Edsgatan 27 Vänersborg • Tel. 0521-173 00
Mannes Motor T R E S T A D C E N T E R	<i>Mäklarhuset</i> Hamngatan 9 i VÄNERSBORG telefon 0521-680 85 www.maklarhuset.se
MC CENTER <i>Vänersborg</i> Parallellgatan 20 Tel. växel 0512-230 200 MC, ATV, MOPED, TRÄDGÅRD, INDUSTRI TILLBEHÖR, VERKSTAD	MÖBELEXPRESEN

www.vanersborgssonersgille.se

 TEL 101 10 EDSGATAN 12 B VÄNERSBORG 	 odeliusfastigheter.se Tel. 0521-656 15
 Nordiska Skorstensprodukter AB 0521-65 999 	 Orust Installations Service • VÄRMEPUMPAR • KYLA • MONTERING • UNDERHÅLL • REPARATION Jonas Berntsson, 073 705 66 73 Friborg 350 • 472 91 Stillingsön
ecco ara rieker BIRKENSTOCK NYA SKOR Sundsgatan 9 Tel. 170 30 www.nyaskor.se	 Edsgatan 14 0521 - 109 23 f @osthallenvbg @
NYMANS BIL DÄCK Autoexperthen DÄCK PARTNER SUZUKI	PANTBANKEN VÄNERSBORG Residensgatan 5, Vänersborg tel. 0521- 100 64 www.panta.nu

 PETERSSONS STENHUGGERI TROLLHÄTTAN www.tsten.se	 QUALITY HOTEL 0521-57 57 20
Restaurang ITALIA A LA CARTE • PIZZA • BAR Edsgatan 7, Vänersborg Tel. 0521-612 20	
PRINS <i>frisersalong</i> <i>Kungsgatan 17, Vänersborg</i> <i>Tel. 0521-668 95</i> <i>www.prins.se</i>	 RONNUMS HERRGÅRD COLLECTION BY LIGULA
 ProCrisis <i>Proactive & Professional Crisis Management</i> Morgan Henningsson Tel: 070-588 87 19 E-post: morgan@procrisis.se	 Vassbottengatan 8 0521-657 00 info@ror-anders.se

www.vanersborgssonersgille.se

Regementsgatan 34A • Tel. 0521-107 97
www.samglas.se
vanersborg@samglas.se

Markentreprenad
Containers/Materialtransport
Lekplatser • Rivning • Bro
Drift & Underhåll

SMJ AB
0521-10250 www.smjab.se

Electrolux
Home

SVARVARGATAN 4 • VÄNERSBORG
TEL 0521-120 00

SMYCKA
MALMSTRÖMS

JEWELLERY & WATCHES

Din Guldbutik i Trestad
Edsgatan 21 Vänernsberg
Tel. 0521 - 106 95

Skiffer

- Skiffer för utom- och inomhusbruk
- Köksbänkar i granit
- Marmor

SKIFFERFORUM

VÄNERSBORG

Industrigatan 2, Vänernsberg • 0521-71 12 13
www.skifferforum.se

Onsd - Fred 12-18
Lördag 11-14

Parallellgatan 4
Vänernsberg
0521-22 00 46

Köpmansgatan 3
Tel 0521-71 18 88

STRAND HOTELL

VÄNERSBORG
Tel. 0521-138 50
Fax 0521-159 00
Hamngatan 7
462 33 VÄNERSBORG

Swedbank www.swedbank.se	STORT SORTIMENT SNABB SERVICE PERSONBILAR • LASTBILAR LANTBRUK & ENTREPRENAD Thores Däck BRÄLÅNDA • www.thoresdack.se • Tel. 0521-315 55
Din lokala mäklare SVENSK FASTIGHETS FÖRMEDLING Edsgatan 6, Vänersborg. 0521-655 50 sf.vanersborg@svenskfast.se	 Torpa Skog & Trädgård AB
 <i>Thernquist Blomsterhandel</i> Edsgatan 19, 462 21 Vänersborg Telefon 0521-100 63	 trenova center TRENOVA FASTIGHETER AB www.trenova.se Östra vägen 1, 462 32 Vänersborg 0521-27 20 00
 <i>Thomas Carlssons Måleri AB</i> Tel. 0521-666 65 070-529 93 22 carlssons.maleri@spray.se	ttela

www.vanersborgssonersgille.se

RESORT ★★★★★ CAMPING URSAND <i>Vänersborg</i>	VISIT TROLLHÄTTAN VÄNERSBORG
<i>Wahlströms blommor</i> Marierovägen 4 0521-104 43 www.wahlstromsblommor.se	Tidningen för och om Vänersborg VÄNERSBORGAREN
VASSBOTTENS BIL AB Målaregatan 2 Frändefors info@vassbottensbil.se	Farmartjänst VÄNERSBORG
VBG GROUP www.vbggroup.com	FORDONS SERVICE Vänersborgs Fordonsservice Asso 076 91 611 25 0720 45 65 85 Mail: v-fordonservice@hotmail.com Svavargatan 1 . 462 56 Vänersborg ad Bilverkstad Ålska varje mil

Vänersborgs kommun

- attraktiv och hållbar
i alla delar, hela livet

V Vänersborgs
Tandteknik ab

VÄNERSBORGS MÅLERI

Verkstaden Sundsgatan 37
Tel. 0521-71 12 25
malarn@vanersborgsmaleri.se

**VÄNERSBORGS
BOSTÄDER**

VÄNERSBORGSHEM AB
— www.vanersborgshem.se —

yngves
Dialect'

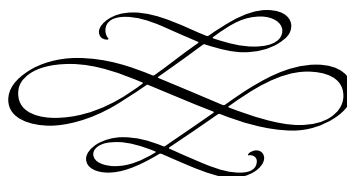
Yngves

Onsjö Företagsby, Vänersborg
Tel. 0521-665 00
www.yngves-elektronik.se

www.vanersborgssonersgille.se

Sundsgatan 7 A • 462 33 Vänersborg
Mobil 0708-87 67 53 • Telefon 0521-615 12

Hamngatan söderut en varm och solig sommarkväll 1978. Då en genomfartsväg (riksväg 45) och en parkeringsplats och i stort sett folktomt. Foto:Karl Bernling.

42 år senare ter sig samma gata inbjudande till och med en kall januarioftermiddag. En varm och solig sommarkväll är det vanligtvis "fullsatt". Foto: Karl Bernling.

Residensgatan norrut i mars 1977. Till vänster Residensgatan 24 och 26. Husen revs i slutet av 1980-talet. Bilden tagen från en punkt där Vårdcentralen Nordstan ligger idag. Foto: Karl Bernling.

Residensgatan norrut i augusti 2020. Idag parkeringsplatser på adresserna Residensgatan 24 och 26. Foto: Karl Bernling.

Drottninggatan västerut i september 1978. I vänsterkant skimtar Huvudnässkolans A-hus som revs vid årsskiftet 2012-13. Foto: Karl Bernling.

Drottninggatan västerut i augusti 2020. Till vänster det som förutom aulan finns kvar av Huvudnässkolan idag: annexet som inrymmer aulans lobby och det rum som en gång var skolans musiksal. Foto: Karl Bernling.

Östra vägen österut i januari 1980. Foto: Karl Bernling.

Östra vägen österut i januari 2020. Foto: Karl Bernling.

Södergatan österut vid Vallgatekorsningen sommaren 1977. Det gula huset i bildens mitt eldhärjades sommaren 1988 och revs därefter. Foto: Karl Bernling.

Södergatan österut vid Vallgatekorsningen i augusti 2020. I bildens mitt hyresfastighet som uppfördes av IMERO (Ingemar Magnusson och Erik Odelius) i början av 1990-talet. Foto: Karl Bernling.

Onsjö säteri i december 1976. Byggnaden eldhärjades i början av 1980-talet och revs därefter. En skildring av julfirandet på säteriet år 1871 finns att läsa i årsskriften 2015 i artikeln "Sju år...". (Julfirandet på sidorna 39-42). Foto: Karl Bernling.

På samma plats ligger idag Qualitys Golfkrog på Onsjö golfklubbs område. Januari 2020. Foto: Karl Bernling.

Edsgatan norrut mellan Södergatan och Sundsgatan i april 1980. Jag sitter i en bil som ligger bakom den legendariske vänersborgsraggaren Kent "Killen" Larssons Chevrolet Bel Air årsmodell 1956. Edsgatan mellan Södergatan och Kungsgatan var en livligt trafikerad bilgata fram till hösten 1982. Foto: Karl Bernling.

Edsgatan norrut mellan Södergatan och Sundsgatan i februari 2020. Sedan 1983 är sträckan mellan Södergatan och Kungsgatan ombyggd till gågata. Foto: Karl Bernling.